

Möjligheternas landsbygd

Landsbygdspolitiska
helhetsprogrammet 2014–2020

Arbets- och näringsministeriets publikationer
Utvecklande av regionerna
Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen
19/2014

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Möjligheternas landsbygd

Landsbygdspolitiska helhetsprogrammet
2014–2020

Tekijät Författare Authors Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR)	Julkaisuaja Publiceringstid Date Maj 2014 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Arbets- och näringsministeriet Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR) Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Möjligheternas landsbygd – landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2014–2020	
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR) godkände det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet för åren 2014–2020 den 14 februari 2014. Programmet är samarbetsgruppens verksamhetsprogram och ett verktyg för den breda nationella landsbygdspolitiken.</p> <p>I det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet betraktas landsbygden som en oskiljaktig del av den nationella framgången och av samhället. Enligt den vision som identifierats under programarbetet utgör landsbygden en god livsmiljö som uppmuntrar till företagsamhet och skapande. I landsbygdspolitiken betonas stärkande av medborgarsamhället och ökning av delaktigheten. Målet är att utveckling av landsbygden i ännu högre grad än tidigare ska bygga på de kunskaper, det kunnande och det aktiva grepp som de människor och företag som är verksamma där har. I verkställandet av landsbygdspolitiken betonas ett mer intensivt samarbete mellan politiska aktörer, utvecklare, forskare och myndighetsaktörer, företagare samt medborgarsamhället.</p> <p>Helhetsprogrammet har följande fem teman:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Delaktighet och närdemokrati2) Boende och service3) Infrastruktur och markanvändning4) Näringar och kompetens5) Ekosystemtjänster <p>I programmet ingår dessutom en verksamhetsstrategi för det internationella samarbetet för nätverket för landsbygdspolitik. I anslutning till teman presenteras konkreta åtgärder (sammanlagt 63) och i fråga om samtliga åtgärder nämns de parter som huvudsakligen ansvarar för genomförandet av åtgärden. Det är fråga om förvaltningsövergripande teman och genomförandet av åtgärderna kräver samarbete mellan aktörer på olika nivåer.</p> <p>I samband med beredningen av programmet har samarbetsgruppen ändrat sina handlingssätt och programmet genomförs som ett samarbete mellan alltmer omfattande temanätverk.</p> <p>Kontaktpersoner vid arbets- och näringsministeriet: Regionavdelningen/Ritva Hakkarainen, tfn 029 504 9237, Hanna-Mari Kuhmonen, tfn 029 504 7008, Laura Jänis, tfn 029 504 7111</p>	
Asiasanat Nyckelord Key words helhetsprogram, landsbygdspolitik, landsbygdsutveckling, landsbygd, platsbaserad utveckling	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554	Verkkajulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-853-1	ISBN 978-952-227-854-8
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 98	Kieli Språk Language Ruotsi, svenska, Swedish
	Hinta Pris Price 22 €
Julkaisija Utgivare Published by Arbets- och näringsministeriet Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR)	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Förord

Landsbygden är en viktig resurs för det finländska samhället både i dag och i framtiden. Finland behöver en livskraftig landsbygd när utvecklingen går mot hållbar ekonomi och ett hållbart samhälle som baserar sig på förnybara naturresurser. Stora naturresursreserver är av väsentlig betydelse för landets konkurrenskraft och utvecklingen av den. Det som är avgörande är hur väl vi lyckas använda oss av landsbygdens materiella och immateriella resurser som välfärds- och utkomstkällor.

Landsbygdens dragningskraft består av naturen, lugnet och utrymmet. Landsbygden är en eftertraktad boendemiljö för såväl fast bosättning som deltidsbosättning. Finländarna har en mycket positiv uppfattning av landsbygden. Barometern Landsbygd 2014 avslöjar klart att finländarna betraktar landsbygden som ett dynamiskt område där det finns möjligheter att utveckla nya slags tjänster och näringar, men samtidigt njuta av lugnet i naturen och av andra ingredienser i ett gott liv. Som ett område för företagsverksamhet har landsbygden stor betydelse och mycket potential för affärsverksamhet, särskilt i fråga om bioekonomi, livsmedelsproduktion och -bearbetning samt turism och välfärdstjänster.

Landsbygdens livskraft kan dock inte tryggas i framtiden utan målmedvetet utvecklingsarbete och konkreta åtgärder. Särskilt glesbygden står inför många utmaningar bl.a. på grund av en ensidig näringsstruktur samt en minskande och åldrande befolkning. Utvecklingen förutsätter tänkande av nytt slag och inriktning på lösningar samt lokala handlingsmodeller och samarbete mellan olika parter.

Den strategiska utgångspunkten i landsbygdspolitiska samarbetsgruppens (på finska YTR) verksamhetsprogram - landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2014-2020 - är platsbaserad utveckling som stöder sig på identifiering och utnyttjande av lokala resurser, men så att hänsyn tas till lokala behov samt förändringar och utmaningar i olika verksamhetsmiljöer. Landsbygden definieras genom lokala möjligheter som ett utrymme som har många olika former och vars invånare deltar i utvecklandet av det. De fem teman som lyfts upp i programmet - *delaktighet och närdemokrati, boende och service, infrastruktur och markanvändning, näringar och kompetens samt ekosystemtjänster* - lägger fokuset på sådana helheter som är viktiga med tanke på landsbygdens utveckling. I anslutning till varje tema föreslås åtgärder och anges vilka parter som är ansvariga för genomförandet av åtgärderna.

I samband med helhetsprogrammet utvecklar landsbygdspolitiska samarbetsgruppen också sina egna handlingsmodeller så att de bildar en kedja av aktiviteter med allt större effekt. Landsbygdspolitiska samarbetsgruppens verksamhetsprogram verkställs i fortsättningen med hjälp av olika temanätverk där lokala och regionala aktörer samt tjänstemän vid ministerierna möts. Målet är att skapa en flexibel modell för nätverksarbete som reagerar snabbt på föränderliga situationer.

Liksom landsbygdspolitiska samlingsgruppens verksamhet, baserar sig också beredningen av dess verksamhetsprogram, på samarbetet mellan olika parter och på aktörernas sakkunskap. I arbetet för beredning av helhetsprogrammet, som startade hösten 2012, deltog en strategigrupp, en beredningsgrupp och landsbygdspolitiska samlingsgruppen med sina temagrupper. De landsbygdspolitiska aktörernas och politiska partiernas åsikter om innehållet i programmet har kartlagts genom ett omfattande samrådsförfarande. Före finslipningen och godkännandet av programmet har dessutom utlåtanden om programförslaget begärts av många olika parter. Studerandena inom branschen har på ett värdefullt sätt bidragit till beredningsarbetet med de ungas synpunkter.

Genom konkreta åtgärder anger det i raden sjätte landsbygdspolitiska helhetsprogrammet riktmärken för verkställandet av den nationella landsbygdspolitiken fram till år 2020 och ger bra material också för planeringen på längre sikt i Finland och för mer långsiktiga riktlinjer.

Ett varmt tack till alla som deltagit i beredningen av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet för åren 2014-2020. Ett lika gott samarbete kommer vi att behöva också för ett mångsidigt genomförande av programmet.

Helsingfors i februari 2014

JAANA HUSU-KALLIO

kanslichef

jord- och skogsbruksministeriet

ordförande för landsbygdspolitiska samlingsgruppen (YTR)

Sisältö

Förord.....	5
Referat.....	9
1 Utgångspunkterna för helhetsprogrammet.....	11
1.1 Syfte, mål och situationen i samhället.....	11
1.2 Vision och målsättning.....	12
1.3 Platsbaserad utveckling.....	13
1.4 Bilden av landsbygden och informationen om landsbygden.....	14
2 Verksamhetsmiljö.....	16
2.1 Olika slags landsbygdsområden och växelverkan mellan områdena.....	16
2.2 Förändringsfaktorer i verksamhetsmiljön.....	19
3 Teman och åtgärder.....	26
3.1 Delaktighet och närdemokrati.....	26
3.1.1 Det civila samhället och medborgarna som aktörer	27
3.1.2 Närdemokrati.....	29
3.1.3 Lokal utveckling.....	30
3.2 Boende och service.....	31
3.2.1 Att bo och leva på landsbygden.....	32
3.2.2 Service på landsbygden – kvalitet och tillgänglighet.....	33
3.3 Infrastruktur och markanvändning.....	38
3.3.1 Transportnätets skick.....	38
3.3.2 Trafik.....	39
3.3.3 Effektiv, pålitlig och heltäckande datakommunikation, telefon- och elnät.....	41
3.3.4 Vattenförsörjning och avfallshantering på landsbygden.	42
3.3.5 Markanvändning och planläggning.....	43
3.4 Näringar och kompetens.....	46
3.4.1 Främjande av företagandet.....	46
3.4.2 Tillgången på arbetskraft, studiemöjligheter och yrkeskompetens.....	52
3.5 Ekosystemtjänster.....	54
3.5.1 Naturens mångfald och värdesättning av den.....	54
3.5.2 Grön tillväxt och bioekonomi.....	56
3.5.3 Energiproduktion som baserar sig på förnybara energikällor.....	57
3.5.4 Natur- och kulturmiljöer samt landskap.....	59

4	Genomförandet av helhetsprogrammet samt strukturerna hos den platsbaserade landsbygdspolitiken	62
4.1	Nätverket för landsbygdspolitik och dess arbetsformer.....	62
4.2	Landsbygdspolitiken som en del av regionalpolitiken.....	65
5	Landsbygdspolitiska nätverkets strategi för det internationella samarbetet 2014–2020	66
Bilaga 1	Processen för utformning av helhetsprogrammet	70
Bilaga 2	Sammansättningarna hos helhetsprogrammets strategigrupp och beredningsgrupp	71
Bilaga 3	Bedömning av miljökonsekvenser och bedömning av könsrelaterade konsekvenser	73
Bilaga 4	Åtgärderna inom landsbygdspolitiska nätverkets verksamhetsstrategi för det internationella samarbetet 2014–2020	82

Referat

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2014–2020 är landsbygdspolitiska samarbetsgruppens verksamhetsprogram och ett instrument för den nationella breda landsbygdspolitiken. Utgångspunkten för det sjätte landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är en platsbaserad utveckling och politik som identifierar olika typer av platser och tar hänsyn till platsbundna utgångspunkter och behov. I den platsbaserade landsbygdsutvecklingen och regionutvecklingen anpassas förvaltnings- och servicesystemen flexibelt efter lokala förhållanden.

Helhetsprogrammet innehåller fem temahelheter. I början av varje tema presenteras målsättningarna fram till år 2020. I anslutning till dessa teman presenteras konkreta åtgärder och i fråga om samtliga åtgärder nämns de parter som huvudsakligen ansvarar för genomförandet av åtgärden. Det är fråga om sektorövergripande teman och samarbete mellan aktörer på olika nivåer krävs för att åtgärderna kan genomföras. Helhetsprogrammet och de teman och åtgärder som främjar genomförandet av det har följande struktur:

- 1) Delaktighet och närdemokrati
- 2) Boende och service
- 3) Infrastruktur och markanvändning
- 4) Näringar och kompetens
- 5) Ekosystemtjänster

Det finns sammanlagt 63 åtgärder, och de är alla viktiga för att man ska kunna uppnå de landsbygdspolitiska målen. De viktigaste åtgärderna och de åtgärder som var mest akuta vid tidpunkten då programmet färdigställdes var:

1. Närdemokratin främjas och samarbetet mellan aktörer inom det civila samhället och inom den offentliga förvaltningen stärks lokalt och nationellt (åtgärderna 1,4 och 5).
2. Tjänster organiseras på nya, flexibla sätt, som också går över förvaltningsgränserna (åtgärderna 15 och 18).
3. Människors behov av rörlighet tryggas på landsbygden genom att man sörjer för vägnätets farbarhet och genom att kostnaderna för privatbilism hålls på en rimlig nivå (åtgärderna 26 och 28).
4. Fungerande datakommunikationsförbindelser garanteras i hela Finland (åtgärd 31).
5. Markanvändningen och byggandet på landsbygdsområdena planeras och genomförs så att de främjar boendet och företagandet på landsbygden (åtgärd 35).

6. Offentliga upphandlingar som stöder den regionala ekonomin företas (åtgärd 39).
7. Företagsstöds- och rådgivningstjänster som beaktar behoven hos landsbygdens företag utvecklas och företagandet stärks på ett mångsidigt sätt bl.a. genom att deltidsverksamhet och säsongsbetonad verksamhet samlas ihop så att dessa utgör utkomstkällor (åtgärderna 43 och 44).
8. Tillgången på kompetent arbetskraft tryggas på landsbygden och samarbetet mellan läroinrättningar och andra aktörer utvecklas (åtgärd 52).
9. Decentraliserad energiproduktion som baserar sig på förnybara energikällor ökas (åtgärd 55).
10. Dynamisk landsbygdspolitik bedrivs, landsbygdspolitikens arbetsätt utvecklas och synergieffekter söks genom samordning av landsbygds-, stads- och skärgårdspolitiken (åtgärd 63).

1 Utgångspunkterna för helhetsprogrammet

1.1 Syfte, mål och situationen i samhället

Landsbygdspolitiska samarbetsgruppens verksamhetsprogram

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är landsbygdspolitiska samarbetsgruppens verksamhetsprogram. I programmet uppställs målen och fastställs åtgärderna för utveckling av landsbygden. Programmet ligger i linje med regeringens landsbygdspolitiska åtgärdsprogram 2012-2015. Den tidsperiod som helhetsprogrammet omfattar sammanfaller med EU:s programperiod och är längre än regeringsperioden. Åtgärderna i helhetsprogrammet ger en mer konkret form åt riktlinjerna i regeringens landsbygdspolitiska åtgärdsprogram och en stor skara aktörer deltar i genomförandet av dem. Helhetsprogrammets syfte är att också ge impulser med tanke på nästa regeringsprogram.

Helhetsprogrammet genomförs med de resurser som anges i rambesluten för statsfinanserna och i statsbudgeterna. En del av utmaningarna kan mötas genom det program för utveckling av landsbygden som medfinansieras av EU och genom EU:s strukturfondsprogram. Hur genomförandet av programmet framskrider och hur målen uppnås övervakas och bedöms under programperioden och åtgärderna justeras vid behov. Uppnåendet av målen kan främjas om åtgärderna kopplas ihop med de viktiga strukturella reformer som görs inom olika förvaltningsområden.

I programmet betonas individens perspektiv och betydelsen av medborgarengagemang vid sidan av den system- och organisationsbaserade förvaltningen, politiken och utvecklingsarbetet. Landsbygdspolitiken stärker individens rättigheter i fråga om deltagande i och utövande av inflytande över utvecklingen av sin livsmiljö och hela samhället. Helhetsprogrammet är ett instrument som samlar alla aktörer inom landsbygdspolitiken. I det aktuella programmet stärks förutsättningarna för medborgare att genom samhällsaktiviteter påverka landsbygdspolitiken. Programmet innebär ett närmande av det offentliga, privata och frivilliga arbetet för utveckling av landsbygden och åstadkommer effektiv landsbygdspolitik.

Landsbygdspolitiken som en del av den aktuella samhällspolitiken

De många olika strukturomvandlingar som pågår i samhället kräver ständig anpassning i fråga om kompetensutveckling, arbete och samarbete. På landsbygden ändrar de traditionella näringarna form och kräver kompetens på många områden, ny slags organisering och nya sätt att arbeta, bl.a. för att främja låga koldioxidutsläpp, miljö- och naturvårdshänsyn samt ökad energi- och materialeffektivitet.

Stora förändringar såsom en minskning av befolkningen i arbetsför ålder, en åldrande befolkning, strukturförändringen inom ekonomin och näringslivet,

hållbarhetsunderskottet hos den offentliga ekonomin, migration, immigration och den tekniska utvecklingen påverkar hela det finländska samhället. Förändringarna återspeglas på olika sätt på olika områden. En åldrande befolkning innebär en särskilt stor utmaning för glesbygdens kommuner och lokala samhällen och deras sätt att fungera. Flyttningsrörelsen gynnar de landsbygdsområden som ligger i närheten av städer. Den tekniska utvecklingen har förkortat avstånden, till och med eliminerat dem, men samtidigt håller man inom många landsbygdsområden på att komma på efterkälken på grund av dåliga datakommunikationsförbindelser. Landsbygden som en del av Finland kan inte behandlas som en enda, homogen landsbygd utan lokala förhållanden och särdrag ska beaktas i politiken.

Den finska landsbygden har en stor samhällelig betydelse också i framtiden. En välmående landsbygd behövs med tanke på tillgången till rena livsmedel, energi, vatten och andra ekosystemtjänster. För att produktionen av dessa kan tryggas, ska verksamhetsbetingelserna för människor som bor och för företag som är verksamma på landsbygden säkerställas.

Landsbygdsinvånarnas och de lokala aktörernas erfarenheter av vardagslivet ska ges utrymme i beredningsarbetet och beslutsfattandet. Lagstiftningen bör göras mer flexibel och samarbetet över förvaltningens sektorsgränser och nivåer bör underlättas och göras smidigare. Strukturerna inom förvaltningen och servicestrukturerna ska planeras så att de uppmuntrar lokala människor och sammanslutningar till att agera och delta. Målet är att förenkla och underlätta funktionen av förvaltning i ett samhälle som är stadd i kontinuerlig förändring.

1.2 Vision och målsättning

En vision om landsbygden år 2020: Välmående landsbygd som utnyttjar sina egna resurser

Landsbygden är en oskiljaktig del av den nationella framgången och av samhället. Landsbygden utgör en god livsmiljö som uppmuntrar till företagsamhet och kreativitet. Landsbygdens materiella, sociala, kulturella och ekologiska grund är viktig för hela Finland.

Målsättning

En smidig vardag på landsbygden baserar sig på upplevelsen av delaktighet och på välfungerande tjänster som producerats med offentliga, privata och samhälleliga resurser. När det gäller utvecklingen av näringar är målet att utnyttja landsbygdens mångsidiga resurser på ett effektivt sätt och i enlighet med principerna för hållbar utveckling. På landsbygden eftersträvas hållbar tillväxt, välfärd och konkurrenskraft genom en kombination av kompetens, forskningsrön, teknik och sociala innovationer.

Nycklarna till framgången utgörs av förändringsvilja och -beredskap, vilka förutsätter initiativtagande som baserar sig på viljan att lära sig nytt. Den föränderliga omvärlden innebär både utmaningar och möjligheter. Genom de verktyg som används för landsbygdsutveckling tas hänsyn till lokala förhållanden och lösningarna anpassas efter dem. Välfärden på landsbygden och landsbygdens utveckling bygger i ännu högre grad än tidigare på kunskap, kompetens och aktivitet hos de människor som bor där och de företag som är verksamma där. Samarbetet mellan politiska aktörer, utvecklare, forskare och myndighetsaktörer samt det civila samhället kommer att vara mer intensivt vid verkställandet av landsbygdspolitiken.

1.3 Platsbaserad utveckling

Platsbaserad utveckling och politik: Regionutveckling och regionalpolitik som identifierar mångfalden i de olika platserna och tar hänsyn till platsbundna utgångspunkter och behov. Platsbaserad utveckling sker på alla nivåer från den internationella nivån till den lokala nivån (*place-based policy*).

Den strategiska utgångspunkten för helhetsprogrammet är platsbaserad utveckling. Enligt den spelar lokala förhållanden roll när man talar om människans livsmiljö, välfärd, verksamheter, kultur och erfarenheter. I den platsbaserade landsbygdsutvecklingen och regionutvecklingen anpassas förvaltnings- och servicesystemen flexibelt efter lokala förhållanden. I ett glesbefolkat land innebär platsbunden utveckling också att man satsar på infrastrukturen. Den platsbaserade utvecklingen stärker strukturerna för en smidig vardag och höjer livskvaliteten.

Den platsbaserade utgångspunkten innebär att man vid utvecklingsarbetet inser vilka resurser och verksamhetsmöjligheter som finns inom området. Den platsbaserade politiken utgår från att varje plats har sitt eget kapital och olika kombinationer av dessa, t.ex. naturresurser, socialt kapital, kultur, traditioner, infrastruktur och vilja. Av detta följer väsentliga skillnader mellan olika platser och

det att samma åtgärd kan leda till olika resultat på olika platser. "Jämlika" åtgärder som är blinda för de lokala förhållandena resulterar i ojämlikhet.

En viktig mekanism i den platsbaserade utvecklingen är ett entreprenöriellt förhållningssätt. Genom sektorsövergripande åtgärder uppmuntras människor till mångsidig företagsverksamhet, experimentell utveckling och verksamhet i nätverksform. Platsbaserad politik bedrivs så att utvecklings- och stödåtgärder riktas noggrant, direkt och snabbt in på att tillgodose behoven på den lokala nivån. Den platsbaserade politiken innefattar också spontant gemensamt utvecklingsarbete, som utgår från lokala behov. Den platsbaserade utvecklingen aktiverar och engagerar lokala aktörer och invånare i utvecklingsarbetet. På detta sätt kopplas privat finansiering och talkoarbete, utöver den offentliga finansieringen, till utvecklingsarbetet, därmed stärks samarbetet och nätverksbildningen. Nätverket för landsbygdspolitik och nätverket för landsbygdsutveckling har stor betydelse för att de gör det möjligt att bedriva platsbaserad politik.

Regionerna står på många sätt i växelverkan med varandra. På landsbygden finns det utbud av sådant som svarar på efterfrågan i städerna och vice versa. Växelverkan mellan regionerna är en metod för platsbaserad utveckling av regionerna som skapar social sammanhållning. Den platsbaserade utvecklingen ignorerar tudelningen av områdena i städer och landsbygd, och söker gemensamma nämnare för områden och platser, som kan tjäna som grund för utvecklingen av regionerna och platserna. Detta kan ske i samarbete med till och med oväntade parter. Växelverkan mellan regionerna inbegriper också det lokala och regionala samarbetet över statsgränserna.

Den platsbaserade politiken och utvecklingen förutsätter att man ändrar sitt tänkesätt, lär sig något nytt och avstår från något gammalt. Landsbygdspolitikerna analyseras utifrån den platsbaserade utvecklingen. Strategin och handlingsmodellerna för landsbygdspolitikerna och åtgärderna i helhetsprogrammet utvecklas under programperioden i riktning mot ett platsbaserat tänkande.

1.4 Bilden av landsbygden och informationen om landsbygden

Det sätt på vilket man informerar om landsbygden, vilken bild av landsbygden som skapas genom medierna och på vilket sätt man talar om landsbygden har en väsentlig betydelse för landsbygdspolitikerna och landsbygdens utveckling. Bilden av landsbygden utformas av alla – också andra än bara de parter och personer som tillhör nätverket för landsbygdspolitik och de organisationer som sprider information om landsbygden. Trots att man under de senaste åren i allt större utsträckning börjat tala i positiva ordalag om landsbygden, lyfts landsbygdens problem alltför ofta upp och skillnaderna mellan landsbygden och städerna framhävs i den offentliga debatten. Landsbygden förtjänar en imageförbättring.

Inom landsbygdspolitikerna talar man om landsbygden som ett utrymme med många former som har materiella och immateriella resurser och aktiviteter av många

slag. Landsbygdens och städernas invånare möts på landsbygden och de bildar lokalsamhällen som utformas allt efter omständigheterna.

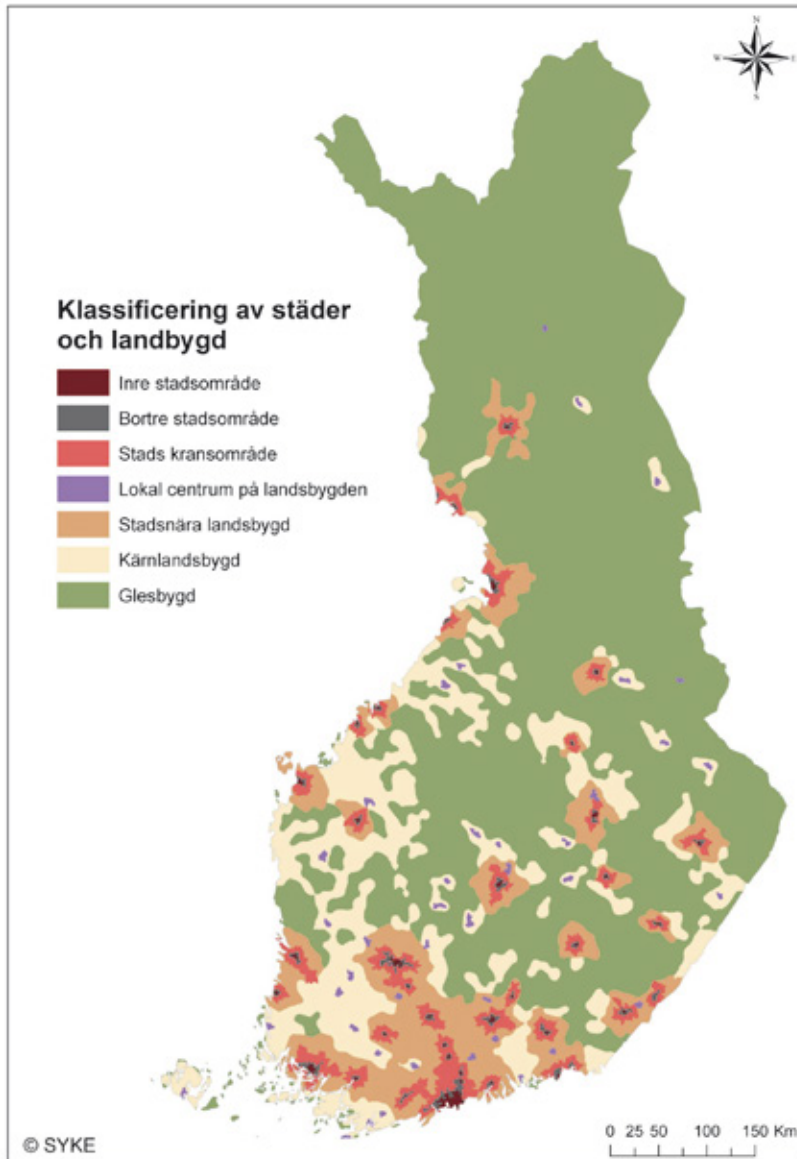
Under de senaste åren har det skett en teknologisk brytning som totalt förändrat uppfattningen om kommunikation. Medierna och kommunikationen är inte längre en separat sektor utan en struktur och en verksamhetsmiljö som de olika fälten inom det sociala livet och företagsverksamheten är knutna till. Det talas om "bloggalisering" vilket betyder kombination av sociala medier, debattsidor och medierna på ett sätt som ger upphov till snabbt bildade värdegemenskaper som tar ställning till olika saker. Dessa sammanslutningar kommer att ha en synlig roll som aktörer inom den närmaste framtiden. Den förändrade omvärlden och de nya aktörerna har också kopplingar till nätverken för landsbygdsutveckling och de lokala samhällena på landsbygden. Detta bör beaktas i landsbygdsinformationen och i verktygen för landsbygdsutveckling.

2 Verksamhetsmiljö

2.1 Olika slags landsbygdsområden och växelverkan mellan områdena

Landsbygdsområdena i Finland är mångformiga, och det finns inte en enda entydig definition på landsbygden. De landskapliga och näringsmässiga dragen varierar stort också inom geografiskt små områden. Inom en och samma kommun kan det finnas olika typer av landsbygdsområden. Klassificeringen av områdena och indelningen av dem i stad och landsbygd baserar sig på geografisk information och består av det egentliga stadsområdet, som i sin tur består av det inre stadsområdet och det yttre stadsområdet, av stadens kransområde som omger staden och där stadens inflytande och trycket för byggande är som störst, av lokala centra på landsbygden, den stadsnära landsbygden, kärnlandsbygden samt av glesbygden. De typer av områden som räknas till landsbygden täcker 95 procent av Finland och inom dem bor 1,66 miljoner människor (31 procent av befolkningen) (figur 1, tabell 1).

Figur 1. Klassificering av områdena: indelning av landet i städer respektive landsbygd (Finlands miljöcentral).

Till *lokala centra på landsbygden* räknas mindre centra som ligger utanför de större stadsområdena och deras influensområde, dvs. tätortscentra, småstäder och stora kyrkbyar. Lokala centra kännetecknas av ett tätbebyggt centrum samt av deras roll som centralorter för det omgivande området. Antalet lokala centra på landsbygden är 41. År 2012 bodde sex procent av befolkningen (327 000 invånare) i lokala centra på landsbygden.

Den stadsnära landsbygden är ett område av landsbygdskaraktär som ligger fysiskt nära stadsområden och som genom invånarnas pendlande i allt högre grad har kommit att utgöra en del av stadsregionens funktionella område. Jordbruksföretagare och andra företagare på den stadsnära landsbygden har en mångsidig närmarknad för sina produkter. Sådana områden som klassificeras som stadsnära landsbygd finns närmast i södra och västra Finland och de omfattar landsbygdsområden av olika slag: tätorter, landsbygdsområden som liknar kärnlandsbygd samt glest befolkade områden. Den stadsnära landsbygden omfattar 10,8 procent av Finlands totala areal och år 2012 bodde 7 procent av befolkningen (396 000 invånare) på områden som räknas till stadsnära landsbygd.

Kärnlandsbygden består antingen av områden som är starkt koncentrerade på primärproduktion eller av relativt tätbebyggd landsbygd som har mångsidiga verksamheter. Koncentrationerna inom den specialiserade primärproduktionen består av t.ex. svinuppfödning, pälsdjursfarmning, odling under glas och fjäderfäskötsel. Områdena karaktäriseras av medelstora centra, kyrkbyar och ett relativt tätt närverk av små tätorter. På kärnlandsbygden minskar befolkningen i en behärskad takt. Också invandringen har medverkat till att kärnlandsbygden fått nya invånare. Kommunerna inom kärnlandsbygden återfinns i södra och västra Finland. Kärnlandsbygden omfattar 15,9 procent av Finlands totala areal och år 2012 bodde 12 procent av befolkningen (625 000 invånare) på områden som räknas till kärnlandsbygd. Landsbygdsbefolkningen består av 1,66 miljoner invånare, och 38 procent av dem bor på kärnlandsbygden.

I *glesbygden* är befolkningsstrukturen gles, det finns få tätorter och mellan dem kan det finnas stora obebodda områden. I glesbygden finns det gott om utrymme, ren miljö, naturresurser, vackra landskap och egen levnadskultur. Glesbygden har huvudsakligen en ensidig näringsstruktur och gles bosättning. Den korta växtperioden och andra ramvillkor som naturen uppställer försämrar förutsättningarna för utveckling av primärproduktionen. Glesbygden har dock flera attraktiva turistcentra och en anmärkningsvärt stor del av landets fritidsbosättning. Också naturresursekonomin och bioenergin, som kommer att få ökad betydelse i framtiden, innebär möjligheter för de glest befolkade områdena. De flesta glesbygdskommuner återfinns i östra och norra Finland. Utflyttningsöverskottet har ökat den demografiska försörjningsbördan för kommunerna i glesbygden. Glesbygden täcker 68,3 procent av Finlands totala areal, men endast cirka 308 000 invånare, dvs. 6 procent av befolkningen, bor i glesbygden.

Skärgårdsområdena utgör till största delen glesbygd. Förekomsten av stora skärgårdsområden och många vattendrag är ett fenomen som är typiskt för Finland. Alla kommuner i Finland har vattendrag av något slag. Livet i skärgården försvåras av att det är svårare att röra sig, och trafikförbindelserna innebär en särskild utmaning under den tid då isen varken bär eller brister. De största utmaningarna för skärgårdens utveckling utgörs av de traditionella näringarnas, såsom fiskets, jordbrukets, förädlingens och servicesektorns, ständigt pågående anpassning

till global konkurrens, konkurrens som följer av EU:s inre marknad och inhemsk konkurrens. Skärgårdsdelegationen är skärgårdsområdenas språkrör.

Förhållandena mellan olika områden har förändrats snabbt under de senaste årtiondena. Bakom förändringen ligger bl.a. utvecklingen av datakommunikations- och teleförbindelserna, den ökande rörligheten av människor och varor samt ändringarna i markanvändningen. Till följd av detta har gränsen mellan landsbygd och stad grumlats. Staden och landsbygden bildar ett kontinuum.

Mellan landsbygds- och stadsområdena finns det växelverkan av ekonomisk, social och mänsklig art i båda riktningarna. Växelverkan mellan landsbygden och städerna tar sig många olika former, när det gäller intensitet och karaktär, inom olika områden. Serviceutbudet kan utvecklas, möjligheterna till ekonomisk tillväxt ökas och livskvaliteten förbättras genom samarbetet mellan olika områden och regioner. Det är viktigt att känna till lokala förhållanden, lokala behov och särdrag för att områdena och regionerna skulle kunna utvecklas från deras egna utgångspunkter. Det viktiga är att identifiera funktionella regioner och förstå dynamiken inom områdena och mellan dem.

Tabell 1. Areal och dess relativa andel (2006) samt befolkningens mängd och dess relativa andel (2012) enligt områdeskategori (Finlands miljöcentral).

Områdesklasser	Areal (km ²)	Areal (%)	Befolkning	Befolkning (%)
Inre stadsområde	614	0,2	1 700 781	31,5
Yttre stadsområde	1 882	0,6	1 421 982	26,5
Stadens kransområde	12 063	4	585 831	11
Lokala centra på landsbygden	644	0,2	327 074	6
Stadsnära landsbygd	32 956	10,8	396 334	7
Kärnlandsbygd	48 438	15,9	624 971	12
Glesbygd	207 615	68,3	308 097	6

2.2 Förändringsfaktorer i verksamhetsmiljön

I detta avsnitt beskrivs kortfattat de viktigaste faktorer som bidrar till förändring av verksamhetsmiljön på landsbygden. En grundlig beskrivning av situationen för landsbygden och av utvecklingstrenderna presenteras i Landsbygdsöversikten 2014 (arbets- och näringsministeriets publikationer 2/2014).

Ekonomiskt läge, globalisering och lokalisering

Det ekonomiska läget inom Europeiska unionens område är obalanserat och den offentliga sektorns ekonomiska bärkraft har försvagats. Den ekonomiska osäkerheten återspeglas på hela samhället och också på landsbygden. Den centrala frågan i samhällsutvecklingen handlar nu om regionernas förändringstålighet, dvs. förmåga att reagera på och anpassa sig till förändringar.

Den nationella politiken betonar starkt ekonomin och internationaliseringen. Tillväxtorientering, skapandet av nya arbetstillfällen, innovativ kraft samt strävan mot internationalitet ska utformas så att de resulterar i en positiv utveckling också på landsbygden.

Globala verksamhetsnätverk, marknader och global politik har en direkt inverkan på näringarna på landsbygden. Globaliseringen har ökat det ömsesidiga ekonomiska beroendet. Tillgången till kunskap och tillträdet till nätverk avgör det hur man klarar sig i globaliseringen samt definierar centrum-periferi-förhållandena.

När den ekonomiska globaliseringen framskrider betonas det lokala. Globaliseringens motkrafter, som bygger på lokala förhållanden, resurser, företag, kulturer och traditioner, står för den utveckling som kallas lokalisering. På landsbygden förenar globala och lokala aktörer sina krafter i "glokala" verksamhetsmiljöer som kombinerar kunskap och lokal information med sådan information som går över de lokala gränserna.

Förnyelse och smart specialisering

Förändringarna i omvärlden förutsätter att områdena och regionerna har förmåga till förnyelse. Genom innovativ verksamhet och smart specialisering utnyttjas befintliga resurser på ett effektivt sätt. På landsbygden innebär aktörernas litenhet och låga antal en utmaning. Fungerande nätverk och lokalt kunnande skapar möjligheter. På landsbygden ska man satsa på skapandet av nätverk som går över lokala gränser och förvärv av kunskap utanför regionen i syfte att öka innovationspotentialen.

I den nationella innovationspolitiken har man börjat betona utbuds- och kundorienteringen, vilket gör att landsbygdsområdena i högre grad än tidigare blir en del av innovationsverksamheten. Företagens omvärld har förändrats stort i och med den nya informationstekniken. Ny teknik har påskyndat och utvidgat informationsförmedlingen och skapat möjligheter för affärsverksamhet av en ny typ, och tack vare denna har företagen på landsbygden bättre möjligheter att komma in på större marknader.

En enhetligare samhällsstruktur

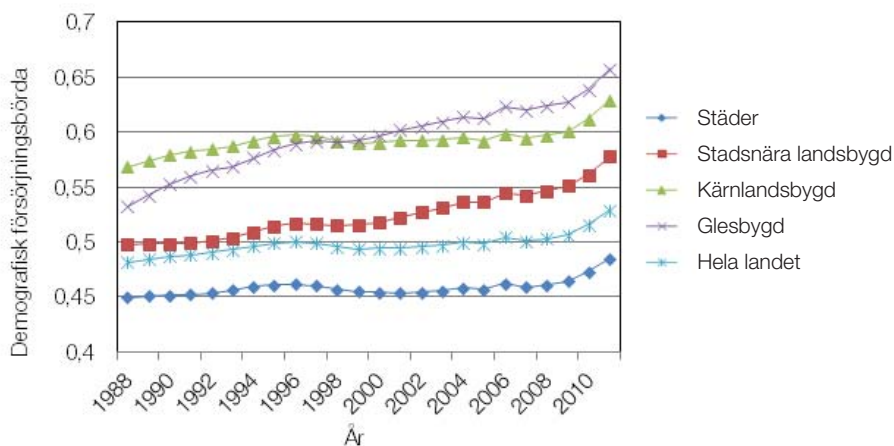
Målet att få till stånd en enhetlig samhällsstruktur har stärkts under den sista tiden då man letat efter metoder att hejda klimatförändringen. Vid planering av markanvändningen betonas tättbebyggda tätorter, som är beroende av kollektivtrafiken, pendlingsregioner och energieffektivitet, och nybyggandet styrs mot platser med existerande service och samhällsstruktur. Inga områdesvisa avgränsningar har gjorts när det gäller riktlinjerna för enhetligare samhällsstruktur, vilket leder till olika tolkningar av hur acceptabelt boende på landsbygden och särskilt i glesbygden är och vilka förutsättningar för utveckling den har i olika delar av Finland.

Befolkningsstruktur samt demografisk och ekonomisk försörjningsbörda

Under åren 2000-2012 har befolkningsmängden minskat särskilt i glesbygden, men också på kärnlandsbygden och i lokala centra på landsbygden. Förändringar i befolkningsstrukturen orsakas dels av flyttningsrörelsen och dels av de naturliga demografiska förändringarna. Både den demografiska och den ekonomiska försörjningsbördan¹ är lättare i städerna än på landsbygden. Jämfört med städerna finns på landsbygden ett större antal sådana som ska försörjas, arbetslösa personer och personer som står utanför arbetslivet, i förhållande till människor i arbetslivet. Figur 2 beskriver förändringen i den demografiska försörjningsbördan enligt de kommuntyper som används i landsbygdens tredelning.

Utvecklingen av befolkningens ålderstruktur har en stor inverkan på hur boende och service ska ordnas. På den stadsnära landsbygden ökar antalet äldre, men där finns å andra sidan befolkning i arbetsför ålder, dvs. vårdande händer, och skattebetalare. På grund av en åldrande befolkning och gles bosättning står glesbygden inför särskilt stora utmaningar i framtiden. Man får dock inte glömma bort att äldre människor också har kunskaper av många olika slag liksom också intresse för lokala aktiviteter och för utveckling av landsbygden.

Figur 2. Demografisk försörjningsbörda enligt de kommuntyper som användes i tredelningen av landsbygden 1988-2011. Kommunindelning 2012. (Statistikcentralen)

Antalet utländska medborgare har ökat kraftigt i Finland sedan 1900-talet. I Finland har invandrarbefolkningen koncentrerats till städer, särskilt till huvudstadsregionen och andra större städer. Vissa orter på landsbygden, t.ex. Närpes och Korsnäs,

¹ Demografisk försörjningsbörda = andelen människor under 15 år och över 65 år per 100 personer i arbetsför ålder. Ekonomisk försörjningsbörda = antalet sysselsatta i förhållande till antalet arbetslösa och personer utanför arbetskraften.

har lyckats väl med mottagningen av utlänningar. Till och med så bra att deras procentuella andel av befolkningen är större än i städerna.

På grund av att befolkningen minskar behöver landsbygden nya invånare. På många landsbygdsområden är det dock svårt att få befolkningsutvecklingen att stabilisera sig på hållbar nivå utan invandrare. Arbetsrelaterad invandring innebär en utmaning för den finländska landsbygden. Å ena sidan är behovet av arbetskraft akut inom många sektorer av industrin, men också inom servicesektorn. Samtidigt stöder koncentrationen av invandrare till städerna inte tillgången på arbetskraft på landsbygden.

Utvecklingen av områdena och regionerna påverkas utöver den demografiska och den ekonomiska försörjningsbördan också av könsfördelningen. Inom stadsregionerna finns det i allmänhet fler kvinnor, medan det i glesbygden igen finns fler män än kvinnor liksom också inom de regioner som drabbats av ekonomisk recession och där befolkningsmängden minskar.

Att man bor på fler platser samtidigt är ett globalt fenomen, som är ytterst aktuellt och ökar som levnadssätt starkt också i Finland. Ur landsbygdens synvinkel kan detta innebära en möjlighet, om det ur ekonomisk och ekologisk synvinkel är möjligt att leva på det sättet. Många finländare har anknytning till både städer och landsbygden. Exempelvis den potential som fritidsinvånarna har är oftast en outnyttjad resurs.

Förändringar i kommunstrukturen

Syftet med kommunreformen är att trygga kommunernas livskraft och funktionsförmåga. Kommunsammanslagningarna innebär utmaningar för landsbygdsområdena. När sammanslagningar genomförs förlängs avstånden inte bara fysiskt utan också psykiskt. I de allt större kommunerna är det är ytterst viktigt att landsbygdsområdena utvecklas och att man ser till att också de kommuninvånare som bor avsides i förhållande till kommuncentret upplever att de är delaktiga i den egna kommunens och samhällets utveckling.

De allt större kommunerna blir tvungna att förstärka samarbetet och utvecklingsarbetet på det lokala planet. Samarbetet mellan kommuner, lokala företag, organisationer och det civila samhällets aktörer samt de lokala invånarna är allt viktigare både när det gäller utvecklingsarbete och praktisk verksamhet. Erfarenheter som gjorts vid sektorsövergripande samarbete för förbättring av säkerheten i vardagen inom gleset befolkade områden kan utnyttjas också inom andra sektorer.

Service på landsbygden

Inte bara kommunstrukturen utan också servicestrukturen på landsbygden förändras. Förändringar sker i servicenivån, tjänsternas tillgänglighet, finansieringen, serviceproducenterna samt sätten att ordna tjänsterna.

Koncentrering av serviceställen och servicesystemets komplexitet försämrar tillgängligheten av tjänster. Tjänsterna finns på allt längre avstånd och det blir svårare att ordna transport till dem eftersom kollektivtrafiken minskar. I glesbygden består kollektivtrafiken till största delen av skolskjutsar, och den tid som står till förfogande för skötseln av ärenden i kommuncentrumet kan bli kort. I en särskilt svår ställning befinner sig sådana äldre människor och unga människor som bor på landsbygden men som inte har tillgång till egen bil. Det minskade antalet enheter och koncentrering av serviceenheterna inom social- och hälsovården samt den grundläggande utbildningen innebär ofta längre restider samt minskning av kundorienteringen och lokalkännedomen. Å andra sidan har kvaliteten på många tjänster höjts till följd av koncentreringsen: antalet serviceformer som tillhandahålls har ökat, personalens yrkeskunskaper har förbättrats, tillgången till tjänster som utförs på distans har förbättrats och kriterierna för att få tillgång till tjänster har blivit enhetligare.

Skolnätet har blivit glesare i många kommuner. Särskilt i glesbygden överskrider den dagliga skolresan för lågstadielever de tidsgränser som anges i lagen om grundläggande utbildning. I fråga om förskoleundervisning och grundläggande utbildning går utvecklingen från små skolor mot större skolenheter och från avlägsna byar mot tätorter. Att skolan stängs betyder inte enbart att undervisningen upphör utan också det att skolan som symbol för ett livskraftigt område och som en faktor som stärker känslan av samhörighet försvinner. Skolfastigheter används ofta inte längre som samlingsplats för lokalsamhället då fastigheten säljs för privat bruk.

Hållbarhetsgapet inom den offentliga ekonomin tvingar kommunerna att gallra bland sina lagstadgade uppgifter och skyldigheter. Om kommunernas roll som en viktig tillhandahållare och finansiär av basservicen minskar, behövs det nya sätt att producera och finansiera servicen. Frågan är kritisk ur landsbygdspolitisk synvinkel eftersom landsbygden har färre företag och sammanslutningar än städerna vilka kan komplettera och erbjuda alternativ till den service som kommunerna ordnar. För att jämlikheten för invånarna inom landsbygdsområdena ska kunna bibehållas är det viktigt att den offentliga sektorn också i fortsättningen förbinder sig att ordna basservicen med skattemedel.

Förändringarna av kommunstrukturen har i fråga om offentlig service en koppling till mer allmänna förändringar i servicestrukturen. Kommunsammanslagningarna flyttar den offentliga servicen till centrum och det minskande befolkningsunderlaget gör att den privata servicen flyttas till centrum. Det har traditionellt talats om olika tjänsters influensområden och det befolkningsunderlag som minst krävs för att dessa ska vara ekonomiskt lönsamma. Ett visst antal kilometer innebär olika slags avståndshinder för olika befolkningsgrupper: god hälsa och bra inkomstnivå hjälper att övervinna de hinder som avståndet innebär, medan åldrande, dålig hälsa och låg inkomstnivå försvårar tillträdet till tjänster på långt håll, om förutsättningen för att kunna använda sig av tjänsten är att man har egen bil.

Infrastrukturen

Den sammantagna infrastrukturen avgör hur smidigt vardagslivet på landsbygden löper och hur livskraftig landsbygden är. De väsentliga delarna av infrastrukturen har att göra med vägnätet och kommunikationerna, rent vatten och avfallsvatten, avfallshanteringen, eltillförsel samt informations- och telekommunikationstekniken. På landsbygden är de olika delarna av infrastrukturen i högre grad beroende av varandra än i städerna. Exempelvis om vägen är i gott skick är det lättare att också locka andra tjänster till ett område.

Vägnätet har en stor betydelse för den fasta befolkningen och deltidsinvånarna, turismen, jord- och skogsbruket och andra näringar på landsbygden. Antalet gårdsbruk har minskat, storleken på gårdsbruken har ökat, arealen för arrenderad åkermark har ökat och transportvolymerna och vikterna har ökat. Vägnätet befinner sig i allt sämre skick särskilt i glesbygden.

Läget för vattenförsörjningen och hanteringen av avloppsvatten är för närvarande tillfredsställande, men i framtiden ska uppmärksamhet och resurser satsas på underhållet av dem. Avfallshanteringen ska vara miljö- och användarvänlig och det ska finnas täckande nätverk för avfallsinsamling och -hantering. I fråga om elproduktionen stärker den lokala energiproduktionen den regionala ekonomin och minskar koldioxidutsläppen och sådana långa elavbrott som beror på stormar.

Den ökande digitaliseringen av samhället förutsätter att likvärdiga datakommunikationsförbindelser byggs också på landsbygden. De som använder nättjänsterna är sådana människor som är fast bosatta eller deltidsbosatta på landsbygden och de företag och sammanslutningar som verkar på landsbygden. För att de nättjänster som existerar eller som ska utvecklas kan tas i effektivt bruk, ska de vara lättillgängliga och tillräckligt effektiva för att kunna klara av en tung dubbelriktad dataöverföring.

Arbetsplatserna, arbetslösheten och nya sätt att arbeta

Det finns både arbetslöshet och ogjort arbete på landsbygden. Glesbygdsområdet skiljer sig från andra områden på det sättet att det har den högsta arbetslöshetsgraden. I glesbygden syns befolkningsminskningen i det att arbetskraften, antalet sysselsatta och antalet arbetslösa minskar. Många landsbygdsområden utgör i första hand "boendets landsbygd" vilket betyder att man bor på landsbygden men pendlar till jobbet någon annanstans. Andelen människor som arbetar i den kommun där de bor har minskat betydligt och pendlingen har ökat. Distansarbete innebär möjligheter, men förutsätter också av både arbetstagare och arbetsgivare att man lär sig en ny arbetskultur.

Miljön

Klimatförändringen aktualiserar på ett nytt sätt frågan om hållbar användning och förvaltning av naturresurserna. De extrema väderfenomenen, temperaturstegringen och den ökade risken för översvämningar inverkar på miljön och näringarna på landsbygden. Det är svårt att uppskatta alla effekter.

Bevarandet av landsbygdens kulturlandskap och vårdbiotoper samt naturskyddet är viktiga element samtidigt som de möjligheter som landsbygden erbjuder utnyttjas ekonomiskt, t.ex. när det gäller ekosystemtjänsterna, gruvindustrin samt turismen och rekreationen. Landsbygden utgör dessutom ett rikt råmaterialförråd som ska kunna utnyttjas vid produktionen av rena inhemska livsmedel och naturprodukter. Inhemsk livsmedelstillverkning utgör också en förutsättning för försörjningsberedskapen.

Gruvdriften är internationell som bransch, men som aktivitet är den bunden till en plats eftersom gruvan finns där malmen finns. Gruvdriften sysselsätter många olika yrkesgrupper och en gruva som finns i en avkrok har positiva regionalekonomiska effekter. Gruvdriften har också negativa konsekvenser för det område där gruvan finns. Gruvan förändrar landskapet och kan lokalt ha negativa inverknings på trivselsn, t.ex. i form av buller och damm. Gruvdriften begränsar det område som det lokala samhället kan använda till rekreation, bärplockning och jakt. Lokalbefolkningen kan uppleva den närmaste omgivningen som otrygg t.ex. på grund av ökad trafik. Också oron över eventuella miljölägenheter kan påverka trivselsn. Noteras bör också att gruvdriftens multiplikatoreffekter på en ort är tidsmässigt begränsade. Om man under gruvans begränsade drifttid inte med hjälp av gruvan eller vid sidan av den lyckas utveckla en mångsidig lokal näringsstruktur, kommer området att hamna i en s.k. stapelfälla. Om all verksamhet är beroende av framgången hos en produktionsgren, kommer ekonomins grund att rasa om verksamheten tynar.

I och med att stammar av stora rovdjur spritt sig ut till landsbygdsområdena med relativt tät bebyggelse under de senaste åren har landskapsbefolkningens oro för sin trygghet ökat. Det väsentliga är att man skapar en kultur och ett handlingssätt som gör det möjligt för lokalsamhällena på landsbygden att redan i förväg vara beredda att skydda sig mot skador som de stora rovdjuren orsakar. För att detta ska lyckas behövs bl.a. utbildning och rådgivning kring temat.

3 Teman och åtgärder

Helhetsprogrammet har följande fem teman och konkreta åtgärder är kopplade till vart och ett av dem:

1. Delaktighet och närdemokrati
2. Boende och service
3. Infrastruktur och markanvändning
4. Näringar och kompetens
5. Ekosystemtjänster

I början av varje temaavsnitt beskrivs målsättningen fram till år 2020. Det är fråga om förvaltningsövergripande teman och för att åtgärderna skulle kunna genomföras krävs samarbete mellan aktörer på olika nivåer. I fråga om varje enskild åtgärd nämns de parter som huvudsakligen ansvarar för genomförandet av åtgärden.

3.1 Delaktighet och närdemokrati

Målet fram till år 2020 är att det finns en välfungerande närdemokrati, ett aktivt civilt samhälle och att samarbetet mellan civila aktörer och kommuner fungerar väl vilket stärker det lokala utvecklingsarbetet. Landsbygdens invånare och landsbygdssamhällen påverkar och deltar mångsidigt i utvecklingen av samhället och närmiljön samt beslutsfattandet kring dem.

Stora förändringar kommer att ske i både kommun- och servicestrukturerna under de närmaste åren. Förändringarna återspeglar sig direkt på invånarnas vardagsliv, den service som de har tillgång till och det sätt på vilket medborgarna på landsbygden kan vara delaktiga i samhället och delta i den egna kommunens verksamhet och utveckling.

Medborgarnas delaktighet och deltagande stärks på två nivåer som i praktiken går in i varandra. För att delaktigheten ska kunna ökas förutsätts för det första en omfattande principiell samhällelig förändring och åtgärder som framhäver medborgarnas, samhällsaktivitetens och det civila samhällets roll och betydelse som central aktör i samhället och skapare av välfärd åt människorna. Det finns ofantligt mycket outnyttjad potential i Finland när det gäller olika former av kompetens hos medborgarna samt medborgerligt engagemang och frivilligverksamhet.

För det andra inbegriper medborgarnas delaktighet åtgärder för att skapa konkreta möjligheter för medborgare att delta och utöva inflytande, särskilt mellan civila aktörer och den kommunala förvaltningen.

3.1.1 Det civila samhället och medborgarna som aktörer

Samtidigt som behovet av tjänster och hjälp ökar då befolkningen åldras, minskar den offentliga sektorns resurser att ensam kunna tillgodose den ökande efterfrågan. Detta betyder att många grundläggande frågor om vilka uppgifter, vilken roll och vilket ansvar den offentliga sektorn, den privata sektorn och tredje sektorn samt medborgarna, i framtiden skall ha måste beaktas. Inom serviceproduktionen finner man nya alternativ och kombinationer av de olika sektorernas insatser.

I stället för att den offentliga makten begränsar möjligheterna för medborgerligt engagemang samt verksamhetsmöjligheterna för organisationer och frivilliga, ska den offentliga makten skapa möjligheter och uppmuntra medborgare och det civila samhällets aktörer till aktiv verksamhet, ansvarstagande och samarbete av ett nytt slag. Detta är en mycket viktig principiell linje, som ska framhåvas överallt i samhället, och särskilt inom den offentliga verksamheten. Det behövs åtgärder och politisk vilja för att inleda en attitydfostrande och strukturell process och för att åstadkomma förändringar. Betydelsen av stärkt medborgar- och frivilligverksamhet ska framhåvas vid beslutsfattandet längs hela linjen - t.ex. när den offentliga makten fattar beslut om finansieringen av tjänster, konkurrensutsättningen, statsstöds- och upphandlingslagstiftningen eller beskattningen samt den konkreta tolkningen av dessa.

De speciella förhållandena på landsbygden bör beaktas när man stärker och söker nya former för medborgar- och organisationsverksamheten. Detta förutsätter också långsiktigt forsknings-, utvecklings- och påverkningsarbete samt en social helhetssyn.

Det ska sträcka sig över sektorsgränserna från statsförvaltningen och kommunfältet till organisationsfältet och de frivilliga samhällsaktiviteterna.

Cirka 20 europeiska länder har upprättat en s.k. *medborgarsamhällesförbindelse* i syfte att bygga upp och förstärka relationerna mellan den offentliga makten och det civila samhället. Också i Finland borde man utreda förutsättningarna för att införa samma slags gemensamma riktlinjer för den offentliga förvaltningen och det civila samhället eller en konkret handlingsplan på både den nationella nivån och inom kommuner och byar. I den medborgarsamhällesförbindelse som ingåtts i olika europeiska länder framhävs den speciella ställning som det civila samhället och dess aktörer har som skapare av social välfärd och värdegrund, man söker gemensamma värden och gemensamma målsättningar för den offentliga sektorn och det civila samhället, man fastställer finansieringen av frivilligorganisationernas verksamhet och understryker vikten av att utveckla den samt skapar spelregler för politiskt deltagande och dialog.

I Finland skulle medborgarsamhällesförbindelsen på både den nationella och den lokala nivån vara tredelad, både konstaterande och målinriktad. I den första delen identifieras det civila samhällets och dess aktörers speciella ställning som skapare av välfärd och värdegrund för samhället. I den andra delen fastställs de gemensamma målen för det civila samhället, den offentliga förvaltningen och de politiska aktörerna. I den tredje delen, som handlar om verkställighet, specificeras olika parter skyldigheter och presenteras en mer detaljerad plan för genomförande.

Under programperioden fortsätter och stärks sannolikt den utveckling som innebär omformning av kontaktytorna mellan de traditionella medborgaraktiviteterna, tredje sektorn och frivilligverksamheten samt den offentliga sektorn och näringsverksamheten. I stället för skarpa gränser och snäv klassificering behövs det möjligheter och incitament och en ny arbetsfördelning mellan sektorerna. Ett samarbete mellan samhällsaktiviteter och den offentliga makten erbjuder ett bördigt växtunderlag för bl.a. grundandet av lokala serviceföretag, sociala företag och andelslag samt skapandet av arbetsplatser.

Landsbygdssäkring är ett verktyg som stöder deltagande planering och som kan användas vid omsättandet av det platsbaserade tänkandet i praktiken. Vid utvärderingsprocessen står beredarna och verkställarna av besluten i växelverkan med de människor som påverkas av besluten. Då utvärderingen görs på den lokala nivån synliggör den beslutets konsekvenser för den plats som beslutet berör. Med plats kan beroende på saksammanhanget avses ett förvaltningsmässigt avgränsat område, exempelvis kommun eller församling, ett geografiskt område, t.ex. vattendrag, eller ett socialt definierat område, t.ex. en by.

Konsekvenserna kan bedömas exaktare ju lägre den lokala nivån är där utvärderingen görs. Detta talar för att utvärderingen ska utgå från en by. En konsekvensbedömning som gjorts i tid möjliggör ett proaktivt grepp och beaktande av flera olika synvinklar; utvecklingen kan inriktas i enlighet med önskade mål och negativa effekter kan förebyggas. Traditionellt har man handlat reaktivt i byarna, dvs. reagerat först då ett hot om t.ex. stängning av byskolan håller på att realiseras.

När kommun- och församlingsstrukturerna reformeras är det viktigt att konsekvenserna för lokalsamhällen beaktas. Det betyder att konsekvenserna ska bedömas utgående från byarna. Resultaten av kommun- och församlingsstrukture reformer materialiseras i byarna, varför det är av avgörande betydelse för byarna hur konsekvenserna beaktas då man träffar nya avgöranden om bl.a. ordnandet av servicen.

Om konsekvenserna för landsbygden bedöms på bynivån blir det möjligt att bygga upp politiken nerifrån och uppåt. Därigenom går det att intensifiera kommunens, församlingens och byarnas partnerskap och växelverkan samt skapa lösningar som tar hänsyn till lokala förhållanden.

Åtgärder

1. Ett permanent samarbete mellan medborgaraktivister och kommunalförvaltningen byggs upp kring frågor som gäller närservice och lokal utveckling bl.a. genom att de möjligheter som kommunallagen ger utnyttjas. (Kommuner lokala medborgaraktivister)
2. Sådana former av arbete och utkomst, såsom sociala företag och arbetsandelslag, som baserar sig på medborgaktivitet och lokala lösningar utökas. (Arbets- och näringsministeriet, NTM-centraler, arbets- och näringsbyråer, YTR-nätverket, Förbundet för Finländskt Arbete)
3. Konsekvenserna för landsbygden bedöms när utredningar om kommun-sammanslagningar, anslutningsavtal och samarbetsområden samt församlingarnas gränsjusteringar görs. Bedömningen sker från byarnas utgångspunkter. Byalag och församlingar är aktiva när bedömningsprocessen startas. (Byalag, Byaverksamhet i Finland r.f., församlingar, kommuner, Finlands Kommunförbund)
4. Förutsättningarna för ett ingå en s.k. medborgarsamhällesförbindelse utreds och planeras nationellt i syfte att skapa riktlinjer och praxis för relationerna mellan den offentliga förvaltningen och det civila samhället. (Justitieministeriet, finansministeriet, YTR-nätverket)

3.1.2 Närdemokrati

Närdemokrati innebär att alla medborgare kan påverka samhällsutvecklingen inom sin egen region. Detta förverkligas så att medborgarna i större utsträckning än hittills direkt kan vara med och både påverka och fatta beslut om hur samhällets gemensamma resurser, som samlats in i form av skattemedel, ska användas.

Förändringarna i kommun- och servicestrukturerna har en stor betydelse för möjligheterna för landsbygdens invånare att delta i och påverka verksamheten och förhållandena i sin livsmiljö, hemkommun och samhället samt utvecklingen, planeringen och beredningen av och besluten om dem. I praktiken handlar det om vilka olika medel som kommuninvånarna förfogar över när det gäller att delta i skapandet av den gemensamma välfärden samt i planeringen och utvecklingen av servicen, fritidsverksamheten, livsmiljön, markanvändningen, näringarna och arbetsplatserna samt i besluten om dessa. Exempelvis ska de elektroniska kanalerna för inflytande utvecklas så att de passar människor i olika åldrar.

När kommunstorleken ökar och antalet förtroendevalda som utsetts genom val minskar koncentreras allt större ansvar och makt hos färre beslutsfattare. Det behövs lösningar som ger kommuninvånarna möjlighet att delta och påverkar också på ett annat sätt än genom den traditionella representativa demokratin. Enligt grundlagen har individen rätt att delta i utvecklingen av samhället och sin livsmiljö.

Samtidigt behövs mekanismer för att ta hand om och fatta beslut om sådana frågor som i de allt större kommunernas förvaltning och beslutsfattande ter sig små, men

som är viktiga med tanke på invånarnas vardag och livsmiljö. När kommunstorleken ökar växer de interna och geografiska skillnaderna i kommunerna. Det ligger naturligtvis också i kommunorganisationens och hela samhällets intresse att invånarnas lokalkännedom, kompetens, engagemang och insatser utnyttjas bättre än tidigare.

Lagstiftningen skapar ramar för närdemokratin. När närdemokrati införs ska man se till att medborgarna genom den får faktiska möjligheter att påverka ärendena.. Endast en sådan närdemokrati uppmuntrar människor på ett äkta sätt till deltagande.

Effektiv och äkta närdemokrati åstadkoms genom att beslutanderätt och befogenheter delegeras till invånarna inom ett område och till de närdemokratienheter som invånarna bildat, t.ex. områdesnämnder. Invånare, byalag och stadsdelsföreningar samt andra organisationer deltar i och påverkar genom sin egen sakkunskap utvecklingen av sina bostadsområden samt de frågor som handlar om service och markanvändning. Bya- och stadsdelsaktiviteterna samt Leader-arbetet bidrar till att skapa närdemokrati i kommunerna. De fungerar som ett slags matarplattformer för idéer och deltar i åtgärder och projekt i samarbete med enheterna för närdemokrati, t.ex. stadsdelsnämnder, kommundelsnämnder, områdesnämnder, samt med kommunen.

Åtgärder

5. Genom att utnyttja resultaten av ett flertal försök med och erfarenheter av en fungerande närdemokrati byggs det i kommunerna upp sådana mekanismer som närdemokrati förutsätter, dvs. faktiska och permanenta former för samarbete mellan medborgaraktivister och den kommunala förvaltningen. (Finansministeriet, Finlands Kommunförbund, kommuner, lokala aktörer)
6. Det nyss inledda närdemokratiarbetet följs upp, verksamheten stöds vid behov och modellerna justeras med hjälp av förvaltningsåtgärder och informationsstyrning. Information om fungerande modeller för närdemokrati förmedlas till politiska beslutsfattare, tjänsteinnehavare, kommun- och medborgaraktivister som är verksamma på det konkreta planet. Genom utbildning, forskning och informationsförmedling säkerställs att det finns tillräckligt med information om och tillräckliga kunskaper om medborgaraktiviteter och organisationsverksamhet samt införande av närdemokrati. (Finlands Kommunförbund, finansministeriet, justitieministeriet, YTR-nätverket, forskningsinstitut)

3.1.3 Lokal utveckling

Med lokal utveckling avses i vid bemärkelse utvecklingsarbete av olika slag som sker på den lokala nivån. Verksamhetsområdet kan vara t.ex. en by, stadsdel, kommun eller ekonomisk region. Målet för den lokala utvecklingen är att stärka och utveckla lokala samhällen, företag och regionens livskraft. Genom den går det att engagera

olika slags människor i olika åldrar och olika grupper i det lokala utvecklingsarbetet. Människorna själva agerar aktivt och tar ansvar för utvecklingsarbetet-på eget initiativ.

Den lokala utvecklingsverksamheten, såsom byaverksamheten och Leader-konceptet, ska ytterligare stärkas, eftersom praktisk erfarenhet, resultat och undersökningar visar att betydande och hållbara resultat kan åstadkommas genom lokal aktivitet, projektverksamhet och frivilligarbete. Lokala aktiviteter behövs i framtiden i allt större utsträckning när kommunstorleken ökar och man ska se till att närdemokrati införs och att medborgarna har påverkningsmöjligheter, dvs. vid främjandet av ett aktivt medborgarskap. Byalag och föreningar som specialiserat sig på tjänster av olika slag kan också sysselsätta människor och därigenom förebygga utslagning inom regionen.

Åtgärder

7. Byaverksamheten samt landsbygdens rådgivnings- och medborgarorganisationer stöds och utvecklas och nätverket av byaombudsmän stärks. (Finansministeriet, arbets- och näringsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Byaverksamhet i Finland r.f.)
8. Kommunerna beaktar landsbygden bättre än tidigare i sina strategier och deltar i det lokala utvecklingsarbetet i egenskap av såväl aktör och delfinansiär som påverkare. (Kommuner, Finlands Kommunförbund)
9. Den totala finansieringen för Leader-grupperna ökas och Leader-grupperna ges en mångsidigare roll som utvecklare. (Jord- och skogsbruksministeriet, Leader-grupperna)
10. Leader-modellen, dvs. lokalt ledd utveckling, införs heltäckande i alla delar av landet under programperioden 2014-2020. (YTR-nätverket, jord- och skogsbruksministeriet, arbets- och näringsministeriet, landskapsförbunden, NTM-centralerna, Leader-grupperna, städernas medborgaraktivister)
11. Lokala aktörer tas med i landskapets samarbetsgrupper (fi. MYR) och deras sektioner. (Landskapets samarbetsgrupper, landskapsförbunden, Leader-grupperna, landskapens byaföreningar och andra lokala aktörer)

3.2 Boende och service

Målet fram till år 2020 är att boendet och livet på landsbygden är mångformigt. Tjänster av hög kvalitet möjliggör välfärd, boende och företagande på landsbygden. Tjänsterna har producerats utgående från invånarnas behov, med beaktande av olika befolknings- och åldersgrupper och så att de stärker människors delaktighet som medlemmar i lokalsamfundet och i hela samhället.

3.2.1 Att bo och leva på landsbygden

Landsbygden erbjuder en bra miljö för boende och levnad, för såväl permanent boende och deltidsboende som tillfälligt boende, för dem som värdesätter närheten till naturen, mycket utrymme och en smidig vardag på olika slag av landsbygdsområden. Infrastrukturen och servicen på landsbygden ska bevaras i sådan form att hänsyn tas till de olika faserna i människors livscykel och möjliggör mångsidigt boende. En övergripande utveckling av boendemiljö, sysselsättning, närservice-, trafik- och datakommunikation samt samhörigheten stöder boendet på landsbygden. Valfungerande service, smidig vardag och kommunens image som en aktiv aktör som lyssnar på vad invånarna har att säga är viktiga element i landsbygdens dragningskraft.

En förutsättning för att barnfamiljer ska kunna bo på landsbygden är att barndagvårdstjänsterna och skoltjänsterna är ordnade. Trivseln för de unga ökar om de har möjlighet att påverka frågor som rör deras boendemiljö. Enligt ungdomslagen ska de unga anordnas möjlighet att delta i behandlingen av ärenden som gäller ungdomsarbete och ungdomspolitik på lokal och regional nivå. Åldringars möjligheter att bo tryggt hemma förbättras genom olika slags vårdlösningar och genom att ge mångsidiga rörliga tjänster, elektroniska tjänster och hemvårdstjänster i samarbete med olika aktörer. Ett effektivt utnyttjande av elektroniska tjänster förutsätter enkla användargränssnitt

På landsbygden behövs olika alternativa former av boende såsom ägobostäder, hyresbostäder, lokaler som lämpar sig för kollektivboende, seniorbostäder, deltidsbostäder och fritidsbostäder. På landsbygden finns rikligt med, fungerande infrastruktur och byggnader som kan utnyttjas på ett mer effektivt sätt än vad som nu sker. Boendet på flera ställen ökar; människor kan bo på fler än en ort. Tack vare den tekniska utvecklingen och den förändrade kulturen kan vi bo på landsbygden och samtidigt vara medlemmar i grupper och sammanslutningar som inte är platsbundna och ha intensiv växelverkan med andra människor i vilken del av världen som helst.

För att landsbygdens kulturella livskraft ska kunna bevaras och utnyttjas krävs att samhällena på landsbygden utvecklas på frivillig basis och så att deras särprägel behålls. Evenemang och olika fritidsmöjligheter har en stor roll i människors upplevelse av gemenskap. Landsbygdens materiella och immateriella kulturella arv, kulturella aktiviteter och livsmiljö har en stor inverkan på människors välbefinnande. Att skapa produkter av den lokala vardagen innebär en möjlighet för landsbygden, eftersom till och med rätt vardagliga sysslor på landsbygden kan kännas intressanta och lockande för turister.

Fritidsboendet är en viktig resurs för landsbygden, ur både ekonomisk perspektiv och som humankapital. De deltidsbosatta fritidsinvånarna är viktiga användare av tjänster och tack vare dem kan servicen vara mångsidigare, och betydelsen av detta kommer att öka. De utgör dessutom en resurs med tanke på det lokala

utvecklingsarbetet och deras deltagande i det lokala samhällets aktiviteter och utvecklingen av lokala tjänster bör stödas. Smidig samhällelig praxis som stöder fritidsboendet och boendet på flera platser ska upprätthållas och utvecklas.

Gruvindustrin påverkar på olika sätt de orter där gruvorna finns. Med tanke på det omgivande områdets livskraft är det viktigt att en så stor del som möjligt av dem som arbetar i en gruva bor i gruvans närområde. Faktorer som har betydelse i detta hänseende är tillgången på egna hemshus, hyresbostäder, fritidsverksamhet och andra möjligheter till sysselsättning.

Åtgärder

- 12.** Boendeanalternativen på landsbygden görs mångsidigare genom att antalet hyresbostäder och möjligheter till kollektivt boende ökas. (Kommuner, föreningar, invånare, företag)
- 13.** Olika former av boende som är avsedda för äldre, t.ex. kollektivboende och familjevård, ökas på landsbygden. (Miljöministeriet, Finansierings- och utvecklingscentralen för boendet ARA, Byaverksamhet i Finland r.f., kommuner, YTR-nätverket)
- 14.** Ändamålsenliga stöd för bostadsbyggande skapas både på landsbygden och i tillväxtcentra och när man kan förvänta sig att efterfrågan på de bostäder som byggs blir långvarig. (ARA)

3.2.2 Service på landsbygden – kvalitet och tillgänglighet

För innevånarna och för en hållbar social utveckling är det väsentligt att den upplevda välfärden ökas. På mindre orter kan vardagen löpa smidigt, eftersom tjänsterna och stödet i vardagen finns nära och är bekanta och det förekommer ingen trängsel. Den upplevda välfärden har att göra med känslan att man "klarar sig på egen hand", antingen ensam eller med hjälp av de närstående eller grannar.

Den upplevda välfärden påverkas stort av olika tjänster och stödformer, inte enbart social- och hälsovårdstjänster eller tjänster inom den grundläggande utbildningen, vilka står i centrumet av välfärdstjänsterna. Servicestrukturen omfattar också dagligvarubutiker, trygghetstjänster, apoteket, posten, banken och transporttjänsterna. Tillgången till butikstjänster har minskat på landsbygden i och med att nätverket av butiker har blivit glesare. Den ökade handeln på nätet kan till vissa delar innebära lösningar på problemet när det gäller tillgången till butiksservice.

Kultur-, biblioteks-, motions- och ungdomstjänsterna ökar välmåendet och delaktigheten. Dessa tjänster har hälsofrämjande och sjukdoms- och utslagningsförebyggande effekter och de utgör en del av vardagen för människor i alla åldrar. Genom förebyggande tjänster minskas användningen av tyngre och dyrare tjänster. Bibliotek tillhandahåller ett brett utbud av olika slags informationstjänster, stöd för fritidsverksamhet samt utrymmen för medborgarkontor av olika slag.

Medborgarinstitut och bibliotek kan utvecklas så att de är kapabla att på ett mångsidigt sätt svara på de bildnings- och kunskapsbehov som uppstår på landsbygden. Nätverket av bibliotek består av kommunala huvudbibliotek, närbibliotek, biblioteksbilar samt andra serviceställen. Enligt kvalitetsrekommendationerna ska biblioteks- och informationstjänsterna vara belägna så att biblioteket finns på ett sådant ställe att resan dit tar mindre än en halvtimme. Medborgarinstitutets flexibilitet, förmåga att förnya sig och producera tjänster som utgår från kundernas behov erbjuder stora möjligheter för hobby- och kursverksamhet på landsbygden. För att de grundläggande rättigheterna i fråga om bildning ska kunna förverkligas krävs välfungerande kulturtjänster. Också församlingarna är viktiga producenter av förebyggande tjänster på landsbygden.

Kommun- och servicestrukturreformerna och de bakomliggande faktorerna har mångskiftande effekter på social- och hälsovårdsservicen på landsbygden. Utvecklingen har gått i negativ riktning när det gäller tjänsternas tillgänglighet, användarvänlighet och tydligheten i servicesystemet. Å andra sidan har personalens kompetens ökat, serviceprocesserna har blivit enhetligare, servicepunkternas sårbarhet har minskat och utbudet av tillgängliga tjänster har ökat. Tjänsternas tillgänglighet minskar på grund av att servicepunkterna flyttats längre bort, kollektivtrafiken minskar, dataförbindelserna är otillräckliga och servicesystemet är komplicerat. Denna negativa utvecklingstrend drabbar just nu kyrkbyar och större kommuncentra; på mindre tätorter och i byar har serviceutbudet försämrats redan tidigare.

När man talar om närservice på landsbygden gör man skillnad mellan tillgången på tjänster och tjänsternas tillgänglighet. Ordet tillgång beskriver urvalet av tjänster. Tillgången på, dvs. utbudet av, tjänster kan i princip täcka hela landet, men i praktiken kan tjänsten finnas på långt avstånd, öppettiderna kan vara korta eller personalens yrkeskunnsande bristfälligt. När vi talar om tillgänglighet handlar det om att tjänsten är åtkomlig, kan nås lätt och snabbt och att tjänsten tillgodoser behovet. Tillgängligheten innefattar också den språkliga tillgängligheten. När man talar om närservice och tjänsternas tillgänglighet är det viktigt att slå fast ur vems synvinkel man betraktar frågan, vilka tjänster det är fråga om och inom vilket område tillgängligheten studeras. Frågan om tillgänglighet ska bedömas ur användarnas synvinkel. Exempelvis när man talar om hälsocentraltjänster samt om stöd-, rådgivnings- och handledningstjänster med låg tröskel, är god tillgänglighet viktig särskilt för äldre personer och sådana som löper risk för utslagning, dvs. för dem som har ett stort behov av service, men små resurser att uppsöka servicen. Vidare ska det fastställas vilka är sådana grundläggande tjänster som den offentliga sektorn ska ordna så att de är lättillgängliga för alla, oberoende av bostadsort.

Sådana koncept för tjänsteproduktion som lämpar sig för landsbygden utvecklas vidare och tas i bruk i en större utsträckning än nu. Sådana är ambulerande tjänster, servicecentra, servicekiosker, rörlig eller uppsökande verksamhet, distanstjänster samt kombinationer av olika former av tjänster. Nya lösningar finns i fråga om stödet

i vardagen, t.ex. så kallade sociala kuratorstjänster. Tjänsterna bör kombineras fördomsfritt genom flera aktörers samarbete och över sektorsgränserna. Attityder och praxis kan utgöra hinder för kombineringsen av tjänster, men i vissa fall kan hinder utgöras också av lagstiftningen-som inte fungerar på landsbygden som har små enheter och litet servicebehov. En smidig serviceproduktion och tillhandahållande av sektorövergripande tjänster kan också förutsätta att kompetenskraven ändras. När det gäller tjänster för hälsa och välbefinnande måste man ta ställning till vilka slags vård- och omsorgsåtgärder som kan vidtas utan yrkesexamen på området. Det som försvårar saken är frågan om en jämlik tillgång till högklassiga tjänster samt om ansvaret och patientsäkerheten.

När det gäller säkerhetstjänster är situationen klart sämre i glesbygden jämfört med det övriga landet. Medborgarnas och lokalsamhällets eget ansvar för sin säkerhet har ökat under årtionden och håller fortfarande på att öka. Myndigheternas reaktionstider är alltför långa i förhållande till behoven och det nätverk som ska producera tjänsterna är så tunt att man ständigt befinner sig på riskgränsen. Bristen på säkerhetstjänster orsakar allvarliga farosituationer för människor och innebär en stor risk också för företagsverksamheten inom turismen. Säkerheten är en naturlig del av en bra och smidig vardag. För att upprätthålla säkerheten bör samarbetet mellan aktörerna ökas när den offentliga sektorns resurser minskar. Den offentliga sektorn ska också fortsättningsvis garantera vissa tjänster såsom polis, räddningsväsende, akutvård i samband med sjuk- och hälsovården samt sjuktransporter också för dem som bor på landsbygden. Dessutom behövs föreningar och den privata sektorn med tanke på regionernas frivilliga beredskap inför störningssituationer. För detta krävs en säkerhetsplan och utbildning. Säkerhetstjänster över sektorsgränserna har ordnats med framgång i Lappland och detta tillvägagångssätt kan tjäna som modell också vid ordnandet av andra tjänster.

Närhet till skola är en viktig attraktionsfaktor för barnfamiljer som vill bosätta sig på landet. Tillgängligheten i fråga om skolor har försämrats i glesbygden under 2000-talet och särskilt antalet små skolor med färre än 50 elever har minskat betydligt. Byskolan är viktig inte enbart som skola, utan också som samlingsplats och allaktivitetslokal för det lokala samhället. I små skolor finns sammansatta klasser, som har fördelar t.ex. att barnet lär sig agera självständigt, men också i grupp med andra. Småskolornas förhållanden och särdrag beaktas för närvarande inte tillräckligt i lärarutbildningen. Samarbetet över kommungränserna vid planeringen av skolnätverket främjar den grundläggande undervisningens tillgänglighet. Planeringen av skolnätverk ska ske så att den kopplas till det övriga strategiarbetet över förvaltningsgränserna och att den sker med framförhållning och i öppen växelverkan med invånarna. Motiveringarna för ändring av förfarandena när det gäller skolnätverksplanering är vägande, och det finns medel och metoder att öka deltagandet och informationsflödet.

Barn och unga i olika delar av landet ska ha jämlika möjligheter till utbildning. I planerna och i lagstiftningen måste klart definieras vad som avses med närservice

inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. På små orter har ämnesundervisningen på högstadiet kunnat ordnas genom att man använder sig av gymnasielärare. På detta sätt har man kunnat ordna tillräckligt med undervisningstimmar för nämnda lärare. Om nätverket av gymnasier blir glesare hotas denna möjlighet. Man har goda erfarenheter av nätverksbildning mellan gymnasier och undervisning via nätet, och på detta sätt har man lyckats utöka urvalet av undervisningsämnen utan stora merkostnader.

Grundlagen ska beaktas i beredning beslutsfattande som gäller servicen på landsbygden. De faktorer som försvårar användningen och ordnandet av service kan leda till grundslagsrättsliga problem när det gäller likställdheten mellan människor, deras sociala rättigheter, rörelsefrihet, personliga säkerhet och till och med rätten till liv. Också i den politiska debatten betonas vikten av offentlig service som garant för jämlikhet och likställdhet och beaktandet av den glesa bosättningen och de långa avstånden vid reformeringen av social- och hälsovårdstjänsterna.

När det gäller tjänsterna på landsbygden bör man bedöma vilka typer av den grundläggande servicen som är sådana att marknaden av en eller annan orsak inte fungerar, men samtidigt är sådana tjänster som samhället ska trygga tillgången till. Då talar man om de så kallade SGEI-tjänsterna² där myndigheter kan ålägga serviceproducenter en skyldighet att tillhandahålla allmännyttiga tjänster och betala ersättning för produktion av tjänsterna i fråga. Marknadens förmåga att fungera och tjänsteutbudet bedöms utgående från platsen och i verksamheten beaktas bestämmelserna om offentlig upphandling och reglerna om statligt stöd. Både staten och kommunerna kan tillämpa SGEI-instrumentet. Fastställandet av vilka tjänster som är SGEI-tjänster pågår som bäst och arbetet samordnas av arbets- och näringsministeriet. Sådana tjänster på landsbygden som ska utredas lokalt ur SGEI-synpunkt är bl.a. posttjänster, kollektivtrafik, dagligvaruhandel, banktjänster och tjänster med anknytning till omsorgen av äldre samt boendetjänster.

Åtgärder

15. Nödvändig flexibilitet införs i tolkningen av bestämmelserna och anvisningarna om och praxisen vid ordnandet av tjänster av olika slag, och ändringar görs i lagstiftningen för att service ska kunna tillhandahållas på ett smidigt sätt och över förvaltningsgränserna. (Finansministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet)
16. Vid beredningsarbetet med anknytning till SGEI-tjänsterna beaktas speciellt de särskilda frågor som gäller servicen i glesbygden och marknadens särdrag. Genom utbildning och kommunikation sprids information och kunskap om SGEI-tjänsterna i kommunerna och bland de organisationer som producerar tjänster på landsbygden. (Arbets- och näringsministeriet, finansministeriet, Finlands Kommunförbund, YTR-nätverket)

2 SGEI-tjänster = services of general economic interest, dvs. tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

17. De grundläggande och mänskliga rättigheterna beaktas vid definitionen av landsbygdens servicestrukturer, vid ordnandet av servicen samt beredning och beslutsfattande som gäller det administrativa organiserandet av tjänster och resurstilldelningen. (YTR-nätverket, justitieministeriet, Finlands Kommunförbund)
18. Tillgången till offentliga och privata tjänster tryggas genom att man skapar och inkluderar nya tillämpningar, kombinationer, samarbetsnätverk och elektroniska tjänster, i de regionala servicecentrumens (butik, skola, bylokal etc.) utbud. (Lokala företag och organisationer, kommuner, församlingar, statsförvaltningen)
19. Samservicekontor införs i hela landet så att regionala behov och olika åldersgruppers behov beaktas och tillgängligheten av de tjänster som tillhandahålls av kommuner, statsförvaltningen och andra aktörer förbättras. (Ministerierna, Finlands Kommunförbund, kommuner, FPA, församlingar)
20. När det gäller utbildning tryggas den regionala tillgängligheten genom ökat samarbete mellan läroinrättningarna och genom samarbete mellan bibliotek och andra aktörer samt genom att informationsteknik samt distansundervisning och flerformsundervisning utnyttjas. Planeringen av skolnätverket görs långsiktigt som regionalt samarbete över kommungränserna och det säkerställs att små barns skolresor inte blir orimlig långa och överskrider den maximala tid som föreskrivs i lagen. Särdragen och de små skolornas fördelar beaktas vid planeringen av skolnätverket och utvärderingen av kvaliteten på den grundläggande utbildningen. (Kommuner, regionförvaltningsverken)
21. Samarbetet mellan den offentliga sektorn, den privata sektorn och tredje sektorn ökas vid produktionen av kulturtjänster på landsbygden; på detta sätt säkerställs tillgången, tillgängligheten och resurserna för tjänster och kompetens. Det säkerställs att kulturtjänsterna utvecklas som en del av kommunernas grundläggande service. Kommunernas olika verksamhetsbetingelser beaktas när lagen om kommunernas kulturverksamhet reformeras. (Undervisnings- och kulturministeriet, finansministeriet, kommuner)
22. I kommunernas välfärdsberättelser följs och bedöms betydelsen av sådant arbete som ökar välfärden och av förebyggande arbete på den lokala nivån ur flera synvinklar. Vid uppföljningen och utvärderingen utnyttjas befintliga mätare. De ansvariga personerna i kommunerna ges utbildning och handledning i utarbetandet av välfärdsberättelser. (Kommuner, Finlands Kommunförbund, regionförvaltningsverken, YTR-nätverket)
23. I nationella utvecklings- och forskningsprojekt kring social- och hälsovårdstjänsterna tas landsbygdsområden av olika slag upp som ett skilt studieobjekt. Kunskaperna om landsbygden utnyttjas vid beslutsfattandet kring social- och hälsovårdsfrågorna. (Social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, regionförvaltningsverken)

24. Regionernas förmåga att klara välfärden och säkerhetsproblemen på egen hand förbättras genom att lokalsamhällena och näringslivet tas med i kommunens och regionernas säkerhetsplanering och genom att arbetssätt som baserar sig på offentligt stöd och privat arbete införs. Säkerhetsplaneringen görs tvärssektoriellt. Förfaringsätt i stil med den samarbetsmodell för omfattande välfärds- och säkerhetsarbete som utvecklats i Lappland införs i kommunerna. (Regionförvaltningsverken, Finlands Kommunförbund, kommuner, lokalsamhällen, företag)
25. Verksamheten med ungdomsverkstäder och antalet öppna arbetsverkstäder utökas på landsbygden och i små kommuner genom samarbete mellan läroanstalter, kommuner och företag. (NTM-centraler, regionförvaltningsverken, kommuner)

3.3 Infrastruktur och markanvändning

Målet fram till 2020 är att infrastrukturen på landsbygden befinner sig i ett sådant skick som ett smidigt boende och företagande förutsätter. Vägnätet, bannätet och flygplatserna tillgodoser användarnas behov och trafikförbindelserna i olika delar av landet fungerar. På landsbygden har det införts alternativa modeller i syfte att ersätta den traditionella kollektivtrafiken. Alla har tillträde till snabba datakommunikationsnät till ett rimligt pris. Markanvändningen utvecklas genom deltagande planering och landsbygdens behov erkänns.

3.3.1 Transportnätets skick

På våren 2012 lämnade regeringen en trafikpolitisk redogörelse till riksdagen. Redogörelsen innehåller de trafikpolitiska riktlinjerna för åren 2012–2022. Enligt redogörelsen ska statens och de privata aktörernas ansvarsfrågor klarläggas, också olika understödssystem och principer för privata vägar och lagstiftningen ska uppdateras. På detta sätt kan man också i fråga om enskilda vägar bättre än nu i statliga understöd beakta de behov som dels innevånarna, dels näringslivet har på landsbygden. I redogörelsen konstateras att upprustningen av grusvägar, som är viktigt med tanke på transporterna på landsbygden, skulle kräva cirka 15 miljoner euro i tilläggsfinansiering per år. Utvidgning av precisionsunderhållet som utgår från kundernas behov skulle kräva minst 10 miljoner euro per år i tilläggsfinansiering.

Vägnätet, bannätet och flygtrafiknätet ska utvecklas integrerat. Det är viktigt att kommun- och landskapscentra samt huvudstadsregionen kan nås med kollektivtrafiken och att vägnätet är i farbart skick. Ett trafiknät som är i gott skick är en viktig faktor både nationellt och ur glesbygdens synvinkel. Utöver

lokala invånare utnyttjas trafiknätet också av företagen, särskilt exportindustrin, samt av skogsindustrin, jordbruket och turismen. Den växande bioekonomin ställer ökade krav på infrastrukturen, bl.a. i fråga om vägnätets skick och antalet bionenergiterminaler och deras tillgänglighet.

Finlands vägnät omfattar totalt 454 000 kilometer väg. Av dessa är de enskilda vägarnas och skogsbilvägarnas andel 350 000 kilometer, landsvägarnas andel 78 000 kilometer och kommunala gatunäts andel 28 000 kilometer. Inom glesbygden är största delen av de enskilda vägarna också i allmänt bruk. De statliga anslagen för underhållet av enskilda vägar har minskat. Också kommunerna stöder underhållet av enskilda vägar, men i och med att den kommunala ekonomin stramas åt minskar kommunernas stödmöjligheter. Av denna anledning bör man införa nya modeller och finansieringsmetoder. Nya modeller för utveckling av vägunderhållet skapas gemensamt av NTM-centralerna, kommunerna, väglagen och entreprenörerna.

I fråga om spårtrafiken ska målet vara att man upprätthåller ett nät som tillgodoser hela Finlands behov och har sådana tidtabeller som fungerar ur användarnas synvinkel. Priserna måste hållas på en rimlig nivå också i det fall att persontrafiken öppnas för konkurrens.

Också flygtrafiken har betydelse med tanke på näringarna på landsbygden. Flygtrafiken för med sig bl.a. turister från hemlandet och utlandet till regionerna och förbättrar företags kontakter med centralorter och utlandet. Flygtrafiken har en speciellt viktig roll i norra Finland.

Åtgärder

26. Ett vägprogram för landsbygden upprättas i samarbete med aktörerna inom branschen. Den dagliga farbarheten hos vägnätet på lägre nivå upprätthålls. (Kommunikationsministeriet, finansministeriet, NTM-centralerna, landskapsförbunden, företrädare för den tunga trafiken)
27. Väglag och vägdisponenter uppmuntras att införa nya partnerskapsmodeller. Tillräckligt statsstöd för de enskilda vägarna följs upp. (Kommunikationsministeriet, NTM-centralerna, väglagen, Vägföreningen i Finland)

3.3.2 Trafik

Trafikarrangemangen utformar samhället och påverkar människornas val av bostadsort och boendeform. Trafikförbindelserna möjliggör deltagande i sociala, ekonomiska och politiska aktiviteter, eftersom datakommunikationsförbindelserna inte täcker alla möjligheter till deltagande. Bristen på trafik tjänster är en av de mekanismer som leder till marginalisering i samhället.

När basservicen i glesbygden minskar ökar behovet av transporttjänster, men befolkningsminskningen försämrar samtidigt kollektivtrafikens lönsamhet. Utbudet på kollektivtrafik har minskat särskilt utanför huvudvägarna. På landsbygden består kollektivtrafiken närmast av de långfärdsbussar som trafikerar på huvudvägarna. För

att det skulle vara möjligt att utträta ärenden har kollektivtrafiken på landsbygden kompletterats med anropsstyrd trafik och med servicelinjer. Särskilt ungdomarna och den åldrade befolkningen på landsbygden är i behov av kollektivtrafik eller andra slags transporter till fritidsaktiviteter och för att kunna utträta ärenden.

För att rimliga kommunikationer på landsbygden ska kunna tryggas krävs en reform av den offentliga finansieringen, trafikarrangemangen och planeringsprinciperna. Trafikplaneringen bör vara bättre samordnad än nuförtiden och transporttjänsterna ska produceras med sådana fordon som är mindre och som kan användas för flera ändamål. För att kunna utveckla människors möjlighet att förflytta sig krävs mer exakt och mer kundorienterad information om resornas syfte och destination samt information om när resorna företas.

Nya och alternativa modeller ska hittas med tanke på landsbygden, särskilt glesbygden, för att ersätta den minskade traditionella kollektivtrafiken. Möjligheter öppnas om man i större utsträckning än nu utnyttjar lösningar som baserar sig på lokala partnerskap och genom sammanslagning av person- och varutransporter inom den offentliga sektorn och den privata sektorn. Tills vidare är t.ex. sådana tjänster inom trafiksektorn som produceras av sammanslutningar sällsynta. Problemen beror på såväl attityderna, bristen på experimentvilja som på att lagstiftningen begränsar uppkomsten av trafik tjänster.

Ett alternativ som det lönar sig att överväga är allmännyttigt affärsverksamhet för att ordna persontrafik tjänster som tillåtits för föreningar, andelslag och organisationer. För att trafik tjänsterna på landsbygden ska kunna tryggas förutsätter det utvecklande av taxiservicen, den anropsstyrda kollektivtrafiken, grannhjälpen och samåkningssystemet och t.ex. kombination av persontransporter med varutransporter. Spridningen av samåkning kan stödjas bl.a. genom att informationstjänsterna utvecklas.

Åtgärder

- 28.** Mekanismerna för finansiering av trafiken reformeras så att människornas kommunikationer på landsbygden kan tillgodoses. Inom områden med gles bosättning, utspridda arbetsplatser och olönsam kollektivtrafik, hålls kostnaderna för privatbilism och transporter på en rimlig nivå. (Kommunikationsministeriet, finansministeriet)
- 29.** Landsbygdsbefolkningens, företagens, turisternas och särskilt skolelevernas möjligheter att röra sig tryggas genom lokala lösningar, samordning av transporter, anropsstyrd kollektivtrafik och fungerande matartrafik. (Kommunikationsministeriet, NTM-centralerna, kommuner)
- 30.** Dagliga trafikförbindelser till kommun- och landskapscentra samt till huvudstadsregionen tryggas i hela landet genom att olika trafikformer kombineras så att det bildas en smidigt fungerande helhet. Vid genomförandet av detta beaktas de långa avstånden i landskapen och lokala behov bl.a. för näringslivets del. (Kommunikationsministeriet, NTM- centralerna)

3.3.3 Effektiv, pålitlig och heltäckande datakommunikation, telefon- och elnät

Det moderna samhällets funktionsduglighet – boendet, företaget, säkerheten – baserar sig långt på fungerande elnät, informationsnätverk, digi-TV och telefoner och på den service som kan fås genom dessa. Särskilt i glesbygden finns det fortfarande områden där ovan nämnda grundläggande tjänster inte fungerar. Tillförseln av el bör tryggas också i krissituationer, eftersom många viktiga funktioner baserar sig på el. När elektricitet produceras lokalt i mindre enheter är det sannolikt t.ex. att det geografiska område som drabbas av långvariga elavbrott är betydligt mindre än det område som led av elavbrott i början av 2010-talet.

I enlighet med statsrådets principbeslut byggs det i Finland ett ljusfiberstamnät för snabba förbindelser före utgången av 2015. Målet är att kunna utnyttja de möjligheter som snabba förbindelser ger och bringa dem inom räckhåll för så många användare som möjligt till en rimlig kostnad. Utnyttjandet av de möjligheter som fibernät och teknik för snabb dataöverföring samt den service detta innehåller, utgör den centrala grunden för landsbygdens utveckling och en delfaktor i konkurrenskraften och skapar nya möjligheter för produktion och distribution av interaktivt innehåll. Det möjliggör bl.a. produktion av offentliga och privata tjänster, distansstudier och distansarbete samt fritidsverksamhet i byar och enskilda hushåll.

Det som är viktigt med tanke på en lyckad helhet är att det samtidigt med byggandet av fibernät också skapas innehåll. Därmed får man en omedelbar, betydande nytta av investeringen i nätet. Elektroniska tjänster finns ännu inte i tillräcklig utsträckning, det kan vara svårt att använda dem och användningen kan kräva dyra tillämpningar. Elektroniska tjänster ska utvecklas utifrån kundernas och användarnas behov, och framför allt äldre människor behöver information och användarstöd. Till kundserviceställen samlas statliga och kommunala myndighetstjänster samt tredje sektorns tjänster. Serviceställena betjänar särskilt dem som inte har behövlig utrustning till sitt förfogande eller färdigheter att använda elektroniska tjänster.

För närvarande finns det stora skillnader mellan olika kommuner i Finland, oberoende av kommunstorlek, när det gäller tillgången till bredband. Teleföbindelser för mycket snabb dataöverföring bör åtminstone i glesbygden utgöra en SGEI-tjänst, dvs. samhället ska säkerställa tillgång till den. Detta kan motiveras med näringsverksamhet, sysselsättning, service, boende, säkerhet, tillgänglighet, jämlikhet, närdemokrati, kommunikation, kultur och social sammanhållning.

Mobilnätförbindelserna har etablerat sig som en del av finländarnas vardag. De som använder mobilnätet utnyttjar de möjligheter som en mobil förbindelse erbjuder på allt mångsidigare sätt bl.a. i flexibelt arbete som är oberoende av tid och plats. Det hur arbetstagare, arbetsgivare och andra som använder tjänster tillägnar sig nya arbetssätt och förfaringssätt kan innebära en utmaning.

Tillgången till elektroniska tjänster säkerställs för hela befolkningens del genom en kombination av snabba bredbands- och mobilnät. Snabba ljusfiberbaserade och trådlösa bredbandsnät ska utsträckas till allt större geografiska områden och de elektroniska tjänsterna utvecklas integrerat. Införandet av nya elektroniska tjänster förutsätter i fråga om nätteknologi att nätverken är symmetriska och stabila. I ett sådant fall ska överföringshastigheten räcka till t.ex. för dubbelriktad parallell sändning av högupplösningsvideobild och annan data. Ljusfiberförbindelserna skapar grund för överföring av tung data, och mobilnäten kan komplettera dessa med lättare dataöverföringar på grund av deras rörlighet och smidighet.

Snabba datakommunikationsförbindelser löser sådana problem som har att göra med t.ex. TV:s sebarhet, telefonens hörbarhet och säkerhetsförbindelser. Telefonens räckvidd och digi-TV:ns sebarhet ska tryggas också inom sådana områden där det inte i detta skede går att skapa snabba datakommunikationsförbindelser.

Åtgärder

- 31.** Ändamålsenlig datakommunikation som tillgodoser dagens och framtidens behov i informationssamhället och som baserar sig på tekniskt förnuftiga lösningar, såsom ljusfiber, garanteras i hela landet till en rimlig kostnad. (Finansministeriet, kommunikationsministeriet, kommuner, landskapsförbund, YTR-nätverket)

3.3.4 Vattenförsörjning och avfallshantering på landsbygden

Kampen mot klimatförändringen och främjande av återvinningen är viktiga miljöpolitiska mål. På landsbygden kan de kopplas till skyddet av marken och resursbevarande jordbruksmetoder, produktion av energi från förnybara energikällor och bättre gårdsbruk. Vid lantgårdarnas och de regionala biogasverkens röt-kammare är det möjligt att framställa gödselprodukter och producera energi som också bidrar till lösningen av problemen med gödseln från tätorternas avloppslamm. För att man ska kunna göra framsteg i detta krävs undersökningar och förbättringar.

Fungerande vattenförsörjning, hushållsvatten av god kvalitet och en ändamålsenlig hantering av avfallsvattnet utgör en grundläggande förutsättning för en god och sund boendemiljö. Vattenförsörjningen i glesbygden sköts ofta av små lokala vattenandelslag. Deras funktion och nivå varierar stort, en del underhålls väl och är i gott skick medan andra underhålls mer sällan. Vatten av god kvalitet behövs ständigt och den tekniska kravnivån inom vattenförsörjningen höjs också konstant. Hanteringen av avfallsvatten ska bringas i överensstämmelse med föreskrivna krav före den 15 mars 2016.

De som bär ansvaret för vattenandelslagen är ofta frivilliga inom byn, vilket betyder att de har begränsade möjligheter att utbilda sig och följa med utvecklingen inom branschen. Antalet frivilliga minskar också. För att vattenförsörjningen på

landsbygden ska kunna tryggas ska det utbildas sakkunniga som på ett yrkesmässigt sätt skulle kunna svara för den innehållsmässiga och tekniska verksamheten hos fler än ett vattenandelslag.

Huvudparten av det hushållsvatten som behövs och av det avfallsvatten som uppkommer på landsbygden behandlas också i framtiden fastighetsvis. Avloppssystemet utvidgas så att det sträcker sig utanför tätorterna i enlighet med det riksomfattande programmet för avloppshantering som godkänts gemensamt av jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet. När vattenledningar och avloppsnet planeras i kommuner ska invånarnas och företagets behov beaktas och skäliga anslutningspriser möjliggöras. Det är viktigt med rådgivning i frågor som gäller avloppshanteringen och sådan ska tillhandahållas för invånare och företag.

Åtgärder

- 32.** Förutsättningarna att återanvända näringsämnen och material samt producera energi ur avfall från hushållen, lantgårdarna och lokala centra på landsbygden undersöks och förbättras. (Aktörerna inom avfalls- och återvinningsbranschen, kommuner, miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet)
- 33.** Samarbetet mellan små vattenandelslag på landsbygden ökas och s.k. vattendisponenter utbildas. För att säkerställa vattentillförseln och främja avloppsreningen på landsbygdsområdena tillhandahålls finansiering för investeringar. (Jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, kommuner, vattenverk, Suomen vesiosuuskuntien liitto SVOK)
- 34.** Effektiverad rådgivning i vattenförsörjningsfrågor tillhandahålls åtminstone till utgången av 2016 och avloppshanteringsprojekt i enlighet med det riksomfattande programmets principer genomförs utanför tätorterna. (Jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, NTM-centralerna, kommuner, vattentjänstverk, vattenandelslag, riksomfattande rådgivningsorganisationer)

3.3.5 Markanvändning och planläggning

Målet för markanvändnings- och bygglagen är att ordna områdesanvändningen och byggandet så att man skapar förutsättningar för en god livsmiljö samt främjar en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar utveckling. Statsrådets riksomfattande mål för områdesanvändningen utgör en del av systemet för planering av områdesanvändningen enligt markanvändnings- och bygglagen. De tjänar till att säkerställa att frågor av nationellt intresse beaktas i planläggningen på landskaps- och kommunnivå och i de statliga myndigheternas verksamhet, och bidrar till att nå målen i markanvändnings- och bygglagen och planeringen av områdesanvändningen samt utgör ett instrument för förhandsstyrning när det gäller frågor av riksintresse samt främja ändamålsenligheten med och enhetligheten i förhandsstyrningen.

Landskapsplanen har en viktig roll i den regionala planeringen, eftersom den styr kommunernas planläggning och andra myndighetsplaner av områdesanvändningen.

Landskapsplanen är en översiktlig plan över områdesanvändningen i ett landskap eller delar av det. Den innehåller grundläggande lösningar visavi samhällsstrukturen och områdesanvändningen och där anvisas områden som är nödvändiga med tanke på utvecklingen av landskapet. Kommunerna är viktiga aktörer när det gäller områdesanvändningen och styrningen av byggandet eftersom de har planläggningsmonopol. NTM-centralerna främjar och styr den kommunala planläggningen.

Markanvändningen på den finländska landsbygden domineras av näringar som är platsbundna, som utnyttjar naturresurser och den omgivande naturen och som är utrymmeskrävande. Av denna anledning är boendet och arbetsplatserna nu och i fortsättning utspridda. När naturresurserna sinar globalt och livsmedelstryggheten minskar i världen kommer utnyttjandet av förnybara naturresurser och betydelsen av livsmedelsproduktion framöver att öka betydligt i Finland. Detta ska beaktas vid planering av markanvändningen på landsbygden som avviker från planeringen av markanvändningen inom tätbebyggda områden.

Eftersom markanvändningsfrågorna på landsbygden skiljer sig från dem i städerna, kan samhällsplaneringen av landsbygdsområdena inte basera sig på samma principer som planeringen av stadsregioner. Orsaker till detta är bl.a. att näringarna och boendepreferenserna är så olika. Vid kommunsammanslagningar uppstår det en kommunstruktur där en allt större del av en enskild kommuns område består av landsbygd. Särskilt när små landsortskommuner sammanslås med större städer bör det ses till att man i den nya kommunen identifierar landsbygdens behov samt utvecklingen av och särdragen hos företagandet och boendet på landsbygden. Detta ska tas upp i kommunernas strategidokument. När kommunstrukturerna förändras hamnar många kyrkbyar i en ny ställning. Arbetet för att utveckla kyrkbyarna och planeringen av hur servicen upprätthålls får ökad betydelse ur landsbygdsområdenas synvinkel. Det är nödvändigt att de förfaranden för styrning av byggandet och planläggningen som lämpar sig för landsbygdens särskilda behov åtskiljs från planeringen av städer. Generalplanen kan användas som grund för beviljande av bygglov särskilt i byarna på landsbygden. Landsbygdens livskraft kan stödas genom att förfarandena för ansökan och beviljande av bygglov förenklas.

Planeringen av och målen för markanvändningen ska bygga på sådan syn på behoven och riktningen av den framtida utvecklingen som utformats genom en dialog mellan markägare, företagare, invånare, planläggare och andra berörda aktörer. Vid planeringen av markanvändningen är det viktigt att engagera berörda parter, inkl. lokala myndigheter, företagare och invånare, för att slutresultatet blir sådant som i så hög grad som möjligt beaktar behov av olika slag. Detta möjliggör också aktualisering och beaktande av lokala och regionala särdrag och resurser. Utöver samråd behövs det delaktighet. I samband med program för kulturmiljön och byaplaner kan man kartlägga kulturlandskap och kulturarvsobjekt samt rita kulturkartor som visar lokala särdrag och sådana objekt som är av betydelse för lokalsamhället.

Sådana verksamhetsbetingelser som är nödvändiga för primärproduktionen ska beaktas vid styrningen av byggandet, planläggningen och annan planering av markanvändningen. Utöver det traditionella jordbruket ska man vid markanvändningen beakta områdesreserveringar för sådan näringsverksamhet som baserar sig på naturresurserna på landsbygden. Bostads- och annat samhällsbyggande ska placeras på andra ställen än åkermarkerna. När bostads- och industriområden planeras i närheten av tätorter och när existerande områden saneras bör man se till att det också finns tillräckliga buffertzoner med växtlighet mellan områdena för primärproduktion och annan verksamhet.

Styrningen av boendet på landsbygden ska bedömas i ljuset av framtida boendepreferenser och näringar. Det är viktigt att notera att allt fler arbeten kan utföras utan att man är bunden vid en viss plats. Det finns stort intresse för att bo på landet vilket syns bl.a. i resultaten av barometern Landsbygd 2014. Boendet på landsbygden främjas genom lokala lösningar och genom att kyrkbyarnas roll som servicecentra stöds. Naturresursekonomins tillväxt förutsätter att lagstiftningen på området revideras och att anvisningarna justeras.- Planläggning som stöder bl.a. nya typer av slutna produktionsprocesser och förädlingskedjor som använder flera olika slags teknik och flera råvaror, utvecklas för områden som kräver. Vid markanvändningen är det dessutom viktigt att beakta den gröna infrastrukturen för att man ska kunna förebygga splittring av naturmiljöer och utarmning av naturens mångfald.

Självförsörjningen i fråga om energi och energieffektiviteten inom boendet och näringsverksamheten på landsbygden kan ökas betydligt jämfört med läget på 2010-talet. Detta har en direkt inverkan på samhällsstrukturens hållbarhet. Förändringen förutsätter införande av tanke- och handlingsmodeller av ett nytt slag, bl.a. vid planeringen och renoveringen av byggnader, deras el-, vatten- och uppvärmningssystem samt vid samhällsplaneringen.

Åtgärder

35. Förfarandena för planläggning och bygglov ska åtskiljas i syfte att stödja planeringen av olika slags stads- och landsbygdsområden så att boendet och företagandet främjas. Principerna för planering av tätbebyggda områden och områden med glesare samhällsstruktur preciseras så att egenskaperna hos och resurserna inom olika områden beaktas bättre. (Miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, NTM-centralerna, kommuner, YTR-nätverket)
36. I de geografiskt större kommunerna satsar man tillräckliga resurser på styrningen, rådgivningen och tillståndsprocesserna för landsbygdsboende - baserat på förståelse för och sakkunskap om landsbygdens speciella förhållanden. De behov som hänför sig till verksamheten på landsbygden tas i beaktande. Praxis som främjar byggandet på landsbygden införs. Idkare av jord- och skogsbruk och andra landsbygdsföretagare samt byaktörer engageras i arbetet för markanvändningsstrategier från första början. (Finlands Kommunförbund, kommuner)

3.4 Näringar och kompetens

Målet fram till 2020 är att antalet företag på landsbygden och deras konkurrenskraft har ökat, företagarnas kunskaper i affärsverksamhet har stärkts och de vågar investera i nya projekt. Företagen på landsbygden har tillgång till kompetent arbetskraft; arbetsplatserna och de som kan utföra arbetet möts. Det finns tillgång till multiprofessionell yrkesutbildning-, forsknings-, utvecklings- och utbildningstjänster finns inom räckhåll.

3.4.1 Främjande av företagandet

Landsbygden är ett viktigt område ur företagandets synvinkel. Två femtedelar av företagen är belägna inom landsbygdsområdena, och på basis av statistiken är företagande ett typiskt sätt att försörja sig på landsbygden. Per invånare räknat finns det i genomsnitt mer företagande på landsbygden än i städerna, men företagsverksamheten sker i mindre skala på landsbygden än i städerna. En förutsättning för att det existerande företagsbeståndet kan bevaras och för att ny företagsverksamhet kan uppstå och växa är att det finns ett klimat som stöder företagandet. En konkurrenskraftig landsbygd utnyttjar områdets egna resurser på ett hållbart sätt för att främja näringsverksamheten, en boendemiljö av hög kvalitet samt befolkningens och naturens välmående. Tillväxt och nya arbetsplatser kan åstadkommas genom att näringsstrukturen förnyas och diversifieras samt genom att verksamhetsbetingelserna för företag och företagande förbättras. I fråga om åtgärder som stöder företagandet, såsom beviljandet av företagsstöd, ska man försäkra sig om att mans- och kvinnodominerade företag stöds på lika villkor och att man strävar efter att minska arbetsmarknadens indelning i mansdominerade och kvinnodominerade branscher.

Näringsstrukturen på landsbygden domineras i allt högre grad av tjänster medan antalet arbetsplatser inom primärproduktionen, dvs. jord- och skogsbruket, har minskat. Primärproduktionens relativa andel som sysselsättare ökar dock ju längre bort från stadscentra och landsbygdens lokala centra man flyttar sig. Jordbrukets och hela primärproduktionens roll är dock fortfarande viktig på kärnlandsbygden och i glesbygden. Antalet lantgårdar har minskat men samtidigt har den genomsnittliga storleken hos lantgårdarna och gårdarnas produktivitet ökat och deras verksamhet har diversifierats.

Produktionen av inhemska livsmedel och utvecklandet av den förutsätter att det finns en livskraftig landsbygd och en konkurrenskraftig jordbruksproduktion. Primärproduktionen måste vara lönsam för att det ska finnas tillgång till råvaror av hög kvalitet. Den finländska livsmedelsindustrin och tillgången på livsmedel baserar sig på en fungerande livsmedelskedja och bra konkurrenskraft inklusive råvaruproduktion på gårdsnivå. Den nationella livsmedelskedjan bör utvecklas

i sin helhet, särskilt för att exporten ska kunna öka och de nya möjligheter som bioekonomin innebär ska kunna utnyttjas. Korta livsmedelskedjor ökar dialogen mellan råvaruproducenter, bearbetare och slutkonsumenter, vilket bidrar till att produkter som motsvarar konsumenters behov kan framställas och kontrollen av livsmedlens spårbarhet, ursprung och märkningen av livsmedel underlättas. Konsumenten får dessutom med större säkerhet sanningsenlig information om livsmedelskedjan och matens ursprung.

Den ökande efterfrågan på närproducerade och ekologiska livsmedel bidrar till primärproduktionens livskraft, ger sysselsättning och utkomst samt främjar företagsverksamhet som är förenlig med hållbar utveckling. Den närproducerade maten produceras och huvudsakligen också konsumeras inom närområdet, vilket stärker den lokala ekonomin. Ekoprodukter och naturprodukter å sin sida har stor exportpotential. Ett tätare samarbete mellan producenterna ger ökad effekt åt marknadsföringen av lokala produkter och förbättrar därigenom lönsamheten inom livsmedelsproduktionen. Det är viktigt att andelen närproducerade livsmedel och ekologiskt producerade livsmedel ökas vid den offentliga livsmedelsupphandlingen. Tillräcklig utbildning i och kunskap om upphandlingsprocesser, om centralkökens krav och till buds stående produkter ska ges kommunala beslutsfattare, dem som ansvarar för inköp av livsmedel, livsmedelsproducenter och företag som förädlar livsmedel. Uppmärksamhet ska ägnas också åt utveckling av en sådan matkultur som främjar den inhemska livsmedelsproduktionen, kunskap om matfrågor och konsumentrådgivningen.

Sådana former av företagande som baserar sig på skog utgör en viktig del av landsbygdens mångsidiga näringsstruktur. Statsrådets skogspolitiska redogörelse 2050 framhäver som ett av de strategiska målen att Finland är en konkurrenskraftig miljö för näringsverksamhet som baserar sig på skog. För att det strategiska målet ska kunna nås ska man enligt redogörelsen skapa förutsättningar för förnyelse av branschföretagen genom näringspolitik och lagstiftning samt trygga råvarutillgången och förbättra marknadens funktion. Ökande skogsresurser gör det möjligt att utnyttja träråvaran i större utsträckning och på ett mer mångsidigt sätt. Utöver de traditionella skogsindustri- och trävarorna ökar nya skogs- och träbaserade produkter och tjänster, inkl. naturturismen samt kommersialiseringen av andra immateriella nyttigheter.

Det finns efterfrågan på den finländska landsbygden också internationellt. Turismen är det bästa exemplet på tjänster som på landsbygden tillhandahålls kunder som allt oftare kommer från utlandet. Enligt uppskattning finns det cirka 5000 turistföretag, cirka 100 renhushållningslägenheter som erbjuder turisttjänster och 1500 lantgårdar som också bedriver turism. Turistnäringens betydelse kan inte med tillräcklig exakthet bedömas på basis av siffror, eftersom en stor del av de små turistföretagen inte omfattas av den officiella statistiken. Inom turistbranschen uppstår det många nya företag t.ex. inom äventyrs- och upplevelseturismen som utnyttjar andra tjänster inom området samt landsbygdens natur och kultur. Också

gastronomturism är en av de växande trenderna inom turismen och den skapar möjligheter för utnyttjande av lokala råvaror och lokal kultur. Turistnäringen medför multiplikatoreffekter på landsbygdsområdena. Både företag och lokalbefolkningen drar nytta av dessa.

Landsbygden skapar gynnsamma förhållanden för omsorgsföretagandet som håller på att växa allt större som bransch. Småföretagare har goda förutsättningar att uppfylla kraven på individuell vård och kundorientering genom att utveckla tjänster av nytt slag. Den ökade valfriheten för kunderna, t.ex. genom en utvidgad användning av servicesedlar, kan öka efterfrågan på tjänster på landsbygden.

Landsbygden och naturen innehåller än så länge outnyttjade resurser och konkurrensfördelar. På landsbygden finns det lugn och vackra omgivningar, vilka ger välbefinnande som motsats till den alltmer hektiska livsrytmen. Affärsverksamhet som byggs kring natur-, landskaps- och miljövården samt produkter och tjänster för välbefinnande och hälsa skapar möjligheter till näringsverksamhet. Också den gröna omsorgen (green care) och gröna kraften har mycket att ge när det gäller omsorg, rehabilitering och uppfostran. Barn- och ungdomsarbete, stöd- och rekreationstjänster för äldre, verksamhet som upprätthåller arbetsförmågan samt sysselsättningsstödjande åtgärder är tjänster som stöder sig på naturen och skapar mervärde.

Ny företagsverksamhet kan åstadkommas genom nya kombinationer, såsom närmat och ekolivsmedel, naturprodukter, kulturarv, kreativitet, välbefinnande- och omsorgstjänster, motion och kultur samt utvecklande av produkter och tjänster inom turismen. Också de möjligheter som den kreativa ekonomin innebär i arbetet för utveckling av ny företagsverksamhet på landsbygden bör utnyttjas fullt ut. Flerbranschföretagande ger dessutom en möjlighet att sammanslå säsongsbundna branscher till helheter som kan ge utkomst på heltid året runt. Tillväxt och nya arbetsplatser skapas genom diversifiering av produktionen av tjänster som är avsedda för kunder utanför landsbygden. Idéer som bygger på lokala koncept, lokalt kunnande och lokala resurser kan främjas också i globala nätverk. Det är viktigt att olika branscher stöds genom riksomfattande samordning och nätverksbildning mellan aktörer.

Utöver landsbygdens nya utkomstmöjligheter bör man dessutom dra försorg om de existerande verksamhets- och utvecklingsmöjligheterna. Största delen av landsbygdens företag är småföretag, t.ex. inom livsmedelsbranschen, metallbranschen, träbearbetningen, hästskötseln och pälsnäringen, vilkas livsduglighet ska tryggas. Också i fortsättningen kommer en betydande del av arbetsplatserna på landsbygden att finnas inom den traditionella tillverknings-, t.ex. underleverantörsföretagen. Också utkomstorienterade företag, som inte nödvändigtvis eftersträvar vinst utan endast företagarnas och arbetstagarnas försörjning, ska i likhet med de tillväxtorienterade företagen engageras i olika utvecklingsåtgärder.

Att välja lokala tjänster och produkter vid upphandling som företas av både den offentliga och den privata sektorn stöder den lokala ekonomin. Lokal upphandling

ger sysselsättning och utvecklar företagandet på landsbygden. Det är viktigt att olika aktörers upphandlingskunnande stärks och att företagens beredskap för konkurrensutsättning förbättras. Onödiga bestämmelser som försvårar företagandet på landsbygden ska slopas och man ska se till att man inte genom nationella lagar och förordningar ökar den byråkrati som EU-lagstiftningen medför. Den lagstiftning som reglerar företagsverksamheten ska vara tydlig och den ska stöda den övergripande utvecklingen av företag i alla storleksklasser. Politiken bör stöda den nationella konkurrenskraften – också landsbygdsföretagens konkurrenskraft. Man ska vara uppriktigt medveten om behoven hos lokala företag och företagare, och till buds stående åtgärder bör inriktas i enlighet med dem.

För att affärsverksamheten på landsbygden ska vara lönsam krävs att infrastrukturen fungerar. Exempelvis förutsätter tunga material- och varutransporter att vägnätet är i tillräckligt gott skick. I Finland försämras särskilt konkurrenskraften hos företagen i glesbygden av de kostnader som långa transportavstånd medför jämfört med de övriga nordiska länderna.

I Sverige där avstånden på landsbygden är lika långa som i Finland har staten förbättrat verksamhetsbetingelserna för företagen på landsbygden genom ett klart större transportstöd än det finländska. Utöver det direkta transportstödet är det dessutom motiverat att överväga olika metoder som visat sig vara effektiva i praktiken för att mildra de kostnadseffekter som långa transportavstånd innebär. Tack vare välfungerande datakommunikationsförbindelser är det å andra sidan möjligt att utveckla lokala idéer, produkter och tjänster i globala nätverk direkt med tanke på den globala marknaden. Fjärruppkoppling gör det möjligt att i en global värld bedriva verksamhet oberoende av var man befinner sig. Arbetet på landsbygden kan organiseras förutom genom egentliga företag också med hjälp av olika slags satellitkontor och andra typer av telekommunikationscentra. Exempelvis kunde sådana kommunalhus som står tomma tas i bruk som satellitkontor. En förutsättning för distansarbete är vid sidan av ett täckande datakommunikationsnät dessutom en arbetskultur på arbetsplatserna som stöder distansarbete.

I framtiden behöver landsbygden nya kompetenta företagare och arbetstagare som det redan nu råder brist på. Samarbetet mellan företag, läroanstalter och ungdomar är viktigt. Det går nödvändigtvis inte längre att inom den egna familjen hitta någon som skulle ta över familjeföretaget. Företagarutbildning och läroavtalsutbildning kan göra det lättare att hitta sådana personer som är beredda på att fortsätta företagsverksamheten medan den nuvarande företagaren ännu kan fungera som stöd för dem. Överföring av företagsverksamheten på en person utanför den egna familjen kräver attitydändring och nytt tänkande i samband med ägararrangemangen. Det som är viktigt i en situation med ägarbyte och generationsväxling är att om man vill genomföra ett lyckat ägarbyte bör man förbereda sig på det i tillräckligt god tid på förhand, ge stöd och råd samt ordna möten mellan överlåtare och förvärvare.

Genom forskning och utveckling skapas grund för den alltmer mångsidiga företagsverksamheten på landsbygden. När företagarna samarbetar med

utbildnings- och forskningsinstitut blir företagen på landsbygden delaktiga i innovations- och produktutvecklingsverksamheten. En positiv utveckling kan stödjas också genom att man uppmuntrar företag att investera i nya forsknings- och produktutvecklingsprojekt. Jordbrukets och företagandets utveckling på landsbygden beror också långt på företagen själva. Detta har en mycket stor inverkan på det hur landsbygden kommer att utvecklas i framtiden. Funktioner som stöder företagandet, såsom rådgivning och forskning, är i dagens läge i för hög grad utspridda och i praktiken åtskilda från varandra för att de på ett effektivt sätt skulle kunna stöda landsbygdsföretagarnas verksamhet och utvecklingen av dem. Det behövs en ny företagardriven forsknings- och rådgivningsmodell som tillsammans med företagen lägger fokus på utvecklandet av verksamheten och på förbättrande av landsbygdsföretagarnas konkurrenskraft.

Åtgärder

37. Nationellt heltäckande utvecklingshelheter för näringslivet förverkligas genom koordineringsprojekt finansierade av landsbygds- och strukturfonderna. Nationellt, regionalt och lokalt utvecklingsarbete förenas genom detta till ett långsiktigt och friktionsfritt nätverkssamarbete. (YTR-nätverket, jord- och skogsbruksministeriet, arbets- och näringsministeriet, branschorganisationer)
38. Det strategiska partnerskapet mellan kommunen och företagen på landsbygden intensifieras och företagens beredskap för konkurrensutsättning förbättras genom att man i kommunerna etablerar regelbundna samarbetsmöten. Pilotprojekt skapas med tanke på nya modeller för samarbete mellan den offentliga sektorn och den privata sektorn och för samarbetet mellan företagen. (Finlands Kommunförbund, kommuner, lokala företagare, företagorganisationer)
39. I sin upphandling ökar kommunerna andelen lokala tjänster och produkter och betonar regionalekonomiska verkningar och kvalitet i sina upphandlingsstrategier. (Kommuner)
40. Företagsverksamhetens konkurrenskraft på landsbygden förbättras genom att den kostnadsbörda som långa transportavstånd medför lättas. Målet i fråga om transportkostnader är att uppnå samma nivå som de övriga nordiska länderna genom ett mångsidigt utvecklande av stödformerna och andra åtgärder. (Arbets- och näringsministeriet, kommunikationsministeriet)
41. Den lagstiftning som reglerar företagsverksamheten utvecklas i en riktning som tar hänsyn till småföretagens verksamhetsbetingelser och verksamhetsmiljön på landsbygden och möjliggör större flexibilitet. (Arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet)
42. Systemen för företags- och sysselsättningsstöd görs flexibla, så att de ger människor bättre möjligheter än nu till att sysselsätta sig själv, att bedriva företagsverksamhet, att vara företagare på deltid och att som arbetslös

- engagera sig i frivilligarbete samt till olika kombinationer av dessa. (Arbets- och näringsministeriet)
43. Tjänster för företagsstöd och företagsrådgivning som beaktar de behov som företagen på landsbygden har utvecklas genom att man vid produktionen av tjänsterna utnyttjar kunskaperna och kompetensen hos landsbygdens egna aktörer. Det säkerställs att de företagare vid smf-företag där ett ägarbyte närmar sig får rådgivning i frågor som rör ägarbytet och kan nätverka också med sådana som vill ta över företaget men som inte tillhör den egna familjen. (Arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, YTR-nätverket, MTK, Företagarna i Finland, lokala företagare, företagargrupper, regionala utvecklingsbolag, nyföretagarcentraler)
 44. Flerbranschföretagandet stärks liksom också utnyttjandet av den kreativa kompetensen, och av deltidsföretagande. Inom säsongsbetonade branscher skapas fasta året runt-arbetsplatser som kan utgöra utkomstkällor. (YTR-nätverket, utvecklingsorganisationer, läroanstalter)
 45. Orken i arbetet för företagarna på landsbygden förbättras genom att det skapas och införs nya vikariats- och avbytararrangemang samt genom att ändamålsenliga företagshälsovårdstjänster ordnas. (Kommuner, företagargrupper, yrkeshögskolor, ProAgria)
 46. Instruktioner för plockare av bär, svamp o.d. naturprodukter, liksom också spelregler för tillvaratagning av dem, samt lagrings- och skördprognossystem utvecklas. Nätverket av företag inom branschen stärks, de bestämmelser som reglerar företagsverksamheten inom sektorn förenhetligas och den internationella marknadsinformationen om branschen ökas för att sådana naturprodukter som växer i skogen och härstammar från de nordiska länderna ska kunna åtskiljas från konkurrerande produkter på marknaden. (YTR-nätverket, föreningarna inom sektorn, Naturresurscentralen, Forststyrelsen)
 47. Utbudet på tjänster från naturen ökas och ny företagsamhet kring må-bra tjänster skapas genom att verksamhetens synlighet förbättras och samarbetet mellan olika branscher stärks. Nationalparker och strövmråden utvecklas i samarbete med lokala turistföretagare till besöksmål för natur- och må-bra turism välmåendeturism. (Arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, Naturresurscentralen, Green Care Finland ry, YTR-nätverket, Forststyrelsen)
 48. Förutsättningar skapas för ökning av servicen och företagandet inom vilt- och fiskerihushållningen samt kring viltvård, jakt och fiske. Den finländska traditionen med jakt och fiske omvandlas till produkter. Tillgången på vilt- och fiskeprodukter förbättras genom utveckling av distributionskedjorna. (Organisationerna inom branschen, jord- och skogsbruksministeriet, YTR-nätverket)
 49. Upprätthållande och utveckling av regional statistikföring över olika branscher organiseras och behövliga resurser kanaliseras till den på ett

ändamålsenligt, synergiskapande och kostnadseffektivt sätt, och uppföljningen inom olika områden utvecklas. (Statistikcentralen, berörda ministerier, Naturresurscentralen, Finlands miljöcentral, Forststyrelsen)

50. Konkurrenskraften hos jordbruks- och landsbygdsföretagare stärks genom rådgivning, forskning, utbildning och myndighetsåtgärder. Detta sker i nära växelverkan med företagarna med målet att utvecklingen av landsbygdsnäringarna betjänas på ett så effektivt sätt som möjligt. (Arbets- och näringsministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, NTM-centralen, Naturresurscentralen)
51. Samarbetsmodeller som främjar skapandet av s.k. korta livsmedelskedjor på landsbygden utvecklas. (Jord- och skogsbruksministeriet, MTK, företagarorganisationer, lokala företagare)

3.4.2 Tillgången på arbetskraft, studiemöjligheter och yrkeskompetens

Tillgången på yrkeskunnig arbetskraft och en fungerande arbetsmarknad utgör viktiga verksamhetsbetingelser för näringslivet i regionerna. Flera branscher har för närvarande brist på arbetskraft och situationen förvärras fram till år 2020. Det råder brist på yrkeskunnig arbetskraft inom vissa yrkeskategorier på landsbygden bl.a. inom primärproduktionen, livsmedelshandlingen och metallbranschen. Det finns stora branschvisa och regionala skillnader i efterfrågan på och utbudet av arbetskraft. Det är viktigt att se till att efterfrågan på arbetstagare och utbudet av arbete möts både regionalt och yrkesmässigt samt att hitta metoder att samordna arbete och studier.

Om det finns utbildningsmöjligheter ökar områdets dragningskraft, antalet arbetsplatser och det branschövergripande kunnandet. Tillgången till och ett mångsidigt utbud av utbildningstillfällen på andra stadiet utgör en regional resurs och rikedom samt en del av utbildningsgarantin³ för unga. Trots att yrkesutbildning inriktas enligt de branschvisa och områdesvisa behoven samt befolkningsutvecklingen, bör man se till att utbildningsutbudet inte koncentreras endast till stora utvecklingscentra. När utbildning ordnas och studieplatser erbjuds ska detta ske på ett förutseende och planmässigt sätt, så att utbildning ordnas inom de yrkeskategorier där det är möjligt att hitta sysselsättning också i framtiden. Vid planering av utbildningen ska man också överväga hur man skulle kunna ändra på den starka indelningen av den finska arbetsmarknaden i mansdominerade och kvinnodominerade branscher. Vid utvecklingen och planeringen av utbildning samt i lärarutbildningen ska man medvetet försöka avskaffa könsstereotyper.

3 Utbildningsgaranti = utbildningsgarantin utgör en del av ungdomsgarantin. Var och en som avslutar grundskolan garanteras en möjlighet att fortsätta vid ett gymnasium, inom yrkesutbildningen, läroavtalsutbildningen, på en ungdomsverkstad, inom rehabiliteringen eller på annat sätt.

Med tanke på näringsverksamheten på landsbygden är det viktigt att stärka landsbygdsyrkenas dragningskraft för unga människor och se till att det finns ett tillräckligt utbud av utbildningar inom olika yrkesområden. Jord- och skogsbruksnäringarna behöver yrkeskunnig arbetskraft också i framtiden och behovet av multiprofessionellt kunnande framhävs vid flerbranschföretagande. Det ska också finnas alternativa möjligheter att avlägga yrkesexamen. Exempelvis läroavtalsutbildning lämpar sig ganska väl för många praktiskt orienterade yrken på landsbygden. Det är viktigt att öka flexibla utbildningsformer och distribuera information om yrkena, arbetsplatserna och utbildningsmöjligheterna på landsbygden genom att tillgängliga kommunikationskanaler utnyttjas mångsidigt. Också möjligheterna till distans- och nätstudier bör ökas.

Medborgarinstituten tillgodoser bildningsbehov inom sina regioner och ger möjlighet till frivilliga studier. De utbildningsmöjligheter som det fria folkbildningsarbetet och medborgarinstituten erbjuder är viktiga upprätthållare av kunnandet på landsbygden inom både medborgaraktiviteterna och arbetslivet.

Inom varje landskap finns det åtminstone en högskola, men det kan finnas flera. Högskolestrukturerna varierar i olika delar av landet, så att universitetens och yrkeshögskolornas profiler och prioriterade områden förstärks och utvecklingsbehoven inom regionerna tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt. Resurser förenas till regionala kompetenskluster och gemensamma strategiska mål uppställs för samarbetet och det avtalas om ömsesidig arbetsfördelning. Effekten ökas genom höjning av utbildningens och forskningens kvalitet samt genom att forsknings- och innovationskompetens utnyttjas inom företags- och arbetslivet. Bland universitetens uppgifter framhävs den vetenskapliga forskningen och undervisning som baseras på den samt verksamhetens riksomfattande betydelse. Vid yrkeshögskolorna framhävs däremot kontakterna med arbetslivet samt den regionala effekten.

När befolkningen åldras kommer frågorna om att tillgodose behovet av arbetskraft i allt högre grad att beröra landsbygden. Sysselsättningen kan förbättras genom att man lockar unga människor att stanna kvar eller att återvända till sin hemort, att man förmår partiellt arbetsföra att återvända till arbetsmarknaden och att man utnyttjar invandrarnas kunnande och deras arbetskraftspotential.

På landsbygdsområdena ska man också fortsättningsvis främja åtgärder som stöder integrationen av personer med invandrabakgrund i det finländska samhället. Uppmärksamhet ska fästas vid mottagningen av invandrare och deras engagemang i bygemenskapen och boendesamfund samt vid åtgärder för främjande av sysselsättningsgraden. Människor med invandrabakgrund utgör en heterogen grupp och åtgärderna ska skraddarsys enligt behoven hos varje invandrargrupp. De utmaningar som invandrare möter är delvis olika beroende på kön, och vid integrationsfrämjandet bör man ta bättre hänsyn till både mäns och kvinnors samt flickors och pojkars behov. En särskilt sårbar ställning har utbildade kvinnor som flyttat till Finland av familjescäl. När invandrare placeras i kommuner bör man beakta de berörda personernas eventuella landsbygdsbakgrund samt intresse och

möjligheter att arbeta på landsbygden, -Möjligheterna att utbilda sig till sådana yrken inom vilka arbete erbjuds inom regionen bör också beaktas.

I integrationspolitiken ska man också ta hänsyn till åtgärder som riktas till urbefolkningen, såsom multikulturell uppfostran och uppfostran i mänskliga rättigheter. På sådana orter där säsongarbetskraft behövs kan utlänningars antal och relativa andel av invånarna tidvis vara betydande. Den gällande lagen om främjande av invandras integration ålägger inte kommunerna att vidta åtgärder för främjande av integrationen av säsongarbetare. Det är dock viktigt att se till att den gällande arbetslagstiftningen tillämpas på säsongarbetarnas anställningsförhållanden. En systematisk politik och lagstiftning för integrationsfrämjande ökar olika aktörers beredskap att på ett övergripande sätt beakta situationen för och behoven hos olika slags invandrare inom olika regioner.

Åtgärder

52. Ett tillräckligt och månsidigt utbud av utbildningar och nätverk av läroanstalter på andra stadiet säkerställs för att yrkeskunskapen på landsbygden tryggas. Högskolorna utvecklar sina undervisnings-, forsknings- och utvecklingstjänster med beaktande av regionala behov och i samarbete med de övriga aktörerna inom regionen. (Undervisnings- och kulturministeriet, läroinrättningar, högskolor)
53. Ett program för kompletterande utbildning inom naturproduktbranschen startas och utbildningen utvecklas på olika nivåer utgående från arbetslivets behov. Vid högskolor stöds kunnandet om naturproduktbranschen inom ramen för nuvarande utbildningsansvar. (Läroinrättningar, utbildningsstyrelsen, undervisnings- och kulturministeriet)

3.5 Ekosystemtjänster

Målet är att fram till år 2020 säkerställa att man inom näringsverksamheten på landsbygden tryggar naturens mångfald och att ekosystemtjänsterna utnyttjas på ett hållbart sätt. Den decentraliserade produktionen och användningen av förnybar energi har ökat och dess betydelse som inkomstkälla på landsbygden ökar. Välskötta natur- och kulturmiljöer samt landskap ökar landsbygdens trivsamt som boendemiljö och dragningskraft som turistmål.

3.5.1 Naturens mångfald och värdesättning av den

Landsbygden är viktig med tanke på naturens mångfald, eftersom den består av många olika livsmiljöer: skogar, myrmarker, jordbruksmiljöer, våtmarker, insjöar och floder, stränder och fjäll. Ekosystemtjänster är sådana materiella och immateriella

nyttigheter som naturen tillhandahåller människan och som utgör utgångspunkter för människans välfärd. De är nödvändiga och oersättliga för människan, eftersom vårt uppehälle baserar sig på utnyttjandet av naturresurser. Attraktiva och angenäma boendemiljöer på landsbygden bygger på fungerande ekosystemtjänster.

Ekosystemtjänsterna kan delas in i fyra grupper: produktions-, underhålls-, reglerings- och kulturtjänster. Produktionstjänster är t.ex. näring, rent dricksvatten, inandningsluft, trä som råvara, bränslen, byggnadsmaterial och läkemedels substanser. Underhållstjänsterna omfattar t.ex. fotosyntesen och näringsämnenas kretslopp. I sin regleringsuppdrag reglerar naturen bl.a. sammansättningen hos atmosfären och vattendragen och förebygger erosion. Kulturtjänster är naturen som en estetisk upplevelse, rekreationsmiljö samt en källa för kunskap, inspiration och kreativitet.

Klimatförändringen medför ändringar i ekosystemets struktur och verksamhet. Klimatförändringen kräver både bekämpningsåtgärder och anpassningsåtgärder på hela landsbygden. Kampen mot klimatförändringen kräver ökning av produktionen och användningen av energi från förnybara energikällor samt energisparande och effektivisering av energianvändningen inom särskilt boendet, byggandet och trafiken. På landsbygden kan man utnyttja närproducerad förnybar energi och mat samt utveckla lokala lösningar för produktionen och distributionen av dem.

Landsbygdsområdena kommer att gagnas om man lär sig att betrakta de resurser som naturmiljön erbjuder som tjänster och om ett samhälleligt och kommersiellt värde fastställs för dem. Det är fråga om identifiering, produktion, produktifiering och försäljning av ekosystemtjänster. Det är viktigt att den kommersiella användningen av ekosystemtjänster och de lokala invånarnas intressen och rättigheter (allemansrätten) samordnas. När tjänster utnyttjas ska hänsyn tas till ekosystemets funktion, och förhållandet mellan de tjänster som används och andra tjänster som ekosystemet tillhandahåller bör begrundas.

Inom affärsverksamhet som baserar sig på ekosystemtjänster finns det möjligheter att skapa innovationer. Omvandlingen av innovationer till produkter och kommersialiseringen av dessa utgör kärnan i den affärsverksamhet som baserar sig på ekosystemtjänster. Ekosystemtjänsterna har en stor betydelse för människans välfärd. Skyddet av naturens mångfald och ett hållbart utnyttjande av naturen stöder och möjliggör också företagsverksamhet, särskilt inom turismen och välmåendesektorn. Landsbygden med sina skogar och vattendrag erbjuder en mångsidig plats för rekreation vars värde man inte är van vid att prissätta.

Åtgärder

54. Ekosystemtjänster betonas vid utvecklingen av landsbygdens ekonomi och produktionsstrukturer. Innovationer som har samband med en hållbar användning av sådana ekosystemtjänster som hänför sig till landsbygds miljön, skogarna och vattendragen stöds genom riktad forskningen och genom att forskningsrön omsätts i praktiken. Ekosystemtänkandet integreras också i miljöutbildningen. (Jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet,

arbets- och näringsministeriet, inrikesministeriet, YTR-nätverket, Naturresurscentralen)

3.5.2 Grön tillväxt och bioekonomi

I det landsbygdspolitiska åtgärdsprogrammet 2012–2015 tas frågan om främjande av den gröna tillväxten som en av landsbygdens starka sidor upp. Genom grön tillväxt eftersträvas sådan ekonomisk tillväxt som baserar sig på låga koldioxidutsläpp och resurseffektivitet och som tryggar ekosystemets funktionsförmåga och som främjar välfärden och den sociala rättvisan. Genom den gröna tillväxten förebyggs miljöbelastning, minskning av naturens mångfald och ohållbar användning av naturresurserna. Finlands särdrag, såsom utrymme och närheten till naturen samt medborgarnas miljömedvetenhet och det tekniska kunnandet, ger möjlighet till utveckling av miljövänlig industri, miljövänligt arbete och miljövänlig teknik. Utgående från landsbygdsområdenas potential och särdrag kan man utveckla sådan verksamhet med anknytning till decentraliserade lösningar som är konkurrenskraftig och beaktar miljöaspekterna, och som också möjliggör export av teknik och kunnande.

Tjänsternas andel av den totala ekonomin ökar. För att grön tillväxt ska kunna åstadkommas krävs ändringar i konsumtionsvanorna och därför har de tjänster som produceras på landsbygden på ett hållbart sätt en stor betydelse. Landsbygdsområdenas förmåga att identifiera sina starka sidor, förutspå framtidens näringspolitik och locka yrkeskunnig arbetskraft har en nyckelposition då stater, områden och kommuner konkurrerar om framgången i grön tillväxt och om arbetsplatserna.

Bioekonomin kan definieras som ekonomi som använder naturresurser för produktion av näring, produkter, energi och tjänster. Bioekonomin syftar således till att minska beroendet av den fossila energin, att förebygga utarmningen av ekosystemet, att främja den ekonomiska utvecklingen och att skapa nya jobb i enlighet med principen om hållbar utveckling. I bioekonomin är det inte fråga om en enda sektor utan ett nytt tillvägagångssätt som innebär att de icke förnybara naturresurserna ersätts med de förnybara och att naturresurserna används på ett hållbart sätt.

I Finland finns det gott om förnybara naturresurser och råvaror för bioekonomin. Utöver sådan biomassa som fås från skogar, åkrar och vattendrag utgör avfallet en viktig råvara inom bioekonomin. Bioekonomin kan byggas upp decentraliserat och på nätverksbasis. Landsbygdens resurser innehar en allt viktigare roll särskilt i produktionen av bioenergi.

I och med att det skapas sådan affärsverksamhet som bygger på bioekonomi har Finland en möjlighet att nå internationella konkurrensfördelar och upprätthålla regional välfärd. Samarbetet mellan olika regioner och parter är viktigt för bioekonomin. Ett av de strategiska valen i Finlands nya bioekonomistrategi är

att öka välfärden och konkurrenskraften genom lokala lösningar som betonar ett hållbart utnyttjande av regionala resurser. Den lokala bioenergiproduktionen kan organiseras så att man utnyttjar biomassa, avfall och biprodukter i enlighet med principerna för bioekonomi. Samtidigt bör man dock minimera eventuella negativa effekter som en intensiv bioekonomi har på naturens mångfald, vattendrag, funktionen av och balansen mellan olika näringsämnen i marken, skogarnas uppgift som koldioxidsänkor samt landsbygdens kulturlandskap.

Genom forskning och utveckling skapas grund för denna växande näringsverksamhet på landsbygden. Detta stöds bl.a. av en naturresurscentral som inrättas 2015. Naturresurscentralen som förenar Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi MTT, Skogsforskningsinstitutet Metla och Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet VFFI samt av jord- och skogsbruksministeriets informationstjänstcentral Tikes statistikproduktion. Det är viktigt att Naturresurscentralen ansluter sig till nätverk som utvecklar produkter och tjänster av naturresurserna. Å 2015 grundas också ett råd för strategisk forskning. Den forskningsfinansiering som rådet delar ut ska användas till att finna lösningar på stora utmaningar och problem i samhället. Rådet ska ha kunskap om landsbygden och dess näringar och rådets finansiering ska kanaliseras till ökad användning av naturresurserna på landsbygden.

3.5.3 Energiproduktion som baserar sig på förnybara energikällor

De alltmer knappa resurserna och hållbar utveckling bestämmer långt hurudan verksamhet som bedrivs inom den närmaste framtiden. Det har till och med talats om biosamhälle vars produktion i hög grad skulle bygga på bioråvaror. Förnybara energiformer, såsom bio-, vind-, sol- och geoenergi, samt lösningar i samband med dem gör landsbygden till en viktig energiproducent. Modellerna för decentraliserad energiproduktion och förbrukning och utformningen av ett biosamhälle öppnar sådana affärsverksamhetsmöjligheter på landsbygden som gagnar hela samhällsekonomin. På landsbygden finns resurser som minskar Finlands beroende av importerad energi. Viktiga resurser inom skogsindustrin är biomaterial, produkter som tillverkas av trä, de nya förädlingsformerna för trä, ett hållbart utnyttjande av skogen samt återvinning av trä.

I den nationella energi- och klimatstrategi som godkändes år 2013 konstateras att man på landsbygden kan svara på de utmaningar som klimatförändringen innebär genom att producera och använda energi som i allt högre grad baserar sig på lokala och förnybara energikällor. I Finland pågår också sådana pilotprojekt som syftar till lokal produktion av förnybar energi. Den decentraliserade energiproduktionen ska ökas särskilt genom användning av lokal bioenergi och med hjälp av nya innovationer. Användningen av sådan biomassa som härstammar från skogen ska ökas och den ska ersätta särskilt stenkolen som bränsle.

Om man undantar jordbrukslägenheterna, innebär decentraliserade energilösningar i första hand utveckling av den lokala energiproduktionen i byar. Det går i byarna att grunda t.ex. kraftcentraler i liten skala som producerar fjärrvärme. Samtidigt går det att ordna den övriga kommunaltekniken på ett miljövänligt sätt. När byarna blir större ges en möjlighet till att utöver energiproduktionen också utveckla tjänster, företagsverksamhet och kollektivtrafik. Exempelvis ska alternativ i samband med användningen av hästgödsel som energi utredas.

Lokala, självförsörjande bioenergismanslutningar, t.ex. andelslag, främjar den hållbara utvecklingen på många sätt. I många fall skulle det också vara möjligt för dem att sälja sitt eventuella energiöverskott. Till samma helhet kan man vid behov ansluta också t.ex. vatten- och avloppsandelslagen och bredbandsandelslagen. Det är viktigt att sprida forskningsrön och utvecklingsresultat på området förnybar energi samt sprida kännedom om demonstrationsobjekt inom den lokala energiproduktionen. Som stöd till lokal energiproduktion ska man utveckla fungerande, ändamålsenlig och tillräckligt förmånlig utrustning. Värdekedjorna för energiproduktion och användningen av naturresurser ska utan vidare främja den lokala sysselsättningen och välfärden samt säkerställa att naturens mångfald bevaras.

I Finland har man infört CHP-lösningar i liten skala på vissa pilotställen. Möjligheterna att främja den småskaliga energiproduktionen utreds av en arbetsgrupp som arbets- och näringsministeriet tillsatt för detta ändamål i december 2013. Arbetsgruppens mandat sträcker sig till den 30 november 2014.

Den lokalt decentraliserade elproduktionen i liten skala är viktig särskilt i sådana situationer då det är kallt, det råder brist på el och Finland är tvungen att importera el. I Finland finns det cirka ett tusen värmeföretag som huvudsakligen drivs av jordbrukslägenheter och som använder träflis som bränsle. Om det gick att vid sådana anläggningar utöver värmeproduktionen dessutom åstadkomma elproduktion, skulle produktionen av förnybar el kunna ökas. Tills vidare skulle en sådan CHP-drift dock kräva ett avsevärt finansiellt stöd, eftersom de tekniska lösningarna för elproduktionen i liten skala ännu inte är tillräckligt lönsamma för omfattande kommersiellt bruk. Om det finns rikligt med decentraliserad produktion i ett elnät är det svårare att lamslå nätet i en krissituation jämfört med ett nät som endast har centraliserad produktion.

En hållbar energiproduktion och en god leveranssäkerhet i fråga om el är grundläggande förutsättningar för att man ska kunna bo på landsbygden. Säkerheten i eldistributionen i tätorter på landsbygden och i glesbygden ökar i och med den nya elmarknadslagen, som trätt i kraft 2013. Lagen ålägger elnätsinnehavare att förbättra funktionssäkerheten hos sina nät i hela Finland. Arbetet för att förbättra funktionen hos eldistributionsnät fortsätter ända till år 2028, och i vissa undantagsfall ända fram till år 2036. Ett ytterligare syfte med lagen är att skapa rättvisa och ur kundgruppernas synvinkel jämlika grunder för den decentraliserade och småskaliga elproduktionens tillträde till elnätet, så att grunderna stöder en ökad användning av förnybar energi i elproduktionen.

Åtgärder

55. Konkurrenskraften hos den decentraliserade produktionen av förnybar energi förbättras genom innovationer och nya affärsverksamhetskoncept. Hinder för små produktionsenheters verksamhetsförutsättningar undanröjs och lösningar söks för att förbättra deras lönsamhet. Nya energiformers inverkan på naturens mångfald utreds noggrant. (Arbets- och näringsministeriet, miljöminister/Finlands miljöcentral, Motiva, energiforskningsinstitut, elbolagen, Naturresurscentralen, Byaverksamheten i Finland rf, YTR-nätverket, kommuner, byar)
56. En offentlig "biomassa-atlas" på Internet konstrueras och uppdateras årligen för att underlätta den lokala planeringen av energiproduktion. Atlasen ska innehålla uppgifter från olika källor om skogs- och agribiomassa, deras läge på kartan samt beräkningar om förutsättningarna för och följderna av en hållbar användning av dem. (Jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, Naturresurscentralen, Vasa universitet, Östra Finlands universitet, YTR-nätverket, Tapio)

3.5.4 Natur- och kulturmiljöer samt landskap

Jordbruket har under decennier skapat säregna natur- och kulturmiljöer i Finland. I sådana miljöer som jordbruket skapat och upprätthåller lever fortfarande stora mängder vilda djur- och växtarter som drar nytta av jordbruket. Kulturmiljön har blivit formad till följd av en interaktion mellan människan och naturen, och den består av fyra delområden vilka är kulturlandskapen, byggnadsarvet, traditionella miljöer och det arkeologiska kulturarvet. Majoriteten av Finlands värdefulla kulturmiljöer finns på landsbygden. Också skogar, myrmarker, vattendrag och fjäll är kulturmiljöer. Jordbruksmiljöernas stora kulturella värde framhäver deras betydelse för landskapet.

Miljöerna på landsbygden har tidsmässigt flera skikt och är visuellt mångformiga, vilket gör att de är värdefulla och intressanta. Landsbygds miljön kan binda samman det lokala samhället och förstärka identiteten. På landsbygden behöver naturen, kulturlandskapet och vattendragen skydd, vård och iståndsättning samt finansiering för detta. Modellen kan vara avtal, som innebär att o gjort arbete och tjänster organiseras lokalt. Aktörer i ett sådant fall är beställare, producenter, förmedlarorganisationer och finansiärer.

Utöver omsorgen om värdefulla objekt ska dessutom allt större uppmärksamhet ägnas åt vården av landsbygdens vardagliga kulturmiljö. Exempelvis förfallna byggnader, snåriga vägkanter och igenvuxen sjöutsikt kräver ständiga vårdåtgärder för att landsbygden ska behålla sin dragningskraft som boendemiljö och miljö för företagande.

För att säkerställa att landskapliga värden består har man gjort en inventering av byggda kulturmiljöer av riksintresse och nationellt värdefulla landskapsområden,

vilka ska beaktas vid planläggningen. Det är möjligt att främja landskapsvården på det lokala planet, t.ex. genom att man grundar landskapsvårdområden enligt naturvårdslagen. Målet är att stoppa minskningen av biotoper som skapats av traditionella näringsformer och att trygga vårdbiotopernas livskraft bl.a. genom jordbrukets miljöstöd.

I Finland finns det drygt 300 000 personer som har jakt som hobby, cirka 1,7 miljoner människor som har fiske som hobby och cirka 700 000 skogsägare. Förändringen av landsbygdens befolkningsstruktur skapar ett behov och ger en möjlighet att utveckla ny sorts serviceverksamhet inom turismen samt t.ex. inom ramen för jakt och fiske. När det gäller vården av skogar betonar enligt undersökningarna en stor del av skogsägarna också rekreations-, naturvårds- och landskapsaspekter vid sidan av de ekonomiska målen. Skogsägarnas valfrihet vid och ansvar för användningen och vården av skogar ökade genom en ändring av skogsvårdslagen, som trädde i kraft vid ingången av 2014. För att livskraften hos fiskbeståndet och vilddjursstammar och den hållbara användningen av dem kan säkerställas bör man se till att användningen är planmässig och baserar sig på kunskap.

Rovdjurens antal har ökat. Stammarna av stora rovdjur har växt och de har återvänt till sina forna boplatser vilket lett till att invånarna och rovdjuren på vissa orter hamnat på kollisionskurs. Den fridfulla samvaron mellan stora rovdjur, de som bor på landsbygden och landsbygdsnäringarna kräver skadeförebyggande åtgärder såsom inhägnader och andra slags skydd samt flexibilitet i fråga om reglering av stammarna. I allt större utsträckning behövs lokala samarbetsforum, t.ex. sådana som täcker ett vargrevir, där tillit, samförstånd och eventuella gemensamma projekt byggs upp. Regionala samarbetsforum som reagerar snabbt samt regionala planer för vården av bestånden är nyckelfaktorer för att lösa konflikter där stora rovdjur är inblandade.

Åtgärder

57. Metoder som ger innevånarna möjligheter att initiera till miljö och landskapsvård och vaktsläendet av dem utvecklas och stöds. Ekosystemtjänster utvecklas, aktörers och kunders medvetenhet om ekosystemens, landskapets och miljöns värden ökas. Informationen om avtal mellan skogsägarna och de som utnyttjar skogarnas natur-, landskaps- och rekreationsvärden ökas. (Jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, Forststyrelsen, NTM-centralerna, kommuner, ProAgraria, MTK, sociala organisationer, YTR-nätverket)
58. En planmässig vård och användning av naturresurser i form av djur stöds. Fiskeriområdenas användnings- och vårdplaner beaktas vid användning av vattenområden för andra ändamål. Det införs rekommendationer för vården av vilt- och fisklivsmiljöer. På basis av rekommendationerna skapas kommersiella planerings-, arbets- och utbildningstjänster för ägare av vattenområden, markägare och turistföretag. Anvisningar utarbetas för föreningar och landsbygdsutvecklare med tanke på de tillstånd som behövs för iståndsättning

av vattendrag och genomförandet av istandsättningsarbeten. (Markägare, ägare av vattenområden, företag, miljöministeriet, NTM-centralerna, lokala föreningar, Finlands viltcentral, Tapio)

- 59.** Den regelbundna interaktionen mellan olika intressent- och intressegrupper samt förvaltningen och forskningen i frågor som rör stora rovdjur ökas på det nationella, lokala och regionala planet. Genom pilotprojekt utvecklas metoder att förebygga skador och uppmuntra åtgärder för att främja samexistensen av människor och stora rovdjur samt nya modeller för den offentliga och den privata sektorns samarbete för att kontrollera stammarna av stora rovdjur. (Jord- och skogsbruksministeriet, Naturresurscentralen, Skogscentralen, Finlands viltcentral, intressent- och intressegrupper, YTR-nätverket)

4 Genomförandet av helhetsprogrammet samt strukturerna hos den platsbaserade landsbygdspolitiken

4.1 Nätverket för landsbygdspolitik och dess arbetsformer

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är landsbygdspolitiska samarbetsgruppens verksamhetsprogram som samarbetsgruppen verkställer som en del av landsbygdspolitiken och nätverket för utveckling av landsbygden. Helhetsprogrammet är inte ett finansiellt program, utan syftet med programmet är att påverka verksamheterna inom olika sektorer, så att dessa i större utsträckning än tidigare skulle beakta landsbygden. De största resurserna för utvecklingen av landsbygden finns i Finland inom det EU-baserade programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland. Genom detta program finansieras projekt för landsbygdens utveckling på olika nivåer samt företagsstöd.

Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (*fi. YTR*, nedan samarbetsgruppen) är ett samarbetsorgan som har tillsatts av statsrådet och som har ett omfattande nätverk som deltar i verksamheten. Statsrådet tillsatte sommaren 2013 samarbetsgruppen för en fortsatt period fram till slutet av 2015. Samarbetsgruppen utvecklar strukturerna hos och tillvägagångssätten för dels landsbygdspolitiken och dels för utveckling av landsbygden. Detta arbete sker i nätverksform och i form av partnerskap och det stöder den platsbaserade politiken. Nästa regering ska fatta beslut om tillsättande av en ny samarbetsgrupp från 2016 och framåt.

Nätverket för landsbygdspolitik (nedan även *landsbygdspolitiska nätverket*) omfattar aktörer från olika sektorer i samhället och alla verksamhetsnivåer, från den lokala nivån till den nationella och internationella nivån. Vid verksamheten framhävs samverkansstyrningsaspekten (*governance*), och politiken verkställs i samarbete med olika aktörer på basis av ett likvärdigt partnerskap. I nätverket ingår aktörer inom förvaltningen, forsknings- och utvecklingsorganisationer, det civila samhället och den privata sektorn. En central aktör på riksnivå inom landsbygdsutvecklingen är det landsbygdsnätverk som stöder genomförandet av EU:s landsbygdsprogram. Landsbygdsnätverkets verksamhet samordnas av en landsbygdsnätverksenhet vid Landsbygdsverket. Samarbetsgruppen och landsbygdsnätverket samarbetar för att uppnå gemensamma mål.

För att helhetsprogrammet kan genomföras med framgång krävs ett omfattande engagemang av och samarbete mellan aktörerna vid genomförandet av åtgärder. När samarbetsgruppen utvecklar arbetssätten och strukturerna för landsbygdspolitiken ägnar samarbetsgruppen särskild uppmärksamhet åt stärkandet av länkarna i nätverket och engagerandet av aktörer. Genomförandet av många åtgärder förutsätter att olika förvaltningsområden förbinder sig till gemensamma mål. Också länkarna till region- och lokalnivån stärks.

Ett centralt arbetssätt vid genomförandet av helhetsprogrammet är nätverk som arbetar med olika teman och som främjar uppnåendet av programmets mål och genomförandet av programmets åtgärder. För verkställande av vart och ett av helhetsprogrammets teman skapas ett nätverk vars samordning delvis finansieras av samarbetsgruppen. Dessutom bildas horisontella nätverk, t.ex. ett nätverk för glesbygden och ett nätverk för svenskspråkiga aktörer inom landsbygdspolitiken. Nätverk utgör en ny form av temagrupsarbete som länge funnits inom samarbetsgruppen. För organisering av genomförandet av helhetsprogrammet skapas ett så effektivt och verkningsfullt nätverksbaserat förfarande som möjligt tillsammans med aktörerna i nätverket. Olika teman kan också organiseras på olika sätt. Det landsbygdspolitiska nätverket och den platsbaserade politikens strukturer sammanjämkas, så att de bildar en del av den helhet som utgör systemet för regionutveckling.

Utöver nätverken finansierar samarbetsgruppen också andra riksomfattande forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller landsbygden och som främjar genomförandet av helhetsprogrammet. Det är viktigt att det finns tillräckligt med resurser till förfogande för den riksomfattande landsbygdspolitiska forsknings- och utvecklingsverksamheten liksom också för samordning av verksamheten för det landsbygdspolitiska nätverket. För tydlighetens skull är det motiverat att åtskilja statsunderstödet för samarbetsgruppens verksamhet och för de riksomfattande projekten från statsunderstödet för Byaverksamhet i Finland r.f., så att de finns under skilda moment i budgeten.

Helhetsprogrammet genomförs inom ramen för till buds stående resurser. Vid temanätverkens verksamhet och vid genomförandet av riksomfattande projekt strävar man efter bättre effekt genom att åtgärder planeras och vidtas i allt tätare samarbete med aktörerna inom programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland.

I samarbetsgruppens verksamhet och verksamheten hos de nätverk som stöder genomförandet av helhetsprogrammet stärks den platsbaserade aspekten, dvs. att man i all verksamhet bättre än tidigare försöker identifiera platsernas mångformighet och olika utgångspunkter och behov. Detta betyder i praktiken att aktörerna på den nationella, den regionala och den lokala nivån står i allt tätare växelverkan med varandra. På den regionala nivån är landskapsförbunden, NTM-centralerna samt landskapens samarbetsgrupper och landskapssektioner o.d. som lyder under dem, centrala aktörer i regionutvecklingen och i nätverket för landsbygdspolitik.

Med lokala aktörer avses här närmast sådana horisontella aktörer som verkar på den lokala nivån t.ex. kommuner, Leader-grupper och byaktivister. Också många andra föreningar, företag och olika slags sammanslutningar är viktiga regionala och lokala aktörer i utvecklingen av landsbygden och de ingår i nätverket för landsbygdsutveckling.

Det finns behov av att stärka sambandet mellan nätverket för landsbygds politik och den politiska beredningen och det politiska beslutsfattandet. Målet är att bättre än tidigare kunna lyfta upp landsbygds politiska frågor och att öka förståelsen för dem och den politiska genomslagskraften. Detta eftersträvas genom ökade kontakter med riksdagen och partierna samt genom deltagande i beredningen av regeringsprogrammet.

Inom landsbygds politiken har växelverkan mellan forskning, utveckling och politik fungerat bra i Finland. Forskning och kompetensutveckling har en viktig roll i beredningen och genomförandet av landsbygds politiken och de ska integreras i högre grad än tidigare i nätverket för landsbygds politik. Forskning och utbildning behövs både vid behandlingen av innehållsfrågorna i landsbygds politiken och vid utvecklingen av den platsbaserade politiken och verktygen för utveckling.

En förutsättning för att en resultatrik landsbygds politik kan bedrivas och helhetsprogrammet kan genomföras är att samverkan av olika typer av sektors politik för utveckling av landsbygden kan ökas på alla verksamhetsnivåer. Landsbygds säkring är ett praktiskt verktyg som kan tas till hjälp vid integrering av landsbygds aspekten i beredningen av ärenden och beslutsfattandet inom olika sektorer. Man ska kräva att landsbygds säkring tillämpas alltid när sådana beslut som har konsekvenser för landsbygden bereds. Hela nätverket måste vara aktivt i detta hänseende.

I programmets utgångspunkter ovan har man konstaterat vikten av landsbygdens image och av den information som sprids om landsbygden. Flera olika organisationer sysslar med landsbygds information och det lönar sig att samla olika parter för att gemensamt begrunda budskapet och informationsåtgärderna. Den landsbygds politiska informationens uppgift är att tillräckligt effektivt framhäva landsbygdens betydelse för inflytserika personer i samhället för att dessa ska ha möjlighet att inom sitt eget område ta tag i saker som är betydelsefulla ur landsbygds politikens synvinkel.

Åtgärder

- 60.** Landsbygds säkring integreras systematiskt i beredningen och verkställandet av beslut på olika nivåer, så att landsbygdens särdrag och beslutens konsekvenser för landsbygden faktiskt tas i beaktande. Vid landsbygds säkringen ägnas särskild uppmärksamhet åt glesbygden. (Ministerierna, regionförvaltningen, kommuner)
- 61.** De centrala landsbygds informatörerna samlas regelbundet i syfte att hitta gemensamma budskap och för att samordna, planera och verkställa

gemensamma informationsåtgärder. (Jord- och skogsbruksministeriet, arbets- och näringsministeriet, YTR)

62. Ökad positiv och resultatorienterad landsbygdspolitisk debatt fås till stånd genom systematisk och professionell information i de nätverk som stöder genomförandet av helhetsprogrammet och genom att företrädare för samarbetsgruppen och nätverket för landsbygdspolitik i större utsträckning än tidigare deltar i samhällsdebatten. Användningen av sociala medier för informationen om landsbygden aktiveras. Genomslaget av informationen följs upp och behovet av tillräckliga resurser beaktas vid planeringen och finansieringen av verksamheten. (YTR, arbets- och näringsministeriet)

4.2 Landsbygdspolitiken som en del av regionalpolitiken

I Finland utgör den nationella regionalpolitiken en helhet vars linjer stakas ut för varje regeringsperiod i de riksomfattande målen för utvecklingen av regionerna. Politikåtgärder inriktas separat på landsbygden, skärgården och städerna. Det behövs egna separata politikområden för landsbygdspolitik, skärgårdspolitik och stadspolitik, eftersom olika typer av områden kräver sådana åtgärder som passar just för dem. Målet är att förenhetliga strategierna och åtgärderna inom politikområdena samt öka synergierna och koordineringen mellan dem. Platsbaserad politik utgör en del av EU:s subsidiaritetsprincip och regionalpolitik för ökad samhörighet. Platsbaserad politik är också en metod som sammanbinder landsbygds-, skärgårds- och stadspolitiken och den kan utgöra en fungerande utgångspunkt också för uppbyggnaden av en ny nationell regionalpolitik.

Åtgärder

63. Strukturerna och arbetssätten för den platsbaserade landsbygdspolitiken utvecklas, så att ett effektivt genomförande av helhetsprogrammet kan säkerställas. Samarbetet mellan landsbygds-, stads- och skärgårdspolitiken stärks på ett ändamålsenligt sätt som främjar målen för samtliga delområden. En landsbygdspolitisk samarbetsgrupp tillsätts för en ny period från och med 2016. (YTR, arbets- och näringsministeriet, stadspolitiska samarbetsgruppen, skärgårdsdelegationen)

5 Landsbygdspolitiska nätverkets strategi för det internationella samarbetet 2014–2020

Utgångspunkter

Det finländska landsbygdspolitiska nätverkets kopplingar till internationella nätverk utgör en naturlig dimension i sådan utveckling av landsbygden som bringar mervärde. Landsbygdspolitiska samarbetsgruppens första strategi för det internationella samarbetet uppgjordes för åren 2010–2013. Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen och dess temagrupper har redan under många år haft internationella kontakter och syftet med strategin är att införa ett mer systematiskt och bredare grepp i det internationella samarbetet. Man beslutade uppdatera strategin under 2013 och koppla ihop den med det landsbygdspolitiska helhetsprogram som skulle utarbetas för åren 2014–2020. Processen för uppdatering av strategin presenteras i bilaga 1.

En landsbygdspolitisk redogörelse lämnades till riksdagen den 20 maj 2009 och i redogörelsens vision konstateras om den finländska landsbygden år 2020 att aktörernas internationella kontakter har ökat väsentligt. Strategin skapar för sin del grund för förverkligandet av visionen.

Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen lät utföra en extern utvärdering av sin verksamhet åren 2011–2012 (YTR 2/2012). När det gäller internationell verksamhet gjorde utvärderarna anmärkningar och gav rekommendationer som har beaktats i denna strategi.

I det sjätte landsbygdspolitiska helhetsprogrammets strategi för 2014–2020 konstateras det vara viktigt att nätverkets internationella roll skärps. Enligt strategin är huvudsaken att strängar i nätverket sträcks ut till internationella partner som i sin tur bringar mervärde och nya tänkesätt in i det finländska utvecklingsarbetet. Praxisen vid den platsbaserade politiken kan jämföras i olika länder och den bästa praxisen och de bästa modeller kan tillämpas i olika kulturer. Uppmuntrad av lyckade exempel vågar man grunda företag, bedriva innovationsverksamhet och fördomsfritt utveckla den finländska landsbygden. (Strategigruppens förslag till en nationella landsbygdspolitisk strategi 2013:23.) Strategin och de landsbygdspolitiska mål och landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder som hänför sig till den presenteras i sin helhet i bilaga 4.

Vision

Vision om det internationella samarbetet inom landsbygdspolitiken år 2020:

Det finländska nätverket för landsbygdspolitik är en aktiv och sakkunnig aktör inom den internationella landsbygdspolitiken. Landsbygdens livskraft stärks genom lokala, regionala, nationella och internationella åtgärder. I verksamheten betonas den platsbaserade utgångspunkten, partnerskapet mellan olika aktörer och flernivåsamverkansstyrning.

För att visionen ska kunna förverkligas krävs att man aktivt deltar i det internationella samarbetet och i expertuppgifterna. För att säkerställa kontinuiteten är det viktigt att också studerande och unga forskare deltar i den internationella verksamheten. Det viktiga är att olika aktörer möts och utbyter tankar. De månsidiga språkkunskaperna hos landsbygdsaktörer och det material som producerats och tryckts på olika främmande språk (bl.a. ryska) är nödvändiga för att det internationella samarbetet ska kunna stärkas.

Målsättning

Det landsbygdspolitiska nätverkets strategi tar sikte på ett planmässigt internationellt samarbete. I strategin fastställs den internationella verksamhetens strategiska mål och de praktiska åtgärder som nätverket för landsbygdspolitik ska vidta.

Utgångspunkten i det internationella samarbetet är ömsesidighet, som skapar mervärde, och medverkan till att målen för landsbygdsutveckling nås. Metoder för att åstadkomma detta är främjande av samarbetet och nätverksbildningen på olika nivåer och olika håll, utbyte av bästa praxis och kunnande med internationella partner samt skapande av förutsättningar för genomförandet av internationella projekt. Det är ytterst viktigt att öka medvetenheten om och fördjupa förståelsen för globala landsbygdsfrågor och praxis i olika länder.

Allmänna mål för det internationella samarbetet är att

- öka landsbygdsfrågornas synlighet och landsbygdspolitikens genomslagskraft lokalt, regionalt, nationellt och internationellt
- utnyttja kunskapen och kompetensen från andra länder i den finska landsbygdspolitiken samt att i gengäld sprida information om våra bästa metoder
- landsbygdsområdena och -aktörerna internationaliseras samt
- göra landsbygdspolitiken till ett eget politikområde i olika länder.

De strategiska landsbygdspolitiska målen är att

- finansieringen för utvecklingsåtgärder som utgår från regional och lokal nivå inom andra pelaren i EU:s gemensamma jordbrukspolitik ökas

- åtgärder inom EU:s sammanhållningspolitik inriktas i allt högre grad på landsbygdsområden
- den platsbaserade utvecklingen enligt det nya paradigmet⁴ samt flernivåsamverkansstyret förstärks i EU:s landsbygdspolitik och i olika länder
- finländarnas insatser för att bygga upp EU:s landsbygdspolitik ökar, fler finländska tjänstemän blir anställda vid EU:s institutioner och landsbygdsexperten fungerar som erkända remissinstanser och utvärderare
- en övergripande utveckling av landsbygden inkluderas med stor tungvikt i arbetsprogrammet för OECD:s regionutvecklingskommitté
- en omfattande och hållbar utveckling av landsbygden är ett av perspektiven i det arbete som utförs i många av FN:s arbetsgrupper och program
- utveckling av landsbygden tas åter upp på Europarådets agenda som egen helhet
- landsbygdsfrågorna upptas permanent på Nordiska ministerrådets agenda varvid kontinuiteten, systematiken och målorienteringen i samarbetet förbättras
- samarbetet mellan de nordiska länderna, de baltiska länderna och Ryssland kring landsbygdspolitiken stärks i etapper, nya partnerskap skapas mellan förvaltningen, kommunerna och organisationerna inom ramen för samarbetet
- de internationella organisationer som har målet inställt på en platsbaserad utveckling av landsbygden förstärks och de får sin egen erkända roll i den internationella landsbygdspolitiken
- tredje sektorn deltar som partner i uppbyggnaden av EU:s landsbygdspolitik
- de finländska landsbygdsutvecklarna står i aktiv växelverkan med landsbygdsaktörerna i utvecklingsländerna på ett sätt som gagnar båda parterna
- de finländska forskarna deltar i allt högre grad i den internationella forskningen kring landsbygden och landsbygdspolitiken och i sådant forskningsarbete som påverkar landsbygdspolitiken
- de teman som är viktiga för den finländska landsbygdspolitiken och gagnas av internationell granskning inkluderas i forskningen
- finländska landsbygdsexperten engageras av internationella organisationer som erkända remissinstanser och utvärderare
- läroinrättningarna på landsbygden deltar aktivt i det internationella samarbetet, både genom egna projekt och studerandeutbyte, och främjar på detta sätt internationaliseringen av landsbygdsområdena

4 OECD kallar den integrerande, platsbaserade och multisektoriellt betonade metoden för det nya paradigmet för landsbygden. I politiken enligt det nya paradigmet är föremålet för politiken landsbygdsområdena och deras många aktörer, befolkningsgrupperna och näringarna. Målet är att förbättra regionernas konkurrenskraft och funktionsförmåga utifrån deras egna utgångspunkter. Kartläggning och utnyttjande av landsbygdens outnyttjade möjligheter och resurser spelar en central roll i detta. Det gamla paradigmet, som har sin utgångspunkt i jordbrukets utvecklingsförutsättningar, präglar fortfarande landsbygdspolitiken i många länder och i Europeiska unionen. Detta perspektiv har dock visat sig vara otillräckligt på allt fler landsbygdsområden.

- landsbygdsliknande områden förfogar också i fortsättningen över sådana finansiella instrument som möjliggör samarbete på den regionala och den lokala nivån samt internationellt samarbete
- antalet internationella projekt på landsbygden ökar
- Leader-metoden förstärks och dess användning utvidgas så att Leader blir det viktigaste landsbygdspolitiska instrumentet
- lokalt ledd utveckling (den s.k. Leader-metoden) införs i olika länder också i fråga om havs-, fiskeri-, regionalutvecklings- och socialfonderna
- landsbygdsfrågor (inkl. företagandet) tas i större utsträckning upp i vänortssamarbetet samt i det tematiska samarbetet
- invandringen till landsbygden ökar och invandrarna blir väl integrerade i landsbygdssamhällena
- internationaliseringen öppnar nya marknader och möjligheter för företagen på landsbygden.

Genomförande och uppföljning

Nätverket för landsbygdspolitik verkställer sin strategi för det internationella samarbetet genom att det integrerar internationellt samarbete i sina olika arbetsformer och genom att det aktivt deltar i den internationella verksamheten på flera olika forum. Man främjar och övervakar uppnåendet av strategins mål och genomförandet av dess åtgärder. Rapporter om internationell verksamhet lämnas i samband med rapporteringen om hur helhetsprogrammet har genomförts. Det landsbygdspolitiska nätverket ordnar internationella möten, huvudsakligen en gång om året i samband med landsbygdens nätverks- och projektseminarium. Information om det internationella samarbetet, samarbetspartners och om aktuella evenemang samlas på webbsidorna.

Bilaga 1

Processen för utformning av helhetsprogrammet

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet har utarbetats så att man i så stor utsträckning som möjligt i beredningen engagerat sådana parter och aktörer som verkar på landsbygden och som är intresserade av att utveckla landsbygden. Syftet med den öppna och delaktiggörande beredningen är att engagera alla organisationer och aktörer i genomförandet av programmet.

Under vintern och våren 2013 genomfördes en omfattande förhandlingsrunda med landsbygdspolitiska samarbetsgruppens medlemsorganisationer och riksdagspartier. Som resultat av de drygt trettio olika förhandlingstillfällena fick samarbetsgruppen höra parternas behov och åsikter om sådana frågor och åtgärder som ska inkluderas i helhetsprogrammet.

En strategigrupp (sammansättningen, se bilaga 2) som samarbetsgruppen hade tillsatt utarbetade som grund för programarbetet ett förslag till strategi, som landsbygdspolitiska samarbetsgruppen godkände i slutet av våren 2013. Som utgångspunkt för strategin föreslogs en platsbaserad politik, och fem prioriteringar föreslogs bli inkluderade i programmet. Strategigruppen lade också fram förslag på en ny struktur och ett nytt arbetssätt för det landsbygdspolitiska nätverket.

Med tanke på utarbetandet av helhetsprogrammet tillsatte samarbetsgruppen en sektorövergripande beredningsgrupp (sammansättningen, se bilaga 2) som beredde ett konkret program på basis av förslaget till strategi. Samarbetsgruppens temagrupper lade fram förslag till åtgärder för konkretiseringen av strategins prioriteringar i praktiken. Beredningsgruppen formulerade åtgärderna på basis av förhandlingarna och temagruppernas förslag. Under beredningen förde gruppen en dialog med temagrupperna och de parter som ansvarar för åtgärderna. Utvecklingen av landsbygdspolitikens strukturer och arbetssätt stöddes också av resultaten av den externa utvärderingen av landsbygdspolitiska samarbetsgruppens verksamhet, som blev färdig vintern 2012.

Uppdateringen av strategin för det internationella samarbetet kopplades till utarbetandet av helhetsprogrammet. Uppdateringen av strategin sattes i gång vid en workshop som ordnades i samband med samarbetsgruppens nätverks- och projekträff i Lahtis den 18 april 2013. I workshopen diskuterades behoven att reformera strategin. Vid uppdateringen av strategin beaktades de anmärkningar och rekommendationer angående verksamheten som erhållits i samband med den externa utvärderingen av samarbetsgruppens verksamhet. Vid arbetet för att reformera strategin utnyttjades, vid sidan av helhetsprogrammets beredningsgrupp, också samarbetsgruppens sekretariat och särskilt temagruppernas specialsakkunniga.

En omfattande remissrunda om programutkastet genomfördes i november-december 2013. Vid sitt möte den 14 februari 2014 godkände landsbygdspolitiska samarbetsgruppen helhetsprogrammet och den strategi för internationellt samarbete som uppdaterats vid sidan av arbetet med helhetsprogrammet.

Bilaga 2

Sammansättningarna hos helhetsprogrammets strategigrupp och beredningsgrupp

Strategigruppen

Ordförande: industrirådet Heikki Aurasmaa, arbets- och näringsministeriet, och professor Hilikka Vihinen, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi MTT

Olli Hietanen - utvecklingsdirektör, Centret för framtidsforskning vid Åbo universitet

Mikael Hildén - direktör, professor, Finlands miljöcentral

Torsti Hyyryläinen - forskningsdirektör, doktor i administrativa vetenskaper, Helsingfors universitet/Ruralia-institutet

Sakari Karvonen - forskningsprofessor, Institutet för hälsa och välfärd THL

Soile Kuitunen - doktor i statsvetenskap, utvecklingsdirektör, S:t Michels stad

Ilkka Luoto - universitetslektor, filosofie doktor, Vasa universitet/Institutionen för regionalvetenskap

Sami Moisio - professor, Uleåborgs universitet/Institutionen för geografi

Tarja Niemelä - professor (landsbygdsföretagsamhet), Handelshögskolan vid Jyväskylä universitet

Tiina Silvasti - akademiforskare, universitetslektor, Jyväskylä universitet

Studierande som bedriver tvärvetenskapliga landsbygdsstudier inom ramen för nätverket Rural Studies bidrog med kommentarer.

Beredningsgruppen

Ordförande: industrirådet Heikki Aurasmaa, arbets- och näringsministeriet, och professor Hilikka Vihinen, Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi MTT

miljörådet Harry Berg, miljöministeriet

specialforskare Kari Gröhn, social- och hälsovårdsministeriet

lagstiftningsrådet Jyri Inha, finansministeriet

direktör Minna-Mari Kaila, Centralförbundet för jord- och skogsbruksproducenter MTK r.y.

kulturrådet Kirsi Kaunisharju, undervisnings- och kulturministeriet

näringspolitisk sakkunnig Auli Korhonen, Finlands Fackförbunds Centralorganisation (FFC)

direktör Eeva Kuuskoski, SOSTE Suomen sosiaali ja terveystyö ry

överinspektör Rainer Lahti, miljöministeriet

ombudsman Rikard Korkman, Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund SLC

chefen för enheten för landsbygd och energi Timo Lehtiniemi, NTM-centralen i Norra Österbotten

verkställande direktör Erkki K. Mäkinen, Företagarna i Finland
landskapsdirektör Asko Peltola, Södra Österbottens förbund
trafikrådet Anni Rimpiläinen, kommunikationsministeriet
landsbygdsöverinspektör Marianne Selkäinaho, jord- och skogsbruksministeriet
professor Eero Uusitalo, Byaverksamhet i Finland r.f.
specialsakkunnig Christell Åström, Finlands Kommunförbund

Som sekreterare i de båda grupperna fungerade:

överinspektör Ritva Hakkarainen, arbets- och näringsministeriet
landsbygdsöverinspektör, Laura Jänis, arbets- och näringsministeriet
landsbygdsöverinspektör, Hanna-Mari Kuhmonen, arbets- och näringsministeriet
informatör Annukka Lyra, jord- och skogsbruksministeriet (strategigruppen)
konsultative tjänstemannen Sanna Sihvola, jord- och skogsbruksministeriet
(beredningsgruppen)

Bilaga 3

Bedömning av miljökonsekvenser och bedömning av könsrelaterade konsekvenser

Bedömning av miljökonsekvenserna av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2014 2020

De viktigaste miljökonsekvenserna för landsbygden beror på landsbygdens särdrag: långa avstånd och gles bosättning. Till följd av dessa belastas miljön av människors rörlighet, eftersom privatbilismen är en nödvändig transportform på landsbygden på grund av bristen på kollektivtrafiktjänster. På landsbygden går det inte heller att nå vissa synergifördelar när det gäller uppvärmning och belysning. Däremot går det att utnyttja förnybar energi som producerats decentraliserat på landsbygden. För att minska behovet att röra sig och av transporter kan man använda närproducerad mat och utveckla lösningar bl.a. med hjälp av elektroniska och mobila tjänster samt genom att utnyttja möjligheterna till distansarbete och distansstudier. *Både på landsbygden och i städerna kan man leva i enlighet med hållbar utveckling (Statsrådets kanslis publikationsserie 2/2008, s. 82).*

Det landsbygdpolitiska helhetsprogrammet omfattas av en allmän skyldighet att utreda miljökonsekvenserna enligt 3 § i lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (2000/2005). Den myndighet som ansvarar för en plan eller ett program ska se till att miljökonsekvenserna av planen eller programmet utreds och bedöms i tillräcklig utsträckning under beredningen, om genomförandet av planen eller programmet kan ha betydande miljökonsekvenser.

I den förevarande miljökonsekvensbedömningen förstås begreppet miljökonsekvens i vid bemärkelse, såsom begreppet definieras i 2 § i den ovan nämnda lagen. Med miljökonsekvenser avses i detta sammanhang det landsbygdpolitiska helhetsprogrammets direkta och indirekta verkningar för 1) människors hälsa, levnadsförhållanden och trivsel, 2) marken, vattnet, luften, klimatet, växtligheten och organismer samt för naturens mångfald, 3) samhällsstrukturen, den byggda miljön, landskapet, stadsbilden och kulturarvet, 4) utnyttjande av naturresurserna samt 5) växelverkan mellan de faktorer som nämns i punkterna 1-4.

Vid beredningen av det landsbygdpolitiska helhetsprogrammet beaktades miljöaspekterna som en del av den hållbara utvecklingen genom hela beredningsprocessen. En konsekvensbeskrivning av programmets miljökonsekvenser utarbetades i slutskedet på basis av de åtgärder som fastställts i programmet. Vid genomförandet av det landsbygdpolitiska helhetsprogrammet är ett ständigt beaktande av miljöaspekterna ett viktigt element.

Teman och åtgärderna för det landsbygdpolitiska helhetsprogrammet har delats in i fem helheter enligt följande:

1. Delaktighet och närdemokrati
2. Boende och service

3. Infrastruktur och markanvändning
4. Näringar och kompetens
5. Ekosystemtjänster

Åtgärdernas miljökonsekvenser bedömdes via dessa fem helheter. Allmänt kan man konstatera att åtgärderna, när de genomförs, kommer att ha en positiv inverkan på levnadsförhållandena och trivseln för de människor som bor eller verkar på eller besöker landsbygden. Flera åtgärder, när de genomförs, kommer att öka möjligheterna att leva och verka på ett ekologiskt hållbart sätt på landsbygden. Många åtgärder koncentrerar sig på utvecklingen av tillvägagångssätt, samarbete och strukturer, ökningen av kunskapen och utbytet av erfarenheter, de har inte några direkta miljökonsekvenser men de främjar indirekt människors levnadsförhållanden och välfärd samt ökningen av det humana och sociala kapitalet på landsbygden.

1. Delaktighet och närdemokrati

De sakhelheter som behandlas i avsnittet delaktighet är det civila samhället och medborgarna som aktörer, närdemokrati, lokal utveckling samt landsbygdssäkring som ett verktyg för delaktighet. De åtgärder som presenteras i avsnittet förbättrar både direkt och indirekt människors levnadsförhållanden och livskvaliteten på landsbygden. Genom åtgärderna eftersträvas förbättring av människornas möjligheter att delta i och påverka planeringen och utvecklingen av sina egna levnadsförhållanden och sin egen livsmiljö, vilket har positiva effekter när det gäller delaktigheten, de frivilliga aktiviteterna samt trivseln och bättre levnadsförhållanden. Nätverksbildningen och det att människor gör saker tillsammans ökar det sociala kapitalet och har en indirekt verkan på levnadsförhållanden och trivseln. Genom åtgärderna för främjande av landsbygdssäkringen bidrar man till att landsbygdsbornas, företagens och aktörernas förhållanden beaktas och att de görs delaktiga i beredningen av reformerna av kommun- och församlingsstrukturerna. På detta sätt kan man indirekt inverka positivt på människornas levnadsförhållanden och trivseln på landsbygden.

2. Boende och service

I det avsnitt som handlar om boende och service ligger fokuset på boendet och livet på landsbygden samt på kvaliteten på och tillgången till tjänster på landsbygden. De åtgärder som föreslås i avsnittet har många positiva effekter på levnadsförhållandena, trivseln och hälsan hos människor i olika åldrar. Åtgärderna har som mål bl.a. att ordna servicen på ett flexibelt sätt, så att den utgår från kundernas behov, och att förbättra tillgången till service på landsbygden, vilket förbättrar människors levnadsförhållanden, ökar säkerheten och höjer livskvaliteten, leder till ökad regional jämlikhet och ökat samarbete mellan aktörerna. Det faktum att utbildnings- och kulturtjänster kan fås på nära håll inverkar positivt på livskvaliteten för människor i olika åldrar samt deras möjligheter att utveckla sig, och ökar därigenom det humana

och sociala kapitalet. Utnyttjandet av informationsteknik och samarbetsmöjligheter minskar rörelsebehovet och de negativa effekter och de utsläpp som trafiken medför.

Införandet av olika slags boendeformer för äldre främjar trivseln och livskvaliteten samt stärker gemenskapskänslan och det sociala kapitalet. Om stödet för bostadsbyggande möjliggörs i landsbygdskommunerna, ökar detta den regionala jämlikheten.

3. Infrastruktur och markanvändning

I avsnittet om infrastruktur behandlas sådana frågor som trafiknät och trafik-tjänster, datakommunikations-, tele- och elnät, vattenförsörjningen och avfallshanteringen på landsbygden samt markanvändning och planläggning. Att trygga rörelsemöjligheterna för landsbygdsinvånare, företag och turister inverkar positivt på människors levnadsförhållanden, men kan å andra sidan öka trafiken och de utsläpp som den ger upphov till. Vägunderhållet och -reparationerna har en positiv inverkan på trafiksäkerheten och restiderna och därigenom också på människors levnadsförhållanden och deras hälsa. Åtgärder som syftar till att skapa sådana datakommunikationsförbindelser som svarar på informationssamhällets behov ökar jämlikheten mellan regionerna. Elektronisk offentlig service minskar behovet av privatbilism och rörelsebehovet samt utsläppen från trafiken då ärenden kan skötas på elektronisk väg på nätet.

Utvecklingen av landsbygdens vattenförsörjning och avfallshantering har positiva effekter på marken och vattendragen samt på människors levnadsförhållanden, deras trivsel och hälsa.

De åtgärder som har att göra med markanvändningen och planläggningen främjar markanvändningen utifrån områdenas egna förutsättningar och utgångspunkter samt uppkomsten eller bevarandet av goda livsmiljöer. Genom dessa skapas förutsättningar för utveckling av byar och andra landsbygdsområden, beaktandet av människornas prioriteringar i fråga om boende samt omsorgen om miljövärden, vilket har en positiv effekt på trivseln och bevarandet av kulturarvet.

4. Näringar och kompetens

I avsnittet om näringar och kompetens behandlas främjande av företagandet, tillgången på arbetskraft, möjligheterna till studier samt säkerställandet av yrkeskunnandet. De åtgärder som föreslås i avsnittet ökar den regionala jämställdheten och människors utkomstmöjligheter och möjligheter till företagande på landsbygden, och inverkar således positivt på människors levnadsförhållanden och möjligheter. Den åtgärd som riktas till stärkande av företagarnas ork i arbetet inverkar positivt på människors hälsa. En del av åtgärderna baserar sig på hållbart utnyttjande av naturen och naturresurserna på landsbygden vid utveckling av näringsverksamheten. Dessutom skapar många åtgärder grund för hållbart utnyttjande av naturresurser. När åtgärder i anslutning till utnyttjande av naturresurser vidtas ska man se till att också vikten av naturskyddsbiologiska mål kvarstår vid sidan av de landsbygdspolitiska målen.

Tillämpningen av transportstöd kan öka transportvolymen och öka de utsläpp som trafiken ger upphov till. Förslaget att kommunerna i sin upphandling ska öka köpen av lokala tjänster och produkter, bidrar till att transportsträckorna förkortas och minskar således de utsläpp som uppkommer under transportererna. Detsamma gäller för främjandet av uppkomsten av korta livsmedelskedjor. Genom ökning av naturbaserade tjänster och införande av ny affärsverksamhet kring välbefinnandet främjas indirekt bättre hälsa och ökning av människors välbefinnande.

Genom de åtgärder som gäller sysselsättningen främjas människors utkomst och välfärd. Genom utbildningsåtgärderna ökas det humana kapitalet.

5. Ekosystemtjänster

I avsnittet om ekosystemtjänster behandlas naturens mångfald och värdesättningen av den, grön tillväxt och bioekonomi, produktion av energi från förnybara energikällor, natur- och kulturmiljöer samt landskap. De åtgärder som syftar till ökning av den decentraliserade produktionen av energi som baserar sig på förnybara energikällor är i princip miljövänliga jämfört med t.ex. användningen av fossila bränslen. De utsläpp som uppkommer vid förbrukningen av energi är renare och det är möjligt att använda energiråvaror på ett hållbart sätt, men å andra sidan uppstår det t.ex. vid förbränningen av trä småpartiklar som försämrar luftkvaliteten, vilket kan inverka negativt på människors hälsa och främja klimatförändringen. När det gäller ett mer omfattat utnyttjande av förnybara energikällor är hållbarheten och beaktandet av naturens bärkraft de ur miljösynvinkel avgörande faktorerna. En decentraliserad energiproduktion minskar transportbehoven och de utsläpp som uppkommer i samband med transporter.

En ökad hållbar användning av de ekosystemtjänster som landsbygdsmiljön, skogarna och vattendragen erbjuder eftersträvas genom förstärkt forskning och omsättning i praktiken av forskningsrön, vilket är en god utgångspunkt för hållbart utnyttjande av naturresurser. Vården av landsbygdens natur- och kulturlandskap och öppnandet av landskap har positiva effekter på landskapet och bevarandet av kulturarvet. Delaktighet, trivsel och levnadsförhållanden kan främjas genom att man skapar metoder för att öka invånarnas initiativtagande när det gäller vården av miljön och landskapet och värnandet om deras värden. Systematiskt stödjande av vården och användningen av djurnaturresurser samt beaktandet av fiskeriområdenas användnings- och vårdplaner vid den övriga användningen av vattenområden främjar hållbart utnyttjande av naturresurser.

Bedömning av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammets 2014–2020 könsrelaterade konsekvenser

Med integrering av jämställdhetsaspekten avses det att genusperspektivet utsträcks till all planering och allt beslutsfattande och det görs en bedömning av i vilken utsträckning åtgärderna och deras förutspådda konsekvenser minskar skillnaderna mellan kvinnor och män, undanröjer hinder för lika möjligheter

och främjar jämställdheten mellan könen. Inom flera politikområden finns det könsrelaterade faktorer som gör att skenbart neutrala åtgärder eller förslag kan ha andra konsekvenser för kvinnor och än för män, och således öka ojämställdheten. Bedömningen av könsrelaterade konsekvenser är en metod för integrering av jämställdheten.

Inom flera politikområden finns det könsrelaterade faktorer som gör att skenbart neutrala åtgärder eller förslag kan ha andra konsekvenser för kvinnor och än för män, och på så sätt öka ojämställdheten. Åtgärdernas eller förslagens könsrelaterade konsekvenser är endast sällan direkta och omedelbara, såsom i kvotbestämmelser, utan de är i allmänhet indirekta, vilket innebär att om de ska lyftas fram krävs det en analys samt skapande och tillämpning av en referensram som styr tolkningen.

Snedvriden könsfördelning bland befolkningen och särskilt det att utbildade kvinnor flyttar bort från mer avlägsna områden är ett av hindren för en balanserad regional utveckling i Finland. Främjande av jämställdheten mellan könen har samband med regionernas konkurrenskraft och dragningskraft såväl genom en balanserad befolkningsstruktur som genom arbetsplatser, företagsverksamhet och tjänster. Med tanke på balansen i befolkningsstrukturen är det väsentligt att uppmärksamhet ägnas åt tillgången till grundläggande service och välfärdstjänster, särskilt sysselsättningen av och arbetsplatserna för unga kvinnor samt kvinnors möjligheter som företagare.

Teman och åtgärderna för det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2014–2020 har delats in i fem helheter enligt följande:

1. Delaktighet och närdemokrati
2. Boende och service
3. Infrastruktur och markanvändning
4. Näringar och kompetens
5. Ekosystemtjänster

Landsbygdspolitiska helhetsprogrammets teman och mål eftersträvas genom konkreta åtgärder. Helhetsprogrammet inbegriper 63 åtgärder vars könsrelaterade konsekvenser har bedömts via de fem ovan nämnda temahelheterna. Många av helhetsprogrammets mål och åtgärder har direkta eller indirekta konsekvenser för människors liv, arbets-, rörelse-, utbildnings- och hobbyomöjligheter och människors välfärd. Helhetsprogrammets åtgärder har således också könsrelaterade konsekvenser. Landsbygdspolitiska helhetsprogrammet och dess åtgärder har dock utformats så att de är könsneutrala, och sådana konsekvenser som drabbar män och kvinnor på eventuellt olika sätt har inte tagits upp. När man följer upp hur programmet genomförs bör uppmärksamhet ägnas åt hur åtgärderna har inverkat och kommer att inverka på jämställdheten mellan könen.

Könsrelaterade konsekvenser av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet och dess åtgärder, när det innebär direkta effekter på grupper av människor

Jämfört med kvinnorna i många andra europeiska länder arbetar de finländska kvinnorna i betydligt större utsträckning heltid, vilket har en väsentlig inverkan på den offentliga förvaltningens och det civila samhällets relationer i Finland. Kommuner är stora sysselsättare av kvinnor i Finland. Cirka 80 procent av de kommunalt anställda är kvinnor och en tredjedel av de kvinnor som är i arbetslivet arbetar inom kommunsektorn. Om sådana uppgifter som kommunerna har hand om förs över på den privata sektorn eller omvandlas till frivilligarbete, har detta en stor betydelse särskilt för sysselsättningen av kvinnor och för deras fritid. När frivilligarbetet får en större roll bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att frivilligarbetet inte indelas i mäns och kvinnors arbeten på samma sätt som avlönat arbete och företagande.

Driftig medborgaraktivitet utgör en fruktbar grogrund för grundandet av lokala serviceföretag, sociala företag och andelslag samt skapandet av jobb. Förändringarna i kommun- och servicestrukturen har en stor betydelse för hur landsbygdens invånare kan delta i och påverka verksamheten i sin livsmiljö, verksamheten och beslutsfattandet i sin hemkommun och i samhället samt utvecklingen av dem. Med tanke på förverkligandet av demokratin är det viktigt att både kvinnors och mäns deltagande i det politiska beslutsfattandet tryggas. Att närdemokratin utvecklas är viktigt för främjandet av jämställdheten mellan könen i beslutsfattandet.

Utvecklingen av medborgaraktiviteter har positiva effekter på människors välfärd. Genom det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet stärks både strukturerna i den lokala utvecklingen och aktörerna. Det lokala utvecklingsarbetet berör båda könen, men enligt uppskattning aktiverar den lokalt orienterade utvecklingen särskilt kvinnor och unga. Ett bra exempel på detta är Leader-verksamheten. Också inom byaverksamheten har kvinnorna en stor roll.

Många åtgärder som inriktas på boendet, servicen och exempelvis främjandet av kulturen på landsbygden stöder, utom tillgången till service, också sysselsättningen inom servicebranscherna. Särskilt välfärdstjänster och kulturtjänster sysselsätter kvinnor, medan männen sysselsätts t.ex. inom miljövärdstjänster och som gårdskarlar för byn eller fritidshusägare. När åtgärder i samband med boende och service vidtas är det viktigt att genusperspektivet beaktas för att åtgärderna inte oavsiktligt inverkar negativt på jämställdheten.

På grund av de rådande sociala rollerna har kvinnor i många familjer större ansvar för olika slags omvårdnads- och omsorgsuppgifter (såsom vården av barn och omsorgen om äldre). Tillgången och närheten till barndagvårdstjänster har en stor betydelse för kvinnor som fortfarande möter utmaningar när det gäller att kombinera arbete och familj. Betydelsen av kultur- och motionstjänster och av personligt deltagande i kulturaktiviteter ökar när befolkningen åldras och utbildningsnivån höjs. Kulturtjänsterna har en särskilt stor inverkan på kvinnornas trivsel. Uppmärksamhet ska också ägnas åt ett balanserat utbud av sådana

fritidsverksamheter som intresserar flickor och pojkar samt män och kvinnor olika. Medborgarinstitut och bibliotek ska utvecklas så att de tillgodoser båda könen bildnings- och kunskapsbehov utan att stärka könsstereotyper.

När tillgången till tjänsterna studeras bör man beakta att kvinnor och män samt flickor och pojkar använder delvis olika tjänster. Ur användarens synvinkel är det viktigt att utreda vilka tjänster som används av män och vilka av kvinnor, och om det bland serviceutbudet fattas något elementärt ur kvinnornas eller männens synvinkel.

När servicen på landsbygden utvecklas är det viktigt att också beakta utslagningen, vilken ofta är ett problem som drabbar män. Kvinnor flyttar bort från landsbygden oftare än män och detta har lett till en ställvis mycket ojämn könsfördelning. Valfärdfrågorna ska studeras så att särdragen hos könen beaktas.

Bristen på trafiktjänster är en av de mekanismer i samhället som leder till marginalisering. Tryggheten och utvecklandet av trafiktjänsterna på landsbygden är viktigt också med tanke på jämställdheten mellan könen och det möjliggör t.ex. ett jämlikt deltagande för kvinnor och män i det politiska beslutsfattandet, i utvecklandet av samhället i övrigt och olika fritidssysselsättningar. En fungerande kollektivtrafik stöder kvinnors förvärvsarbete i hushåll med bara en bil och främjar särskilt kvinnors möjligheter att röra sig.

På grund av segregationen i arbetslivet har utvecklingen av olika sektorer inte samma betydelse för män som för kvinnor (jfr träförädlingen, vårdbranschen, livsmedelsindustrin). Särskiltförädlingavlivsmedelsamt vård-ochservicebranscherna erbjuder sådana kvinnor som bor på landsbygden möjligheter att sysselsätta sig och att stanna på hemorten eller flytta till något annat ställe på landsbygden. Genom åtgärder som syftar exempelvis till ökning av affärsverksamhetsmöjligheterna inom skogsbranschen främjas å andra sidan huvudsakligen männens sysselsättningsmöjligheter och möjligheter att bli företagare. Samma slags effekter har t.ex. också utvecklandet av natur- och landskapsvården.

Möjligheterna till företagande och sysselsättning inom den gröna ekonomin är stora på landsbygdsområdena. Gröna branscher är t.ex. förnybar energi, grön trafik, ekobyggande, ren teknik, avfallshantering och vattenhushållning, jord- och skogsbruk samt produktionen av energieffektiva produkter och tjänster i anslutning till dessa.

Skogsbruket har traditionellt varit männens domän. Sådana tjänster som riktas till skogsägare har inte i tillräcklig omfattning ännu kunnat riktas till den skara skogsägare som bor i städer och som i allt större omfattning består av kvinnor, trots att just de kan ha det största behovet av hjälp. Mer forskning behövs kring kvinnliga skogsägare och deras behov.

Åtgärder som har att göra med jordbruket medför större indirekta konsekvenser för män än för kvinnor, eftersom 90 % av jordbrukarna är män (uppgifter från 2009 i registret över gårdsbruksenheter). Vidareförädlingen av jordbruksprodukter, liksom också åtgärderna för att diversifiera gårdarnas produktion berör däremot

båda könen. Också dessa åtgärder har effekter som fördelar sig olika på de olika könen: förädlingen av jordbruksprodukter skapar nya arbetsplatser särskilt för kvinnor, men diversifieringen av verksamheten kan ge jordbruksföretagaren fler alternativ än att avstå från produktionen.

Enligt arbets- och näringsministeriets rapport "Översikt över företagsamheten 2012" har antalet kvinnliga företagare på landsbygden ökat ständigt på 2000-talet inom sådana verksamheter som finns utanför jordbruket. I slutet av 2011 var cirka en tredjedel av företagarna i Finland kvinnor. Enligt rapporten har de kvinnliga företagarna i genomsnitt bättre utbildning än de manliga företagarna. Kvinnorna verkar huvudsakligen inom social- och hälsovårdstjänsterna, utbildnings- och personaltjänsterna, hotell- och restaurangbranschen samt på vissa servicesektorer inom affärlivet. Kvinnliga företagare är huvudsakligen ensamföretagare, eftersom endast en dryg fjärdedel av de kvinnliga företagarna år 2011 var arbetsgivare, medan den motsvarande siffran för män var drygt 40 procent. Kvinnor har ofta företagandet som bisyssla. Den åtgärd inom det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet som slår fast att kommunerna i sin upphandling bör öka graden av lokala tjänster och produkter och i sina upphandlingsstrategier betona de regionalekonomiska aspekterna och kvaliteten, stöder ökningen av kvinnligt företagande på landsbygden. Av företagarna inom hälso- och socialservicesektorn är cirka 70 procent kvinnor.

Vid genomförandet av de åtgärder i det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet som handlar om företagande ska särskild uppmärksamhet ägnas åt kvinnors möjligheter att sysselsätta sig och bli företagare. Detta är viktigt ur genusperspektivet eftersom kvinnors flyttningsrörelse från landsbygden har varit kraftig och den hotar livskraften i samhällena på landsbygden.

Främjandet av arbets-, företagsamhets- och rörelsemöjligheterna förbättrar alla landsbygdsbors levnadsförhållanden, och många åtgärder har en positiv effekt på både kvinnors och mäns liv på landsbygden. Utvecklingen av möjligheterna till distansarbete skapar flexibilitet i arbetslivet och ökar således människors trivsel och välfärd. Möjligheten till distansarbete underlättar landsbygdsbefolkningens sysselsättning. Statistik över dem som distansarbetar bör också samlas enligt kön. Ökning av flexibiliteten i arbetslivet är särskilt viktigt för kvinnor som i större utsträckning måste kämpa med problemen att samordna omsorgs- och lönearbetet.

Utbildningen har en stor betydelse för barns och de ungas värden, attityder och yrkesval. Stereotypa genusbundna uppfattningar och handlingsmodeller styr fortfarande flickor och pojkar till traditionella val i sina studier och till en yrkeskarriär inom kvinno- respektive mansdominerade yrken. Vid planering av utbildningen ska ännu större uppmärksamhet fästas vid hur man på ett mer effektivt sätt skulle kunna ändra på den starka indelningen av den finska arbetsmarknaden i mansdominerade och kvinnodominerade branscher.

Det är viktigt att försöka ändra på den långtgående indelningen i kvinnodominerade och mansdominerade branscher i Finland ur individens synvinkel ~~men~~ också för att de traditionella könsrelaterade yrkesvalen inte längre motsvarar det regionala

behovet av arbetskraft. Diversifiering av näringsstrukturen och utveckling av servicesektorerna för att öka antalet kvinnliga arbetsplatser och företagare är en metod för att rätta till snedvridningen av könsfördelningen på arbetsplatserna. Samtidigt måste man dock akta sig för att ytterligare förstärka segregationen. För att kvinnornas kompetens ska kunna ökas och arbetsmöjligheter öppnas för dem inom nya sektorer krävs åtgärder. Inom de yrkesområden och de produktionsgrenar där man vill öka kvinnornas andel krävs ändring av praxisen och kulturen på arbetsplatserna, så att de blir mer lockande ur kvinnornas synvinkel. Detsamma, fast omvänt, gäller sådana kvinnodominerade branscher och yrken dit man önskar locka fler män, t.ex. daghem och grundskolan. Avveckling av segregationen har inte beaktats när helhetsprogrammets åtgärder fastslagits men uppmärksamhet kan fästas vid det vid genomförandet.

Åtgärder för främjande av kompetensen och utbildningen gagnar båda könen. En könsneutral utformning kan dock oavsiktligt resultera i att åtgärderna endast riktar sig till sådana sektorer av utbildningen som endera könet favoriserar. Det är viktigt att öka arbetslivskunskapen om yrkena på landsbygden hos eleverna på grundstadiet och andra stadiet, och uppmuntra och styra eleverna till att praktisera vid landsbygdsföretag. Uppmärksamhet bör ägnas åt både flickors och pojkars möjligheter inom och intresse för olika branscher. Vid utveckling av utbildningen ska en satsning göras på att engagera det kön som är underrepresenterat i branschen och på detta sätt minska segregationen. När högskoleutbildningen och dess regionala koppling utvecklas ska identifiering av genusperspektivet i högre grad än nu integreras i undervisningen. Detta främjar både tillgången till forskning som bedrivits ur genusperspektiv och möjligheterna att utnyttja forskningsresultaten i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Bilaga 4

Åtgärderna inom landsbygdspolitiska nätverkets verksamhetsstrategi för det internationella samarbetet 2014–2020

Denna bilaga preciserar avsnitt 5 och presenterar motiveringar.

1. Internationella organisationer inom landsbygdspolitiken

Internationella organisationer utformar landsbygdspolitiken på sitt håll. I detta avsnitt ges en överblick över arbetet vid olika internationella organisationer när det gäller landsbygdspolitik samt fastställs strategiska landsbygdspolitiska mål och åtgärder för det landsbygdspolitiska nätverket.

Europeiska unionen och dess institutioner

EU utvecklar sina landsbygdsområden genom både den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare och genom sammanhållningspolitiken. Det som är väsentligt med tanke på den finländska landsbygdspolitiken är att identifiera skillnaden mellan den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare (landsbygdsutveckling) och sammanhållningspolitiken när det gäller åtgärderna. Den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare har möjliggjort genomförande av mer precisa utvecklingsåtgärder i mindre skala än vad som har varit möjligt att genomföra inom de strukturfondsprogram som hör till sammanhållningspolitiken. Andelen region- och platsbaserade utvecklingsåtgärder inom pelare två har dock varit endast cirka 20 procent av finansieringen inom pelaren.

Europeiska kommissionen har initiativrätten i EU. Kommissionens generaldirektorat för jordbruk och landsbygdsutveckling samt generaldirektorat för regional- och stadspolitik behandlar de frågor som gäller landsbygdens utveckling. Finlands ständiga representation vid Europeiska unionen har direktkontakt med det dagliga arbetet vid kommissionen och det är viktigt att representationen följer med EU:s landsbygdspolitik i dess helhet. Man bör aktivt påverka landsbygdspolitiken i EU, eftersom den är en del av den landsbygdspolitiska helheten i Finland.

Europeiska nätverket för landsbygdsutveckling (European Network for Rural Development, ENRD) är underställd kommissionens generaldirektorat för jordbruk och landsbygdsutveckling. Det sammanbinder de olika intressegrupperna när det gäller landsbygdsutvecklingen inom Europeiska unionens område och främjar ett effektivt genomförande av programmen för landsbygdens utveckling genom att producera och sprida information samt att underlätta informationsutbytet och samarbetet.

Europaparlamentet (EP) är en jämbördig lagstiftare med rådet i fråga om landsbygdsärenden. Parlamentets jordbrukskommitté (*Committee on Agriculture and Rural Development*) behandlar frågor med anknytning till utveckling av landsbygd.

Vid parlamentet finns det också en samarbetsgrupp som representerar öar, bergstrakter och glesbygder.

Regionkommittén (RK) ger regionala och lokala samhällen möjlighet att göra sin röst hörd vid utarbetandet av EU:s politik och lagstiftning. Regionkommittén (RK) ska alltid höras när nya förslag inom sektorer som har inverknings på regional eller lokal nivå läggs fram.

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) fungerar som bro mellan EU:s institutioner och det organiserade civila samhället. Den främjar den deltagande demokratin i EU och hjälper att stärka rollen av det civila samhällets organisationer genom att föra en dialog med civilsamhällets organisationer i såväl EU:s medlemsstater som stater utanför EU. Kommittén har en sektion (Agriculture, Rural Development and Environment, NAT) som behandlar frågor som gäller jordbruket, landsbygdens utveckling och miljö.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Finansieringen för utvecklingsåtgärder som utgår från regional och lokal nivå inom andra pelaren i EU:s gemensamma jordbrukspolitik ökas.
- Åtgärder inom EU:s sammanhållningspolitik inriktas i allt högre grad på landsbygdsområden.
- Den platsbaserade utvecklingen enligt det nya paradigmet⁵ samt flernivå-samverkanstyret (multi-level governance) förstärks i EU:s landsbygdspolitik och i olika länder.
- Finländarnas insatser för att bygga upp EU:s landsbygdspolitik ökar. Fler finländska tjänstemän blir anställda vid EU:s institutioner och landsbygdsexperter fungerar som erkända remissorgan och utvärderare.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Finländska tjänstemän och politiker vid EU:s olika institutioner kontaktas för informationsutbyte och de erbjuds aktivt information om landsbygdspolitiken ur Finlands perspektiv. Assistenterna till finländska ledamöter i Europaparlamentet och medlemmar i regionkommittén inbjuds att vara med på det landsbygdspolitiska nätverkets e-postlista. De inbjuds också att delta i olika evenemang som handlar om landsbygdspolitik.
- Debatten kring EU:s landsbygdspolitik och utvecklingen av den upplivas och utvidgas inom det finländska landsbygdspolitiska nätverket.
- Man deltar aktivt i europeiska expertnätverk som upprätthåller den landsbygdspolitiska debatten.

5 OECD kallar den integrerande, platsbaserade och multisektoriellt betonade metoden för det nya paradigmet för landsbygden. I politiken enligt det nya paradigmet utgörs föremålet för politiken av landsbygdsområdena och deras många aktörer, befolkningsgrupperna och näringarna. Målet är att förbättra regionernas konkurrenskraft och funktionsförmåga utifrån deras egna utgångspunkter. Kartläggning och utnyttjande av landsbygdens outnyttjade möjligheter och resurser spelar en central roll i detta. Det gamla paradigmet, som har sin utgångspunkt i jordbrukets utvecklingsförutsättningar, präglar fortfarande landsbygdspolitiken i många länder och i Europeiska unionen. Detta perspektiv har dock visat sig vara otillräckligt på allt fler landsbygdsområden.

- Beredskapen för det landsbygdspolitiska nätverkets experter att delta i Europeiska unionens verksamhet stärks genom forskning, utbildning och personalrotation i syfte att öka antalet personer som deltar i den internationella verksamheten.
- Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen följer med arbetet i Europaparlamentets jordbrukskommitté samt i samarbetsgruppen för öar, bergstrakter och glesbygder.

OECD

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling *OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development)* samlar regeringarna i 30 demokratiska stater för att gemensamt behandla utmaningar som har att göra med globaliseringen, samhället och miljön. *OECD:s program för utveckling av landsbygden (OECD Rural Development Programme)* har sedan 1991 producerat analyser och jämförelser med anknytning till landsbygden.

En landsbygdsarbetsgrupp (Working Party on Territorial Policy in Rural Areas, WPRUR) som lyder under *OECD:s regionutvecklingskommitté (Territorial Development Policy Committee, TDPC)* fungerar som ett internationellt diskussionsforum för frågor som rör landsbygden. Arbetsgruppen samlas i regel en gång om året. OECD ordnar en omfattande landsbygdskonferens kring ett aktuellt tema med några års mellanrum.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Den platsbaserade landsbygdspolitiken enligt det nya paradigmet stärks i OECD-länderna.
- En övergripande, ambitiös utveckling av landsbygden inkluderas i arbetsprogrammet för OECD:s regionutvecklingskommitté.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Innehållet i regionutvecklingskommitténs arbetsprogram påverkas aktivt genom landsbygdsamarbetsgruppen.
- Företrädare för det landsbygdspolitiska nätverket deltar aktivt i landsbygdsamarbetsgruppens arbete.
- Landsbygdspolitiska nätverkets skickar finländska experter som föredragshållare till OECD:s landsbygdskonferenser samt deltar aktivt i konferenserna.
- De forskningsrön som OECD producerat utnyttjas vid utveckling av landsbygdspolitiken.

Förenta nationerna (FN)

Förenta nationerna (FN) är en global samarbetsorganisation för olika länders regeringar. FN har 192 medlemsstater. FN:s olika fackorganisationer har flera program och åtgärder som inriktar sig på eller har kopplingar till landsbygden. *FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (Food and Agriculture Organization, FAO)*

behandlar sådana frågor som berör landsbygden på bred basis och har särskild omsorg om livsmedelsproduktionen, vatten-, fisk-, och skogsbeståndet, klimatförändringen, landsbygdsnäringarna och kvinnors ställning på landsbygden.

FN:s internationella fond för jordbruksutveckling (The International Fund for Agricultural Development, IFAD) planerar och finansierar program och projekt, som syftar till främjande av sådan livsmedelsproduktion som är hållbar ur miljösynpunkt och minskning av fattigdomen i utvecklingsländer.

FN:s internationella arbetsorganisation (International Labour Organization, ILO) utarbetar internationella konventioner om arbetslivet och övervakar att dessa iakttas.

FN:s miljöprogram (United Nations Environment Programme, UNEP) utvecklar internationellt miljösamarbete och agerar i miljöfrågorna både på den regionala och globala nivån.

FN:s utvecklingsprogram (United Nations Development Programme, UNDP) är FN-systemets centrala aktör som finansierar och genomför utvecklingssamarbetet. Det koncentrerar sig särskilt på att utveckla demokratin och en god förvaltning, på bekämpningen av miljöhot samt på förebyggandet av konflikter och på eftervården av dem. Utvecklingsprogrammet har en central roll i planeringen av landsbygdspolitiken och utbildningen i flera av EU:s nya medlemsstater.

Världssamfundet utarbetar gemensamma utvecklingsmål, s.k. Post-2015-mål, med tanke på tiden efter millennieutvecklingsmålen. Landsbygdspolitiken samt växelverkan mellan städerna och landsbygden har en avgörande betydelse för bl.a. livsmedels- och sysselsättningsfrågorna i framtiden, varför det är viktigt att beakta dem vid uppställningen av mål.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- En omfattande och hållbar utveckling av landsbygden är ett av perspektiven i det arbete som utförs i många av FN:s arbetsgrupper och program.
- Landsbygdspolitiken beaktas i Post-2015-målen.
- Den platsbaserade landsbygdspolitiken enligt det nya paradigmet förstärks i olika länder.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Nätverket följer med det arbete med anknytning till landsbygden som utförs i FN:s arbetsgrupper och program och man utnyttjar sådana samarbetsmöjligheter som öppnas och deltar aktivt i samarbetet.

Europarådet

Europarådet är ett samarbets- och människorättsorganisation som bildas av 47 medlemsstater. Rådet har som mål att främja enigheten i medlemsstaterna, att se till att de mänskliga rättigheterna och den liberala demokratin respekteras, att förbättra levnadsförhållandena och att främja mänskliga rättigheter. Europarådets

landsbygdskampanj åren 1987–1988 medverkade i stor utsträckning till uppkomsten och utvecklingen av den nuvarande landsbygdspolitiken i Finland.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Utveckling av landsbygden tas åter upp på Europarådets agenda som egen helhet.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Landsbygdspolitiska nätverket följer Europarådets agenda och intar en aktiv roll i fall en möjlig ny landsbygdskampanj kommer att inledas.

2. Samarbetet med de nordiska länderna, Baltikum och Ryssland

De nordiska länderna har mycket gemensamt både när det gäller de utmaningar som landsbygden möter och de möjligheter som landsbygden erbjuder och i fråga om landsbygdspolitikens metoder. Det finns goda förutsättningar och utgångspunkter för ett utbyte av erfarenheter och att lära sig av praxisen i andra länder. Samarbetet mellan de nordiska länderna består av såväl Nordiska ministerrådet som av bilateralt samarbete. Därutöver finns samarbete mellan tredje sektorns organisationer, kommunerna och forskarna. Allt oftare utvidgas det nordiska samarbetet till Östersjöländernas samarbete. Samarbetet med tredje sektorn, kommunerna och forskarna behandlas i senare avsnitt.

Nordiska ministerrådet

Inom Nordiska ministerrådets *regionalpolitiska samarbetsprogram 2013–2016 (Nordisk samarbetsprogram för regional utveckling och planläggning 2013–2016)* verkar fyra underarbetsgrupper. En av dessa behandlar de utmaningar som förändringar i befolkningsstrukturen innebär och möjligheter att på ett övergripande sätt kombinera perspektiven från olika politikområden. Landsbygdsaspekten finns med i arbetsgruppens arbete.

Nordregio är Nordiska ministerrådets regionalpolitiska forskningscentrum. Det bedriver forsknings-, utbildnings- och projektverksamhet som stöder utvecklingen av landsbygdspolitik.

Under ministerrådet arbetar arbetsgrupper och utvecklingsprogram. I beredningen och genomförandet av dessa har bl.a. temagruppen Mat-Finland deltagit. Temagruppen har deltagit i förberedelserna för programmet *Ny Nordisk Mat* som gjorts med tanke på åren 2010–2014 och därutöver fungerat som s.k. nationella referensgrupp vid förverkligandet av programmet.

Bilateralt samarbete

Bilateralt samarbete bedrivs särskilt med Sverige. Samarbetet inbegriper informationsutbyte samt utbyte av god praxis och goda metoder. Samarbete med Ryssland har gjorts bl.a. vid igångsättningen av Leader-verksamheten inom

Ladoga-området. Målet med samarbetet är att stöda uppbyggandet av ett civilt samhälle samt att stärka den lokala utvecklingen på båda sidorna av gränsen. Inom samarbetet med Ryssland finns det en stor potential som skulle kunna frigöras genom visumfrihet. Inom landsbygdspolitiken är kontakterna med särskilt Estland livliga både inom förvaltningen och mellan de civila aktörerna.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Landsbygdsfrågorna upptas permanent på Nordiska ministerrådets agenda varvid kontinuiteten, systematiken och målinriktningen i samarbetet förbättras.
- Samarbetet mellan de nordiska länderna, de baltiska länderna och Ryssland kring landsbygdspolitiken förstärks i etapper. Genom samarbete skapas nya partnerskap mellan förvaltningen, kommunerna och organisationerna.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Landsbygdspolitiska nätverket deltar i arbetet i den arbetsgrupp som behandlar förändringen av befolkningsstrukturen och bidrar därigenom till ett ökat och mer intensivt nordiskt samarbete.
- Jämförelserna mellan Östersjöländerna och benchmarking utnyttjas i högre grad än nuvid utvecklingen av den finländska landsbygdspolitiken.
- Temanätverken deltar i samarbete på olika forum som har anknytning till respektive tema.

3. Samarbetet med tredje sektorn

Det civila samhället behövs som partner vid landsbygdsutvecklingen. Vid sidan av det internationella samarbetet mellan myndigheterna är samarbetet med tredje sektorn viktigt när det gäller landsbygdsfrågor.

Samarbetsorganisationen för EU:s aktionsgrupper (*European Leader Association for Rural Development, ELARD*), som grundades år 1999, har över tusen aktionsgrupper från drygt 20 länder som medlemmar. Leader-grupperna i Finland (55) är med i ELARD via föreningen Byaverksamhet i Finland r.f. Organisationen *European Rural Alliance (ERA)*, som grundades år 2005, samlar nationella och europeiska frivilligorganisationer som genomför övergripande och sektorövergripande utveckling av landsbygden. ERA:s mål är att främja debatten med både kommissionen och myndigheterna i medlemsstaterna. Syftet med den europeiska organisationen för byaverksamhet (*European Rural Community Association, ERCA*), som grundades år 2009, är att stärka bysamhällenas röst överallt i Europa. Målet är att alla 24 europeiska byaverksamhetsrörelser ska ansluta sig som medlemmar till organisationen. År 2013 förenade ERA och ERCA sina krafter och bildade en ny organisation - *European Rural Community Alliance (ERCA)* - som har samma uppgifter som de tidigare organisationerna. Röreselsen *Hela Norden Ska Leva (HNSL)*, som inlett

sin verksamhet 1994 och organiserat sig som en förening år 2008, är ett nordiskt nätverk som koncentrerar sig på lokal utveckling och medborgerligt inflytande.

Landsbygdsparlamentet är ett arbetssätt som har spritt sig till flera europeiska länder. Det samlar både civila aktörer och beslutsfattare för att begrunda landsbygdens problem och lösningar på dem samt att byta erfarenheter och att lära sig. År 2013 ordnades landsbygdsparlamentet för första gången, på ERA:s initiativ, på den europeiska nivån och avsikten är att *European Rural Parliament* i framtiden ska samlas vartannat år i Bryssel i Belgien eller något annat europeiskt land.

International Rural Network (IRN) är en internationell organisation som grundats officiellt år 2003 och vars syfte är att utbyta kunskap och erfarenheter samt att skapa ett internationellt nätverk för utveckling av landsbygden. Stärkning av landsbygdssamhällenas ställning, liksom samarbetet mellan de olika nivåerna inom förvaltningen, betraktas som viktigt.

Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen deltar genom sitt temanätverk i verksamheten vid europeiska organisationen för landsbygdsturism (*European Federation for Farm and Village Tourism, EuroGites*). Genom organisationen får man information om hur turismen på landsbygden utvecklas och om sökning av partner bl.a. till konferenser som ordnas vartannat år.

Genom sina temanätverk deltar landsbygdspolitiska samarbetsgruppen i ordnandet av service, i de europeiska diskussionerna kring statligt stöd och konkurrensneutralitet bl. a. via takorganisationen för de europeiska allmännyttiga organisationerna (*European Council of Associations of General Interest, CEDAG*) och följer med ändringarna i lagstiftningen på området.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- De internationella organisationer som eftersträvar en platsbaserad utveckling av landsbygden förstärks och de får sin egen erkända roll i den internationella landsbygdspolitiken.
- Tredje sektorn deltar som partner i uppbyggnaden av EU:s landsbygdspolitik.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Landsbygdspolitiska nätverket deltar aktivt i det internationella samarbetet med tredje sektorn och bidrar till stärkning av det.

4. Landsbygdspolitiska frågor i utvecklingspolitiken

Det finns en stark koppling mellan utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken: utrotning av fattigdomen och lösningar på miljö- och matproblem har kopplingar till landsbygdsutvecklingen. I de flesta utvecklingsländer domineras landsbygden fortfarande i stor utsträckning av jordbruket och därför bör utvecklingen av jordbruket och landsbygdens utveckling inte åtskiljas. Däremot är det viktigt att bedriva traditionell och ny jordbrukspolitik sida vid sida.

Det utvecklingssamarbete som jordbrukssektorn i Finland bedriver baserar sig på ländernas egna utvecklingsplaner. Utvecklingssamarbetet baserar sig på lokala människors behov, och när det verkställs utnyttjas deltagande metoder.

Den offentliga sektorn i Finland deltar i utvecklingssamarbetet genom att den samarbetar med den offentliga sektorn i partnerlandet. Utrikesministeriet i Finland finansierar program som stöder landsbygdsutvecklingen. De nya projekten inom utvecklingssamarbetet är inriktade på bl.a. innovationsmiljöer och innovationssystem. Vid utvecklandet av dem har landsbygden kommit att inta en viktig roll och det finns nya möjligheter att utnyttja sakkunskapen inom landsbygdspolitiken. I Finland finns det dessutom många medborgarorganisationer som har omfattande erfarenhet av utveckling av landsbygden i utvecklingsländerna. Samarbetet med sådana organisationer är viktigt.

Instrumentet för interinstitutionellt samarbete (IKI) möjliggör statliga inrättnings- och ämbetsverks deltagande i utvecklingssamarbetet. Projekten har som mål att bygga upp kompetensen hos statliga aktörer, såsom ministerier och inrättningar. Ett motsvarande instrument står till förfogande för stärkning av institutionerna inom den högre utbildningen (IKI HEI). Nämnade instrument ger en möjlighet till förstärkning av landsbygdspolitiken i olika länder. Högskolorna deltar i flera utvecklingspolitiska projekt och samarbetsformer. Universitetens *UniPID-nätverk (Finnish University Partnership for International Development)* främjar sina medlemmars deltagande i den europeiska och internationella debatten och finansieringen inom utbildning och forskning.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- De finländska landsbygdsutvecklarna står i aktiv växelverkan med landsbygdsaktörerna i utvecklingsländerna på ett sätt som gagnar båda parterna.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Företrädare för landsbygdspolitiska nätverket griper tag i och deltar aktivt i sådana samarbetsmöjligheter som öppnas inom ramen för utvecklingssamarbetet.

5. Forskningssamarbete

Den internationellt tillämpningsbara forskningen och utnyttjandet av den utgör en elementär del av den landsbygdspolitiska beredningen. Internationella jämförelser ger nyttig information som kan användas som grund för utveckling och utvärdering av den egna verksamheten. Verksamhetens effekt och kvalitet kan höjas genom internationellt forskningssamarbete. Det finns flera internationella forum och forskningsprogram för landsbygdsforskare.

Det är viktigt för Finland att vara med i det internationella forskningssamarbetet kring landsbygdspolitiken. Detta förutsätter att möjligheten att delta i det

internationella samarbetet beaktas vid resursfördelningen. Det internationella forskningsfältet präglas av allt hårdare konkurrens, och samtidigt binds en ökande del av den nationella forskningsfinansieringen vid stora internationella samfinansieringar. Beslut om deltagande i sådana samfinansieringar, och i program som lyder under dem (såsom ERA-NET projekt som bidrar till nätverksbildning av forsknings- och utvecklingsprogram i olika europeiska länder) fattas av de nationella forskningsfinansiärerna själva (Finlands Akademi), men också av ministerier. I fortsättningen är det allt viktigare att exempelvis de som ansvarar för de nationella riktlinjerna för EU:s ramprojekt inom forskning och utveckling målmedvetet föreslår finansiering för och främjar projekt med anknytning till landsbygden, och tar Finland med som partner i dem.

Både forskare och de som arbetar i uppgifter inom forskningsledningen och forskningspolitiken ska mer proaktivt se till att sådana ämnesområden som är av betydelse för den finländska landsbygdspolitiken och som får nytta av internationell granskning kommer att omfattas av forskningen. Detta förutsätter att sådana temaområden som har betydelse ur Finlands synvinkel fås med i utformningen av forskningsprogram och att lobbying för dem sker i det skede då ansökningsomgångarna för programmen förbereds. Ett flertal finländska landsbygdsvetenskapsforskare arbetar redan inom internationella forskningsprogram, och universitet ingår samarbetsavtal, vilket ger en bra utgångspunkt med tanke på uppnående av målet. Finland deltar också i det nordiska forskningssamarbetet där man likaså framgångsrikt kan bidra till att viktiga landsbygdsteman blir valda som forskningsobjekt.

Nätverket för landsbygdspolitik uppmuntrar forskare samt organisations- och projektaktörer till att bilda *Rural Ambassador*-ringar i syfte att öka kännedomen om andra länders landsbygdspolitik och forskningen i anslutning till den och samtidigt förbättra deltagarnas beredskap för internationell verksamhet. Viktiga personliga, internationella relationer byggs dessutom upp inom det arbete vid organisationer (t.ex. ESRS, NJF och IGU) som forskarna bedriver, särskilt när de deltar i den internationella verksamheten inom den egna vetenskapsgrenen. Också *Euracademy*-föreningens *europeiska sommarakademi* utgör ett välfungerande koncept för ökning av kompetensen, de internationella färdigheterna och kontakterna.

Landskapspolitiska samarbetsgruppen deltar genom sitt temanätverk aktivt i nordiska och europeiska turismforskarnätverk och evenemang som dessa arrangerar, bl.a. genom Sällskapet för turismforskning i Finland. Informationen utnyttjas i arbetet för att utveckla den finländska landsbygdsturismen och förmedlas vidare till stöd för utvecklare och forskare.

Genom sitt temanätverk knyter nätverket för landsbygdspolitik aktivt kontakter med europeiska forskningsnätverk inom naturproduktsektorn och projekt som länkar samman sådana. Målet är att följa med aktuell forskning och att förankra den hos det finländska forsknings- och utvecklingsarbetet, att lyfta fram forskningsteman kring naturproduktsektorn samt att förbereda gemensamma forskningsprojekt. Genom

verksamheten uppmuntras aktörerna i branschen till internationellt samarbete. Det nyaste europeiska forskarnätverket inom naturproduktsektorn utgörs av projektet *European Non-Wood Forest Products Network (COST Action FP 1203)* i vilket aktörer från 27 länder deltar.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- De finländska forskarna deltar i allt högre grad i den internationella forskningen kring landsbygden och landsbygdspolitiken och i sådant forskningsarbete som påverkar landsbygdspolitiken.
- Sådana temaområden som är viktiga för den finländska landsbygdspolitiken och som drar nytta av internationell granskning inkluderas i forskningen.
- Finländska landsbygdsexperter engageras av internationella organisationer som erkända remissinstanser och utvärderare.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Landsbygdspolitiska nätverket ställer aktivt finländsk sakkunskap om landsbygdsvetenskapen och landsbygdspolitiken till förfogande på internationella arenor.
- Temaområden som är av betydelse för Finland bereds med tanke på forskningsprogram och lobbyning görs för att få dessa upptagna i forskningsprogrammen.
- Material som handlar om internationell praxis och internationella erfarenheter inkluderas i studiehelheten Rural Studies.
- Företrädare för landsbygdspolitiska nätverket deltar också i fortsättningen aktivt i de sommarakademier som *Euracademy* ordnar.

6. Internationaliseringen av läroinrättningar

Det internationella samarbetet mellan läroinrättningar är en kanal till internationalisering på landsbygden. De läroinrättningar som är belägna på landsbygden kan ta emot internationella studerande till regionen och på motsvarande sätt skicka sina egna studerande till utlandet. Internationella projekt mellan läroinrättningar är en av samarbetsformerna.

Genom EU-program har det skapats fungerande samarbetsnätverk med andra europeiska länder. Av denna anledning är fokus i finländska läroinrättningars studentutbyte lagd på Europa. När det gäller högre utbildning är EU:s *Erasmus*-program den största finansören. Erasmus-programmet ska utvidgas också till länder utanför Europa under programperioden 2014–2020. I fråga om yrkesutbildning finansieras rörligheten av studerande genom EU:s *Leonardo da Vinci*-program. Genom programmet *Comenius* stöds samarbetet mellan europeiska skolor och deras elev- och personalutbyte. Programmet *North-South-South Higher Education Institution Network Programme*, som finansieras av utrikesministeriet, stöder samarbetsprojekt mellan finländska högskolor och högskolor i utvecklingsländerna.

Programmets tyngdpunkt ligger på rörligheten av studenter och lärare. Också i statsbudgeten reserveras årligen ett anslag för internationell verksamhet inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen samt yrkesutbildningen. Målet är att genom den internationella verksamheten stödja utvecklingen och främja nätverksbildningen av finländsk utbildning.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Läroinrättningarna på landsbygden deltar aktivt i det internationella samarbetet både genom egna projekt och studerandeutbyte, och främjar på detta sätt internationaliseringen av landsbygdsområdena.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Aktörerna i landsbygdspolitiska nätverket söker aktivt samarbetsformer med läroinrättningarna på landsbygden för att främja landsbygdens internationalisering.

7. Internationalisering och samarbete på regional och lokal nivå

Möjligheterna inom det EU-finansierade samarbetet

Nya idéer och nyiver för utvecklingsarbetet på den regionala och lokala nivån efterlyses genom internationellt samarbete, bl.a. genom nya möjligheter till företagande, nya modeller och ny praxis samt kultursamarbete. EU:s utvecklingsprogram har en viktig roll i främjandet av det internationella samarbetet på den regionala och den lokala nivån. Under programperioden 2014 - 2020 kan sådana internationella projekt inom programmet för utveckling av landsbygden som medfinansieras av EU, finansieras förutom av Leader-grupper dessutom också av NTM-centraler. Detta ökar möjligheterna till internationalisering.

Europeiska unionens instrument som är avsett för det lokala arbetet för utveckling av landsbygden är *Leader*. De är möjligt att söka sig till internationellt samarbete också genom det. Leader passar bra för olika typer av landsbygds- och stadsområden i både utvecklade länder och utvecklingsländer. Under programperioden 2014 - 2020 kan Leader-metoden tillämpas som *lokalt ledd utveckling* (Community-led local development, CLLD) genom dels landsbygdsfonden och havs- och fiskerifonden men också genom socialfonden och regionala utvecklingsfonden.

Till sådana program som finansierar internationellt samarbete på den lokala och regionala nivån har under programperioden 2007-2013 också hört program inom målet *europiskt territoriellt samarbete (ETS, f.d. Interreg)*, som finansieras genom Europeiska regionala utvecklingsfonden, och de program för gränsöverskridande samarbete som hör till *Europeiska granskaps- och partnerskapsinstrumentet*. Det europeiska regionala samarbetet har inneburit finansieringsmöjligheter på tre olika nivåer: gränsområden, storområden (t.ex. Östersjöområdet och Norra Periferin) samt i hela Europa. Den verksamhet som stöds via ETS-programmen har haft en stor betydelse

särskilt för främjandet av landsbygdsområdenas kontakter med sina närområden. Samarbetet har samtidigt för sin del stärkt livskraften hos perifera gränsområden av landsbygdskaraktär. Temagruppen Mat-Finland har exempelvis deltagit i Baltfood-samarbetet (www.baltfood.org) som finansieras genom Östersjöprogrammet. Inom Baltfood har 12 aktörer från sex Östersjöländer genom att sprida god praxis effektiviserat arbetet för utveckling av företagande inom livsmedelsbranschen, genomfört gemensamma utbildningsprogram för företag och bl.a. producerat sådana verktyg och sådant material som behövs vid utvecklingsarbetet. ENPI CBC-programmen har finansierat samarbete på gränsområdesnivå mellan Finland och Ryssland, och gett också landsbygdskommuner en möjlighet att söka nya möjligheter till utkomst och företagande i de gränsöverskridande kontakterna.

Nya ETS- och ENI CBC-program görs upp för perioden 2014 - 2020. De nya ETS-programmen är tematiskt mer koncentrerade än de föregående. De flesta nya program betonar stärkande av innovationsverksamheten, förbättrande av smf-företagens konkurrenskraft, miljöskyddet och mer effektiv användning av naturresurserna samt främjande av hållbara transporter. Dessutom framhävs vikten av att nå konkreta och omfattande resultat. Inom de angivna ramarna kommer de nya programmen att också fortsättningsvis ge möjligheter till utveckling av landsbygdsområdena genom det gränsöverskridande samarbetet. Genomförandet av de nya programmen inleds troligen i slutet av 2014.

ENI CBS-samarbetet har tre strategiska huvudmål: 1) stödandet av den ekonomiska och sociala utvecklingen i gränsområdena, 2) att svara på gemensamma utmaningar (t.ex. miljöfrågor, hälsa, bekämpning av brottsligheten), 3) att trygga och främja rörligheten för människor, varor och kapital. Direkta kontakter mellan människorna ("People-to-people"-samarbetet) är ett horisontellt mål, som används för att stöda de tre strategiska huvudmålen enligt ovan. I likhet med ETS-programmen är också de nya ENI CBC-programmen mer tematiskt koncentrerade än deras föregångare. Några slutliga val av teman för ENI CBC-program har ännu inte träffats, men sådana teman som lyfts fram vid beredningen är förbättrad konkurrenskraft för smf-företag, stödande av utbildning, forskning, teknikutveckling och innovation, bevarande av den lokala kulturen och det historiska arvet, miljöskydd, förbättrande av trafiken och tillgängligheten samt ökning av smidigheten i gränsövergångar och förbättrande av säkerheten vid gränserna. Avsikten är att de nya programmen ska inledas i början av 2015.

Vänortsverksamhet

Den finländska vänortsverksamheten har långa traditioner. De vänskaps- och samarbetsavtal som ingåtts under gångna årtionden har gett kommuninvånarna möjlighet till internationellt samarbete vanligtvis med kommuner och städer inom Finlands närområden (de nordiska länderna, Estland och Ryssland). Många landsortskommuner har deltagit i vänortsverksamheten.

Vid sidan av vänortsverksamheten finns det också andra samarbetsformer, såsom olika nätverk, som särskilt för små kommuner erbjuder ett lätt och förmånligt sätt att komma med i det internationella samarbetet. Under de senaste åren har nya vänortsavtal inte ingåtts i lika stor utsträckning som förr. I och med kommunsammanslagningarna under de senaste åren har dessutom vänortsrelationerna blivit föremål för ny prövning, och man har varit tvungen att göra prioriteringar bl.a. på grund av överlappningar och ekonomiska omständigheter. Trots detta finns det också i fortsättningen behov av vänortsverksamhet, och särskilt det tematiska samarbetet betonas i framtiden.

Kommuner håller på att internationaliseras – invandrare och framtidens landsbygd

Det är möjligt att öka landsbygdens dragningskraft som invandringsmål genom att diversifiera metoderna för integrationsfrämjande samt genom att erbjuda information om arbets-, boende- och fritidsmöjligheterna på landsbygden. De organisationer som verkar på landsbygden har en viktig uppgift i detta arbete och möjlighet att engagera invandrare i sin verksamhet. De invandrare som redan är bosatta på landsbygden kan hjälpa till vid främjandet av integrationen av nya invandrare och kontakterna med myndigheterna.

Tredsektorn har goda möjligheter att komplettera den service som myndigheterna tillhandahåller. Frivilligverksamhet har en nyckelposition när det gäller särskilt utvidgning av invandrarnas sociala nätverk till hela den omgivande landsbygden. Det finns redan verktyg för att sprida god praxis i fråga om integrationsfrämjandet, t.ex. initiativet *Integration Net* gör det möjligt att mellan EU:s Leader-grupper sprida information om god integrationspraxis.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Landsbygdslignande områden förfogar också i fortsättningen över sådana finansiella instrument som möjliggör samarbete på den regionala och den lokala nivån samt internationellt samarbete.
- Antalet internationella projekt på landsbygden ökar.
- Leader-metoden förstärks och sprids så att Leader blir det viktigaste landsbygdspolitiska instrumentet.
- Lokalt ledd utveckling (den s.k. Leader-metoden) införs i olika länder också via finansiering genom havs-, fiskeri-, regionalutvecklings- och socialfonderna.
- Landsbygdsfrågor (inkl. företagandet) tas i större utsträckning upp i vänortsverksamheten samt i det tematiska samarbetet.
- Invandringen till landsbygden ökar och invandrarna blir väl integrerade i landsbygdssamhällena.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Landsbygdspolitiska nätverket verkar aktivt för att det ska uppstå internationella projekt på landsbygdsområdena.

- Landsbygdspolitiska nätverket deltar aktivt i den nationella utvecklingen av Leader-metoden och medverkar till att metoden i allt större utveckling införs internationellt.
- Landsbygdspolitiska nätverket bidrar aktivt till att lokalt ledd utveckling införs i Finland också i fråga om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden.
- Företrädare för landsbygdspolitiska nätverket deltar i arbetet i Europeiska kommissionens *Leader-underkommitté (Leder subcommittee, LSC)* och medverkar därigenom till att metoden förstärks i Europa.
- Som riksomfattande projekt för landsbygdspolitiska samarbetsgruppen och programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland finansieras invandring och flyttning ut på landet samt utvecklingsprojekt som främjar den attitydmässiga och funktionella beredskapen.

8. Samarbetet med näringslivet

Internationalisering ger företagen på landsbygden möjlighet att främja export- och importverksamheten på en marknad som är större än den inhemska marknaden. Internationaliseringen av smf-företag och mikroföretag kan främjas genom utveckling av företags internationella kontakter och nätverk samt deras kapitalanskaffning och kompetens, och genom samarbetet mellan företagare, sakkunniga, läroinrättningar och statsförvaltningen. Mikroföretag behöver företagsnätverk där man tillsammans kan skapa tillräckligt lockande produkter och ett tillräckligt utbud samt tillräcklig kapacitet för att det ska löna sig att ge sig ut på den internationella marknaden som företagare. Företagsgruppsprojekt är ett bra verktyg som stöd för internationaliseringsprocessen. Sakkunnigtjänster för att utveckla företagens egen kompetens och verksamhet, utförandet av marknadsundersökningar, marknadsföringen och sökandet efter utländska samarbetspartner är av ytterst stor betydelse för främjandet av företagens internationalisering.

Enterprise Europe Network (EEN) är ett nätverk som tillhandahåller internationaliserings- och innovationstjänster för internationellt orienterade företag, universitet och forskningsinstitut. Det ger möjlighet till nätverksbildning med internationella partner för att skapa nya affärsverksamhetsmöjligheter. Det erbjuder ett mångsidigt tjänsteutbud och svarar bl.a. för informationen om EU-ärenden, hjälper till att söka samarbetspartner samt ger stöd vid internationella projekt för tekniköverföring.

Det som är väsentligt med tanke på turistnäringens internationalisering är att man säkerställer att Finland kan nås per flyg och har en bra trafikinfrastruktur. På den internationella marknaden är nationalparker en viktig attraktionsfaktor, och de borde utnyttjas för naturturism när man ger sig ut på den internationella marknaden.

Strategiska landsbygdspolitiska mål:

- Internationaliseringen öppnar nya marknader och möjligheter för företagen på landsbygden.

Landsbygdspolitiska nätverkets åtgärder:

- Verksamhetsbetingelserna för och konkurrenskraften hos företag som inleder internationell verksamhet tryggas genom att man erbjuder, särskilt mikroföretag, lämpliga tjänster och finansiella element. I detta arbete utnyttjas nätverket Team Finland, resurser inriktas på undersökning av de växande marknaderna, på produktifiering med hjälp av nätverk och på internationell marknadsföring.
- Genom de övergripande programmen inom turismen (t.ex. CF (Culture Finland), OF, välbefinnande, byturism, inkvartering i hemmet, mat & turism) bistås mikroföretagen i att bilda nätverk och att utnyttja sådana verktyg som stöder internationaliseringen. Genom programmen styrs produktutvecklingen mot internationella marknader och produkterna samlas i försäljnings kanaler.

Tekijät Författare Authors Maaseutupoliitikan yhteistyöryhmä YTR	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Toukokuu 2014 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Maaseutupoliitikan yhteistyöryhmä YTR Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Mahdollisuuksien maaseutu – maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020	
Tiivistelmä Referat Abstract <p>Maaseutupoliitikan yhteistyöryhmä YTR hyväksyi 14.2.2014 maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman vuosille 2014–2020. Ohjelma on YTR:n toimintaohjelma ja kansallisen laajan maaseutupoliitikan väline.</p> <p>Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa maaseutu nähdään erottamattomana osana kansallista menestystä ja yhteiskuntaa. Ohjelmatyössä tunnistetun vision mukaan maaseutu on yritteliäisyyteen ja luovuuteen kannustava hyvä elämisen ympäristö. Maaseutupoliitikassa korostetaan kansalaisyhteiskunnan ja osallisuuden vahvistamista. Tavoitteena on, että maaseutua kehitetään entistä enemmän siellä toimivien ihmisten ja yritysten tietoon, osaamiseen ja aktiivisuuteen perustuen. Maaseutupoliitikan toimeenpanossa politiikka-, kehittäjä-, tutkija- ja viranomaistoimijoiden, yrittäjien sekä kansalaisyhteiskunnan yhteistyö on entistä tiiviimpää.</p> <p>Kokonaisuohjelmassa on viisi teemaa, jotka ovat:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Osallisuus ja lähidemokratia2) Asuminen ja palvelut3) Infrastruktuuri ja maankäyttö4) Elinkeinot ja osaaminen5) Ekosysteempipalvelut <p>Lisäksi ohjelmaan sisältyy maaseutupoliitikan verkoston kansainvälisen yhteistyön toimintastrategia.</p> <p>Teemojen yhteyteen on laadittu konkreettisia toimenpiteitä (yhteensä 63 kappaletta) ja kuhunkin toimenpiteeseen on kirjattu keskeisimmät toimenpiteen toteuttamisesta vastuussa olevat tahot. Teemat ovat poikkeihallinnollisia ja toimenpiteiden toteuttaminen vaatii toimijoiden yhteistyötä eri tasoilla.</p> <p>Ohjelmavalmistelun yhteydessä YTR on uudistanut toimintatapojaan ja ohjelmaa toteutetaan entistä laajempien teemaverkostojen yhteistyönä.</p> <p>Työ- ja elinkeinoministeriön yhdyshenkilöt: Alueosasto/Ritva Hakkarainen, puh. 029 504 9237, Hanna-Mari Kuhmonen, puh. 029 504 7008, Laura Jänis, puh. 029 504 7111</p>	
Asiasanat Nyckelord Key words kokonaisuohjelma, maaseutupoliitikka, maaseudun kehittäminen, maaseutu, paikkaperustainen kehittäminen	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554	Verkkopainettu julkaisu Nätpublicering Web publication ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-853-1	ISBN 978-952-227-854-8
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 98	Kieli Språk Language Ruotsi, svenska, Swedish
	Hinta Pris Price 22 €
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Maaseutupoliitikan yhteistyöryhmä YTR	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Tekijät Författare Authors Rural Policy Committee	Julkaisuaja Publiceringstid Date May 2014 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Ministry of Employment and the Economy Rural Policy Committee Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title A Countryside of Opportunities – National Rural Policy Programme 2014–2020	
Tiivistelmä Referat Abstract On 14 February 2014, the Rural Policy Committee approved the National Rural Policy Programme for 2014–2020. The programme is the operational programme for the Rural Policy Committee and a tool for extensive national rural policy. The National Rural Policy Programme describes the countryside as an inseparable part of national success and society. According to the vision formulated while drafting the programme, the countryside is a good living environment that promotes entrepreneurship and creativity. Rural policy emphasises civil society and bolstering of participation. The objective is to develop the countryside by focusing more and more on the knowledge, expertise and activeness of the people and companies that operate there. Cooperation between political, developmental and research actors, as well as authorities, entrepreneurs and civil society is more close-knit than previously in the implementation of rural policy. The national policy programme comprises five themes: 1) Participation and local democracy 2) Housing and services 3) Infrastructure and land use 4) Livelihoods and expertise 5) Ecosystem services The programme also includes an operational strategy for international cooperation of the rural policy network. The themes have been fleshed out with concrete procedures (63 in total), and each procedure includes the names of the key actors responsible for the realisation of the procedure. The themes are cross-administrative and realisation of the procedures will require cooperation between actors at various levels. During drafting of the programme the Rural Policy Committee has also renewed its practices, and the programme will be realised in cooperation with more extensive theme networks. Contact persons at the Ministry of Employment and the Economy: Regional Department/Ritva Hakkarainen, tel. +358 29 504 9237, Hanna-Mari Kuhmonen, tel. +358 29 504 7008, Laura Jänis, tel. +358 29 504 7111	
Asiasanat Nyckelord Key words national policy programme, rural policy, rural development, countryside, place based policy	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN 1797-3554	Verkkajulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-853-1	ISBN 978-952-227-854-8
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 98	Kieli Språk Language Ruotsi, svenska, Swedish
	Hinta Pris Price 22 €
Julkaisija Utgivare Published by Ministry of Employment and the Economy Rural Policy Committee	Kustantaja Förläggare Sold by Edita Publishing Oy / Ab / Ltd

Möjligheternas landsbygd

Landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2014–2020

Landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR) godkände det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet för åren 2014–2020 den 14 februari 2014. Programmet är samarbetsgruppens verksamhetsprogram och ett verktyg för den breda nationella landsbygdspolitiken.

I det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet betonas beaktandet av lokala omständigheter när det gäller utvecklandet och beslutfattandet. Därtill betonas i programmet att landsbygden betraktas som en oskiljaktig del av den nationella framgången och av samhället. Enligt den vision som identifierats under programarbetet utgör landsbygden en god livsmiljö som uppmuntrar till företagsamhet och skapande.

Helhetsprogrammet har följande fem teman:

- 1) Delaktighet och närddemokrati
- 2) Boende och service
- 3) Infrastruktur och markanvändning
- 4) Näringar och kompetens
- 5) Ekosystemtjänster

I anslutning till teman presenteras 63 olika åtgärder.

I programmet ingår dessutom en verksamhetsstrategi för det internationella samarbetet för nätverket för landsbygdspolitik.

I samband med beredningen av programmet har samarbetsgruppen ändrat sina handlingsätt och programmet genomförs som ett samarbete mellan alltmer omfattande temanätverk.

Försäljning:
Netmärket
Edita Publishing Ab
www.edita.fi/netmarkket
asiakaspalvelu.publishing@edita.fi
Telefon 020 450 05
Fax 020 450 2380

Inbunden
ISSN 1797-3554
ISBN 978-952-227-853-1

Nätpublikation
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-854-8

